

MARS
IN
CATHEDRA

10

1971

(15 april 1971)

KONINKLIJKE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE
KRIJGSWETENSCHAP

ERELEDEN: Z.K.H. de Prins der Nederlanden
Z.E. Luitenant-Generaal b.d. M. R. H. CALMEYER
Z.E. Luitenant-Generaal b.d. D. A. VAN HILTEN
Generaal-Majoor b.d. J. J. DE WOLF
Z.E. Luitenant-Generaal b.d. J. H. COUZY

HET BESTUUR IS ALS VOLGT SAMENGESTELD:

E. R. D'ENGELBRONNER Gen. Maj. G. S. b.d.,
Voorzitter

B. H. SLAGER, Luitenant-Generaal Klu.
Voorzitter Personeelraad
Ministerie van Defensie
Ondervoorzitter

DRS. J. VAN DER VALK, Directeur van de Afdeling NAVO-
en WEU-zaken van het Ministerie
van Buitenlandse Zaken

F. H. Heckman, Commandeur

F. TOUBER, Brigade-Generaal
der Infanterie (gsb)
Redacteur
p/a Hogere Krijgsschool
Frederikkazerne,
van Alkemadeaan 774,
's-Gravenhage

A. C. LAMERS, Kolonel der Mariniers

H. DIETERS, Kolonel Klu

MR. J.H.P.V. HAITSMA MULIER, Res. Kolonel tit. der Artillerie b.d.
1e Secretaris

J. ALBARDA, Luitenant-Kolonel der Artillerie b.d.
2e Secretaris
Laan van Clingendael 121
's-Gravenhage

246 843

H. F. ENKELAAR Majoor KLu
Penningmeester
Rembrandtlaan 81
Voorburg
postgirorekening: 78828

INHOUD

Samenstelling bestuur	540
Personalia	542
Mededelingen van het Bestuur	543
Prijsvraag 1971	544
Bijeenkomst dinsdag 1 december 1970	545

GUERRILLA

voordracht door Luitenant-Kolonel der Artillerie (gsb) <i>H. Th. J. F. Felix</i>	545
Discussie	564
Bijeenkomst dinsdag 19 januari 1971	574
Discussie	574

DE BESTUURSVORM VAN HET NEDERLANDSE DEFENSIE APPARAAT

artikel door <i>Jhr. J. W. J. E. Alting von Geusau, A. J. P. Bindels en J. J. Leeflang</i>	580
--	-----

COMMENTAAR

antwoord van <i>S. D. Duyverman</i>	583
Boekbesprekingen	585

Personalia

Aan dit nummer werkten mee:

Luitenant-Kolonel der Artillerie (gsb) H. Th. J. F. Felix (voordracht „Guerrilla”) werd in 1926 te Ede (Gld) geboren, werd in Engeland opgeleid tot artillerieofficier en diende van 1947 tot 1950 in het v.m. Nederlands Indië bij de infanterie, o.m. als compagniescommandant. Van 1951 tot 1960 diende hij bij de luchtdoelartillerie en volgde daarna de Hogere Krijgsschool. In de periode 1963-1967 bekleedde hij als gebrevetteerd officier een staffunctie te 's-Gravenhage. Is sinds 1967 docent aan de Hogere Krijgsschool.

Jhr. J. W. J. E. Alting von Geusau, A. J. P. Bindels en J. J. Leeflang (artikel „De bestuursvorm van het Nederlandse Defensie apparaat”) zijn jonge hoofdofficieren bij de Koninklijke Marine. Eerstgenoemde (geboren 1930) is operatieofficier aan boord van Hr Ms Van Galen, de tweede auteur (geboren 1932) is geplaatst bij het Ministerie van Defensie (Marine) evenals de derde auteur (geboren 1932).

Kapitein ter Zee (A) b.d. S. D. Duyverman („Commentaar”) won de prijsvraag 1970 van de Koninklijke Vereniging. Hij is oud-Directeur Generaal van het Ministerie van Defensie en thans Algemeen-Directeur van het Nederlands Studiecentrum voor Informatica te Amsterdam.

Kolonel der Artillerie (gsb) A. Statius Muller en Luitenant-Kolonel der Infanterie (gsb) Drs. B. van Dijken (Boekbesprekingen) zijn verbonden aan de Hogere Krijgsschool. Laatste genoemde is tevens werkzaam ten behoeve van het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken te 's-Gravenhage.

Mededelingen van het bestuur

- De commissie ter beoordeling van inzendingen naar aanleiding van de Prijsvraag 1971 is als volgt samengesteld: Brigade-Generaal der Infanterie (gsb) G. Mensink (SC-Generale Staf), de heer F. G. Kordes (Directeur Overheidsorganisatie en Automatisering Ministerie van Binnenlandse Zaken) en drs. E. Albarda (wetenschappelijk medewerker voor het vak Automatische informatie verwerking aan de Nederlandse Economische Hoge School te Rotterdam). Het bestuur dankt deze heren voor hun bereidwilligheid ter zake.
- Voor het ter perse gaan van dit nummer besloot het bestuur de voordrachten van Majoor KLu Drs. G. W. Segers en Luitenant-Kolonel MA (hmb) C. L. J. van Lent te doen houden op 18 maart 1971 te 's-Gravenhage (Prinses Julianakazerne), herhaling op 20 april 1971 te Doorn (Van Braam Houckgeestkazerne) en Luitenant-Kolonel der Artillerie (gsb) H. Th. J. F. Felix nog een derde voordracht over het onderwerp „Guerrilla” te doen houden op 1 april 1971 te Seedorf.
- De door Kapitein ter Zee D. van Bergeijk op 25 februari 1971 te 's-Gravenhage gehouden voordracht (onderwerp „De Zeezijnenoorlog”), alsmede de discussie naar aanleiding daarvan, zal worden afgedrukt in „Mars in Cathedra” nr. 11 van juli 1971.
- De leden die de verzamelband voor 12 afleveringen van „Mars in Cathedra” bestelden werden in het bezit ervan gesteld. Er is voldoende voorraad om nog inkomende bestellingen (bij de 2e secretaris) te honoreren. Prijs f 6,—.
- Het bestuur beraadt zich op het programma voor het werkjaar 1971/72. De leden worden uitgenodigd tot het doen van voorstellen omtrent te houden voordrachten. Suggesties aan de Redacteur (p/a Hogere Krijgsschool 's-Gravenhage).
- Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Vereniging verscheen het gedenkboek „Mars in Cathedra”. Van deze unieke uitgave is nog een aantal exemplaren beschikbaar. Bestellingen kunnen worden gedaan bij de 2e secretaris, Laan van Clingendael 121, 's-Gravenhage. De prijs bedraagt f 15,—.
- Aan leden, die zich in het kader van de ledenwerving verdienstelijk maken door een of meer nieuwe leden aan te melden, zal het Bestuur gaarne een exemplaar „Mars in Cathedra” beschikbaar stellen.
- Een aantal leden heeft de contributie voor het verenigingsjaar 1970/71 tot op heden nog niet voldaan. De penningmeester verzoekt betrokkenen het verschuldigde bedrag (f 20,—) zo spoedig mogelijk te willen overmaken (post-girorekening 78828 te Voorburg).
- Auteurs-medewerkers van Mars in Cathedra wordt verzocht rechtstreeks te corresponderen met de redacteur (p/a Hogere Krijgsschool, 's-Gravenhage), kopij aan te

bieden in enkelvoud, in machineschrift, dubbele regelafstand en met een linker marge van 5 cm. Bij aanbieden te vermelden: juiste naam, titel(s), functie of kwaliteit, adres en gironummer of bankrelatie.

- Nieuwe leden zijn hartelijk welkom. Opgave aan de 2e secretaris, Laan van Clingendael 121, 's-Gravenhage. Dringend wordt verzocht adres – zowel als rangwijzingen – door te geven aan voren genoemd adres.
- Losse nummers van Mars in Cathedra kunnen schriftelijk worden aangevraagd bij de de secretaris (zie voren genoemd adres).

VERSLAG VAN DE KASCOMMISSIE

1. Op heden de 13e januari 1971 heeft de Kascommissie de administratie en de liquide middelen van de vereniging gecontroleerd en accoord bevonden.
2. De administratie werd gedurende het verslag op dezelfde wijze gevoerd als voorheen, doch zal in de toekomst aangepast dienen te worden i.v.m. de invoering van de wettelijk voorgeschreven loonadministratie, welke verband houdt met de instelling van een bijzondere leerstoel in het Militair recht aan de Universiteit van Amsterdam.
3. Ten aanzien van de financiële tegemoetkoming aan Prof. Mr. H. H. A. de Graaff dient opgemerkt te worden dat:
 - a. de desbetreffende brief van het Ministerie van Defensie HAC, nr. 183.343 dd. 23 december 1970 nadere toelichting behoeft ten aanzien van de toezegging van het basishonorarium;
 - b. het overweging verdient ten aanzien van de huidige c.q. toekomstige hoogleraar een privaatrechtelijke overeenkomst te doen sluiten waarbij de hoogte van het basishonorarium wordt vastgelegd.

E.e.a. vloeit voort uit de omstandigheid, dat de Vereniging t.o.v. de genoemde Hoogleraar als werkgever wordt aangemerkt.

4. De Commissie stelt voor de penningmeester décharge te verlenen voor het gevoerde beheer.

De Kascommissie:

w.g. DRs. J. MULLER
Kolonel Koninklijke Luchtmacht

w.g. C. BOOSTER
Luitenant-Kolonel der Militaire Administratie

w.g. R. DEN BOEFT
LTZ I

Prijsvraag 1971

Beschouwing

- Door zijn snelheid, nauwkeurigheid, geheugen-capaciteit en combinatievermogen is de computer in een moderne krijgsmacht een onontbeerlijk hulpmiddel geworden.
- Niet slechts enkelvoudige processen – b.v. technische wapensystemen en massa-administraties – zijn of zullen moeten worden geautomatiseerd, doch ook de integratie van hieruit verkregen informatie en de snelle verstrekking daarvan aan alle niveaus. Deze complexe activiteiten zullen noodzakelijkerwijs moeten worden bestuurd met behulp van een goed door-dacht algemeen plan.
- Automatisering is een zaak waarbij alle drie krijgsmachtdelen zijn betrokken.

Onderwerp

Formuleer Uw gedachten omtrent het doel en de plaats van de automatisering in de krijgsmacht. Tracht het geheel (het systeem) te specificeren in deelgebieden (subsystemen) en detailleer deze zo nodig. Geef aan en motiveer de prioriteitstelling, waarbij U zich desgewenst tot een der drie krijgsmachtdelen kunt beperken.

Bepalingen

- Aan de prijsvraag kan worden deelgenomen

door leden en aspirantleden van de Koninklijke Vereniging.

- De verhandeling dient een aantal van 6000 woorden (10 bladzijden in druk) niet te boven te gaan.
- Uitgewerkte studies (van individuen of groepen) worden tegemoetgezien voor 1 oktober 1971. Indiening bij de redacteur, p/a Hogere Krijgsschool, Frederikkazerne, 's-Gravenhage. Inzending dient te geschieden in drievoud, in machineschrift, dubbele regelafstand, een linker marge van 5 cm en onder een motto, waarbij separaat in een gesloten enveloppe: naam en adres auteur(s) en vermelding van hetzelfde motto.
- De inzendingen worden eigendom van de Koninklijke Vereniging en zullen worden beoordeeld door een commissie, samengesteld als elders in dit nummer is vermeld.

Prijzen

Het Bestuur van de Koninklijke Vereniging stelt de volgende prijzen beschikbaar:

- 1e prijs: f 500,-
- 2e prijs: f 250,-
- 3e prijs: f 150,-

De bekroonde studie zal worden gepubliceerd in „Mars in Cathedra” van 15 januari 1972.

Bijeenkomst dinsdag 1 december 1970

te 's-Gravenhage

Voorzitter:

Ik open deze bijeenkomst en ik heet u van harte welkom. In het bijzonder een woord van welkom aan de Overste Felix, die vanavond de inleider zal zijn van het onderwerp: „Guerrilla”.

Alvorens ik echter het woord aan Overste Felix zal geven, heb ik een aantal kleine huishoudelijke mededelingen. U hebt op de convocatie gezien, dat aan de beurt voor aftreden zijn: Gen. majoor d'Engelbronner, de heer Haitsma Mulier en de heer Van der Valk. Alle drie stellen zich herkiesbaar, het bestuur heeft geen voordrachten voor

nieuwe kandidaten ontvangen, zodat ik aanneem dat u allen accoord gaat wanneer de genoemde heren hun zetels in het bestuur behouden.

Een tweede punt is de indeling van de lezing van vanavond. Overste Felix zal gedurende drie kwartier z'n voordracht houden, dan zal hij die afbreken gedurende een half uur en in dat halve uur kan koffie worden gedronken en kunnen nieuwe leden zich opgeven. Daarna zal de heer Felix zijn lezing voortzetten gedurende ongeveer een half uur, waarna weer tien minuten pauze is en gelegenheid zal worden gegeven voor het stellen van vragen.

H. TH. J. F. FELIX

Luitenant-Kolonel der Artillerie (gsb)

Guerrilla

1. Inleiding

Mijnheer de Voorzitter.

Als ik vanavond gevolg geef aan de vererende uitnodiging om voor onze vereniging een inleiding te houden over „Guerrilla”, dan doe ik dat met enige schroom.

In de eerste plaats is dat omdat ik mij realiseer dat ik spreek voor een terzake kundig gezelschap, waaronder zich – zoal geen actieve en fanatieke Guerrillastrijders zelf – dan toch zeker een aantal deskundige sprekers en schrijvers over het onderwerp bevinden.

Maar dat is vooral ook omdat ik mij in de beschikbare tijd zal moeten beperken tot een summier bloemlezing uit de immense hoeveelheid studies en publicaties, die er vooral in de

laatste jaren over de Guerrilla is verschenen, zodat mijn inleiding welhaast noodgedwongen gebukt zal moeten gaan onder het etiket „onvolledigheid”.

En tenslotte omdat ik hen die van mij verwachten dat ik een standaard doctrine voor deze vorm van oorlogvoering kan schilderen moet teleurstellen: er bestaat niet zoiets als een standaard Guerrilla, uitgave 1970, historisch gegroeid, praktisch beproefd en universeel toepasselijk.

Er bestaan slechts beginselen, theoriën en modellen, welke toepassing in de diverse functies van de Guerrilla en onder de veelsoortige omstandigheden waaronder deze vorm van oorlogvoering zich kan voordoen, telkenmale op hun relatieve betekenis zullen moeten worden onderzocht.

Aan de andere kant behoef ik het grote belang

dat aan het verschijnsel Guerrilla moet worden toegekend in dit gezelschap nauwelijks te onderstrepen.

Dit belang blijkt o.m. al reeds uit de enorme hoeveelheid literatuur over het onderwerp.

Maar vooral de praktijk van vele tientallen Guerrillaoorlogen die sedert WO2 hebben plaatsgevonden of nog plaats vinden, de wijd verbreide opvatting dat onder de nucleaire dreiging van onze tijd de Guerrilla het aangewezen middel vormt voor agressie zonder onaanvaardbaar risico (de *Guèrre Moderne*) en de bij sommigen levende gedachte om de Guerrilla te incorporeren in de NAVO-strategie wettigen – dacht ik – ieders en zeer zeker onze belangstelling. Alvorens deze belangstelling van U te vragen voor mijn eigenlijke inleiding nog een kort woord vooraf.

Het lijkt mij dienstig om een ogenblik stil te staan bij het begrip Guerrilla, zowel als bij de functies en typen daarvan.

Guerrilla betekent letterlijk Kleine Oorlog en de naam komt – zoals U allen weet – voort uit de Spaanse Volksoorlog (1808–1814).

Daarnaast zijn benamingen als Irreguliere Oorlog en Detachementen Oorlog het oudst bekend.

Door de nuancering die de Guerrilla in de loop der tijd onderging – met name in relatie tot ideologische en sociaal-revolutionaire aspecten – zijn nieuwe benamingen ontstaan als Subversieve Oorlog, Verzets Oorlog, Partisanen Oorlog en vele andere.

Sommigen maken hierin onderscheid en associeren met name bv. de Partisanen Oorlog met de strijd tegen een buitenlandse agressor en bezetter, m.a.w. zij kennen de Partisaan nationalisme en onafhankelijkheidszin als motivatie toe, terwijl zij de Guerrilla dan in verband brengen met revolutionaire tendenzen. In wezen evenwel hebben al deze benamingen als opzet gemeen dat zij de Kleine Oorlog trachten te onderscheiden van de Grote Oorlog, zoals dat onderscheid tot uiting komt in strijdwijze, organisatie, leiding etc.

Hierbij dient overigens wel te worden bedacht, dat de Guerrilla geen grootheid op zich vormt, geen type oorlog is, doch *een vorm van oorlogvoering die past in een groter proces*.

Definiëring van het begrip Guerrilla is overigens geen eenvoudige zaak en in de literatuur komt men dan ook de meest uiteenlopende omschrijvingen tegen.

Zo omvat Mao Tse Toeng's omschrijving van het begrip Guerrilla in zijn bekende boek *Yu Chi Tan*

een héél hoofdstuk (1), terwijl daarentegen bv. Campbell als definitie geeft:

„Een vorm van oorlogvoering die wordt toegepast door de strategisch zwakkere, waarbij voor deze de mogelijkheid behouden blijft voor tactisch offensief optreden op de door hem gekozen tijd en plaats”(2)

Ook het KL-Voorschrift 2-7203/1 kent een definitie van het begrip en wel de volgende:

Fig. 1

DEFINITIE GUERRILLA

Een strijdwijze waarbij (doorgaans) kleine, zelfstandig optredende, inheemse elementen, zonder rechtstreeks verband met geregelde troepen, gevechtshandelingen verrichten in vijandelijk of door de vijand bezet gebied. (3)

Ik hoop dat het U op grond van mijn inleiding van hedenavond duidelijk zal worden – v.z.v. het U al niet duidelijk was – dat deze definitie het begrip Guerrilla onvoldoende dekt.

Een enkel woord nog over de diverse functies van de Guerrilla die ook nogal eens op verschillende wijze worden onderscheiden.

Zo onderkent bv. Elliot-Bateman een 3-tal functies, t.w. de defensieve-, de offensieve- en de revolutionaire functie.

De defensieve Guerrilla, historisch het meest verankerd, is gericht op het behoud van de staat tegen een buitenlandse agressor.

De offensieve Guerrilla is volgens Elliot-Bateman dan de van buitenaf gedirigeerde Guerrilla in bezette gebieden of de Guerrilla die tot uiting komt in de stimulering of ondersteuning van revolutionaire bewegingen in vijandelijke landen of in landen die door de vijand worden gedomineerd d.m.v. een niet-representatieve élite.

De revolutionaire Guerrilla kent Elliot-Bateman een apart en geheel eigen karakter toe en is gericht tegen de eigen overheid.(4).

De Amerikanen Paret en Shy onderscheiden alleen de defensieve- en de offensieve functies, onder welke laatste zij dan zowel de revolutionaire Guerrilla als de Guerrilla als middel van agressie zien.(5)

Hoe het ook zij, de Guerrilla als middel van agressie door derden maakt in de praktijk uitsluitend of nagenoeg uitsluitend gebruik van inheemse elementen, zodat vanuit de Guerrilla zelf gezien deze in wezen van een revolutionair type is, al zijn er voorbeelden waarin vooral als

katalysator van het proces (aanvankelijk) gebruik wordt gemaakt van geïmporteerde elementen. Het wil mij dan ook voorkomen dat er in wezen slechts *twee typen Guerrilla* kunnen worden onderscheiden, t.w. de *defensieve*-gericht op het behoud van bepaalde waarden en de *revolutionaire*-, gericht op verandering van bepaalde waarden, waarbij de laatste zich ook leent als middel van agressie door derden. Overigens kan een Guerilla tegelijkertijd defensief en revolutionair zijn zoals wij bv. in Joego-Slavië hebben kunnen zien.

MaO Tse Toeng gaat zelfs nog verder als hij stelt dat de Guerilla voorkomt uit en leeft in het volk, maar dat er ook een wisselwerking is, zodat in wezen iedere Guerrilla een politiek-revolutionaire functie vervult.(1)

Maar MaO komt straks nog volop aan zijn trekken, dus laten wij ons voorshands maar bepalen tot de eerder genoemde twee typen, de defensieve en de revolutionaire Guerrilla.

De meest interessante van de twee is dan ongetwijfeld de revolutionaire Guerrilla, die zich kenmerkt door een veel moeilijker voorbereiding, die een veel diepere motivatie in politieke-, ideologische- of sociale zin vereist van zowel de Guerrillastrijders als van het volk en die in beginsel de beoogde doelstellingen op eigen kracht moet zien te realiseren, zonder daarbij te kunnen aanleunen tegen de conventionele operaties van de eigen -of van bondgenootschappelijke strijdkrachten, zoals dat veelal voor de defensieve Guerrilla het geval is.

Ik hoop met deze korte inleiding te hebben verduidelijkt in welke context ik vanavond de Guerrilla zou willen bespreken.

Ik stel mij daarbij in concreto voor om na een summiere beschouwing van de historische ontwikkeling wat uitvoeriger stil te staan bij de opvattingen van MaO, die tot op de dag van vandaag hun toepassing vinden in Vietnam.

Vervolgens wil ik dan aandacht schenken aan meer recente opvattingen en ontwikkelingen.

II. Historische ontwikkeling t/m MaO Tse Toeng

a. Ontwikkelingen tot in de 18e eeuw

De benaming „Guerrilla” dateert dan wel uit de Spaanse Volksoorlog (1808–1814) maar het verschijnsel zelf is al zo oud als de mensheid.

Werner Hahlweg merkt in zijn boek „Krieg ohne Fronten” de Guerrilla zelfs aan als de oervorm van het gevecht: „het beweeglijke en verrassende optreden van kleine eenheden, onafhankelijk van elkaar en zonder frontlijn en achterland opere-

rend, en zich in hun vechtwijze kenmerkend door verrassend toeslaan om vervolgens weer te verdwijnen teneinde elders opnieuw aan te vallen”(6). Dat de Guerrilla de oervorm van het gevecht is geweest moge dan al waar zijn, het neemt niet weg dat in het militaire denken door de eeuwen heen de Kleine Oorlog een volledig ondergeschikte plaats heeft ingenomen t.o.v. de Grote Oorlog.

Evenals de Grote Oorlog zelf werd tot in de 18e eeuw de Kleine Oorlog in het algemeen slechts beoefend door militaire eenheden; sterker nog, zowel de Grote-als de Kleine Oorlog waren over het algemeen oorlogen in absolutistische zin: het volk als zodanig had er in geen enkel opzicht deel aan.

b. Ontwikkelingen in de tweede helft van de 18e en in de 19e eeuw

Een wezenlijk keerpunt in de ontwikkeling van de Guerrilla deed zich voor in de Amerikaanse Vrijheidsoorlog (1775–1783).

De strijdwijze die zich voor de Amerikanen opdrong was voor de hand liggend: zowel hun organisatie, hun bewapening als hun militaire vorming waren dermate inferieur aan die van de Engelsen dat aanvankelijk aan het voeren van conventionele operaties eenvoudigweg niet viel te denken.

Daarentegen *begunstigden het volkskarakter, de grootte van het land en de aard van het terrein het voeren van een Guerrilla* op grote schaal. Maar vooral de betrokkenheid van het volk zelf bij de oorlog introduceerde een geheel nieuw verschijnsel, dat in de daarop volgende jaren zijn voortzetting vond in de Vendee-opstand (1793–1796), de Spaanse Volksoorlog (1808–1814), de Tiroler Vrijheidsoorlog (1809) en vele andere, die zich allen kenmerkten door een Guerrilla-strijdwijze. Het spreekt vanzelf dat de steeds grotere rol die de Guerrilla ging spelen – waarbij naast de hiervoor vermelde ontwikkelingen zeker ook moet worden gewezen op de in deze eeuw gevoerde koloniale oorlogen – de militaire denkers en theoretici niet ontging.

In dit verband behoef ik slechts te verwijzen naar bv. de Engelsman Callwel met zijn werk „Smal Wars” (1896) waarin hij de Kleine Oorlog in het kader van de koloniale oorlogen behandelt en naar de Fransman Le Mière de Corvey met zijn „Des Partisans et de Corps Irreguliers” (1823). Met name de laatste trachtte regels te formuleren voor de als volksoorlog gevoerde Guerrilla tegen een bezetter of agressor. Zo stelt hij: „Voert een

land oorlog om zijn onafhankelijkheid te handhaven dan dient in het uiterste geval de gehele bevolking in de strijd te worden ingezet: *kleine, zelfstandige en onafhankelijk van elkaar opererende afdelingen moeten worden gevormd, die ieder belangrijk punt bezetten, de vijand aangrijpen, hem voortdurend in beweging houden en hem verliezen opleggen, zonder overigens een beslissend gevecht aan te gaan*".(6)

Ook von Clausewitz ging het vraagstuk niet uit de weg en bekend zijn zijn voorwaarden voor het voeren van een volksoorlog, zoals hij die formuleerde in zijn hoofdstuk „Volksbewaffnung“:

Fig. 2

**VOORWAARDEN VOLGENS
VON CLAUSEWITZ**

- de oorlog moet in het hart van het land worden gevoerd
- de oorlog wordt niet door een enkele grote slag beslist
- het gebied waarin de oorlog wordt gevoerd moet uitgestrekt zijn
- het land waarin de oorlog wordt gevoerd dient moeilijk begaanbaar en moeilijk toegankelijk te zijn (en doorsneden met bergen, bossen en moerassen)
- het volk (skarakter) moet de oorlog steunen

Al het werk van de grote militaire denkers ten spijt bleven de generale staven de Guerrilla zien als een hulpelement in de Grote Oorlog.

De Guerrilla werd wel bestudeerd, als verschijnsel ook geaccepteerd doch in zijn aard slechts onderkend als strijdwijze voor kleine militaire eenheden in het kader van een offensieve Grote Oorlog, of als strijdwijze voor kleine militaire eenheden en/of volkselementen in het kader van een defensieve Grote Oorlog.

c. Ontwikkelingen in het revolutionaire denken

Een geheel nieuwe denkrichting ontstond evenwel bij de opkomst van het Marxisme.

Engels bv. maakte een uitgebreide studie van de Guerrilla en analyseerde in het bijzonder de Spaanse Volksoorlog en de Tiroler Vrijheidsoorlog. Hij vestigde daarbij de aandacht op *het grote belang van buitenlandse hulp* (Spanje-Engeland, Tirol-Oostenrijk), was van mening dat Guerrillaoperaties *de steun behoeven van conventionele operaties* en stelde bovendien als voorwaarde dat over *vestingen c.q. gebieden* kan

worden beschikt waarop de Guerrillas zich kunnen terugtrekken c.q. van waaruit zij kunnen opereren.

Uiteraard bezag Engels de Guerrilla vooral ook in functie van strijd tegen bestaande sociale structuren en hij verklaarde zich een overtuigd voorstander van de Guerrilla als volksstrijd tegen zowel binnenlandse- als buitenlandse vijanden. Ook Lenin hield zich intensief bezig met de Guerrilla in zijn revolutionaire functie.

Hij bestudeerde in het bijzonder de Parijse Communeopstand van 1871 met het fenomeen van de barricaden, alsmede de mislukte Russische revolutie van 1905. De Guerrilla kan – naar Lenins mening – vooral dienen tot inleiding van de massale volksopstand zodra de revolutionaire toestand is bereikt en voorts fungeren als middel tot ontwrichting van het overheidsapparaat alsmede tot het verschaffen van fondsen voor de revolutie.

De in het kader van deze inleiding meest belangwekkende punten in Lenins theoriën over de gewapende strijd zijn wel:

- *de gewapende strijd is onvermijdelijk, doch vormt overigens een middel naast andere, zoals sabotage, staking, demonstratie en zelfs parlementaire strijd*
- *het accent ligt bij het industriële proletariaat in de steden*
- *de strijd kan pas worden gestart als de revolutionaire toestand is bereikt.*

Onder de revolutionaire toestand verstaat Lenin dan een situatie waarbij o.m.:

- de overheersende klasse zijn overheersing niet onveranderd kan voortzetten
- de armoede en ellende van de onderdrukte klasse acuter zijn dan voorheen
- er onrust ontstaat onder de massa.(7).

d. Ontwikkelingen t/m WO2

Het einde van de 19e en het begin van de 20e eeuw hebben zich gekenmerkt door tal van Guerrillaoorlogen.

Ik behoef in dit verband slechts te wijzen op de pacificatieoorlogen in de koloniale gebieden, op de Boerenoorlog (1900–1902) en op de Arabische opstand onder Lawrence (1916–1918), om er maar enkele te noemen.

Ondanks deze en talloze andere praktijkvoorbeelden, in welk verband ik nog wil vermelden de Belgische Franctireursstrijd in WO1 als uiting van spontaan volksverzet, onderkende men met name in het Westen nog steeds slechts in beperkte mate de mogelijkheden van de Guerrilla.

Men bleef over het algemeen de Kleine Oorlog aanmerken als een randverschijnsel van de Grote Oorlog en ging in dit verband vrijwel geheel voorbij aan de *volksmotivatie en volksparticipatie in een totale oorlog*.

Zelfs een Liddell-Hart, die o.m. een studie maakte van de ervaringen van Lawrence met de Arabische opstand, projecteerde e.e.a. op de Grote Oorlog en stelde dat wat Lawrence met zijn Arabieren had gepresteerd in de toekomst zeer wel zou kunnen geschieden met luchtmachtkrachten en beweglijke gepantserde eenheden.

Bij de aanvang van WO2 had dan ook vrijwel geen enkel land voorbereidingen getroffen voor het voeren van een Guerrilla, terwijl ook van Duitse zijde aanvankelijk in het geheel geen rekening werd gehouden met volksverzet in de bezette gebieden.

Dat ondanks deze vrijwel volledige afwezigheid van enigerlei voorbereiding zich in WO2 in praktisch alle bezette landen verschijnselen van spontaan volksverzet voordeden, variërend van een illegale pers tot grootscheepse Guerrillaoperaties toe – die in Joego-Slavië uiteindelijk zelfs de vorm van conventionele operaties aannamen – moet m.i. worden toegeschreven aan het ideologische karakter van de oorlog.

Uiteraard begon men van geallieerde zijde richting te geven aan deze ontwikkeling en de materiële en personele steun die aan de verzetsbewegingen in de bezette gebieden werd verleend, heeft de Guerrilla aanzienlijk in zijn mogelijkheden verruimd.

In dit verband dient vooral ook niet te worden voorbijgegaan aan de intensivering van de *volksmotivatie* d.m.v. een illegale pers en d.m.v. radio-propagandauitzendingen vanuit het buitenland.

Zonder in het kader van deze inleiding dieper in te gaan op de diverse Guerrillaoperaties in de betrokken landen kan dan ook worden gesteld dat de praktijk van WO2 zowel de mogelijkheden van de Guerrilla als de betrokkenheid van het volk daarbij in het kader van de totale oorlog overduidelijk heeft aangetoond.

Met name is daarbij gebleken, dat *indien de massa kan worden gemotiveerd, indien wordt beschikt over gunstig terrein en indien steun wordt ontvangen van de eigen of van de bondgenootschappelijke strijdkrachten c.q. vanuit het buitenland de Guerrilla een belangrijke bijdrage kan leveren in het kader van een totale oorlog*.

De vlucht die de Guerrilla in WO2 heeft geno-

men, heeft deze vorm van oorlogvoering dan ook een geheel nieuw perspectief verschafte.

Sterker nog, de invloed van de Guerrillabewegingen in WO2 op de na-oorlogse structuur kan niet worden ontkend en heeft mede geleid tot wezenlijke veranderingen in die structuur, variërend van liquidatie van koloniale verhoudingen tot de vestiging van volksdemocratiën toe.

In dit licht bezien lijkt er toch wat te zitten in de stelling van MaO dat iedere door en vanuit het volk gevoerde Guerrilla in wezen een politiek-revolutionaire functie vervult.

Het is trouwens toch zaak om thans wat langer stil te staan bij de opvattingen van MaO, want wat in het Westen in het kader van WO2 werd ervaren, werd reeds eerder – voor een belangrijk deel overigens eveneens uit praktijkervaring geboren – door MaO in een aantal belangwekkende theoriën over de Guerrilla vastgelegd.

e. De theoriën van Mao Tse Toeng

Zoals reeds werd opgemerkt heeft MaO zijn theoriën over de Guerrilla voor een belangrijk deel ontwikkeld vanuit de praktijk.

Zij steunen evenwel mede op zijn studies van von Clausewitz, Lenin e.d. Bij het beschouwen van deze theoriën, zoals die zijn neergelegd in zijn in 1937 verschenen boek Yu Chi Tan (letterlijk: „wandelen en toeslaan”), vrij vertaald als „Guerrilla Warfare”, maar vooral ook gelet op het gestelde in zijn in 1938 verschenen werk „Strategic Problems in the Anti-Japanese Guerrilla War”, valt in de eerste plaats op dat MaO’s Guerrilla primair een defensieve functie vervult, i.c. is gericht tegen een buitenlandse agressor en i.h.b. betrekking heeft op de strijd tegen Japan. Tegelijkertijd evenwel is zijn Guerrilla revolutionair en heeft dan ook gefungeerd als voorbeeld voor tal van revolutionaire Guerrillaoorlogen tot op de dag van vandaag toe.

MaO’s theoriën gaan er van uit dat *de Guerrilla de geëigende strijdwijze is voor de militair zwakkere tegen de militair sterkere*. Daarvoor is dan wel vereist dat over een *uitgestrekt gebied* wordt beschikt, anders gezegd dat er sprake is van een discrepantie tussen de middelen van de vijand en de door deze te beheersen ruimte, terwijl voorts de oorlog als een *totale volksstrijd* dient te worden gevoerd.

Zo’n oorlog is dan van *lange duur*.

Ter verduidelijking van MaO’s uitgangspunt zouden wij – zoals de Amerikaan Katzenbach dat doet – het militair krachtenveld opgebouwd

kunnen denken uit wapensystemen, logistiek, mankracht, ruimte, tijd en wil.

De militair zwakkere nu – inferieur op het gebied van wapensystemen en logistiek – kan de oorlog slechts winnen indien in ruime mate over de overige factoren wordt beschikt en indien deze ook worden uitgebuit.

MaO's benadering is dan ook die waarbij de ruimte wordt geruild tegen tijd, de tijd wordt benut om de eigen wil tot weerstand te vormen en tezelfdertijd die van de vijand te ondermijnen, terwijl intussen de massa wordt georganiseerd. *MaO's Guerrillaoorlog van de militair zwakkere tegen de militair sterkere is derhalve een langdurige oorlog, die als een totale volksstrijd wordt gevoerd en die is gericht op slijtage van de vijand en de opbouw van eigen kracht.* „War is a contest of strength – zegt hij – but the original strength changes in the course of war. The basic rule of war is (therefore) to preserve ones own strength, at the same time destroying the strength of the enemy”.(1).

De Guerrilla kan op zich zelf geen beslissing brengen; hij kan slechts door een slijtageproces de krachtsverhouding wijzigen, zodat voor het forceren van een beslissing en het behalen van de overwinning conventionele operaties met geregelde troepen nodig blijven.

De Guerrilla – aldus MaO – is derhalve complementair aan conventionele operaties, hij vormt slechts een fase in de totale oorlog, een noodzakelijk element in de revolutionaire strijd.

Uit MaO's benadering worden reeds een aantal van zijn stellingen zonder meer duidelijk:

Fig. 3

MAO'S STELLINGEN

- zonder politiek doel moet de Guerrilla mislukken, evenals in het geval dat de politieke doelstellingen het volk niet aanspreken.
- alle Guerrilla-eenheden behoeven militaire-en politieke leiders.
- de Guerrilla heeft een groot gebied.
- voor het behalen van de overwinning zijn conventionele operaties met geregelde troepen nodig.

MaO's eerste twee stellingen hangen nauw met elkaar samen en betreffen in feite de noodzakelijke *volksmotivatie*, als onmisbaar element in de

totale volksstrijd en de *politieke indoctrinatie en propaganda* daarvoor. Het is in dit verband wellicht nuttig er op te wijzen dat het begrip „totale volksstrijd” niet impliceert dat iedere man, vrouw of kind aan de strijd zelf deelneemt, doch dat het begrip slechts poogt aan te geven dat de massa de strijd moet ondersteunen, (vergelijk von Clausewitz) of zoals MaO het zelf uitdrukt: het volk vormt het water voor de Guerrillavissen.

„Omdat de Guerrilla steunt op en voortkomt uit het volk, kan de Guerrilla niet bestaan zonder de sympathie en de medewerking van de massa” zegt MaO. Zijn massa was in de praktijk de boerenmassa op het platteland en een van de politieke doelstellingen die deze massa aansprak was landhervorming (tot op de dag van vandaag trouwens nog steeds een gewilde slogan zowel in Vietnam als in Latijns-Amerika en in het algemeen in de onderontwikkelde landen). MaO zelf merkt als revolutionaire boodschap aan de 3e wereld op dat het Chinese patroon toepasselijk is voor het merendeel van de landen in Azië, Afrika en Latijns-Amerika.

MaO's stelling m.b.t. de behoefte aan een groot gebied is niets nieuws en komt eveneens geheel overeen met de voorwaarden van von Clausewitz; de stelling vormt een voorwaarde om de ruimte te ruilen tegen tijd en om de kracht van de vijand te kunnen absorberen.

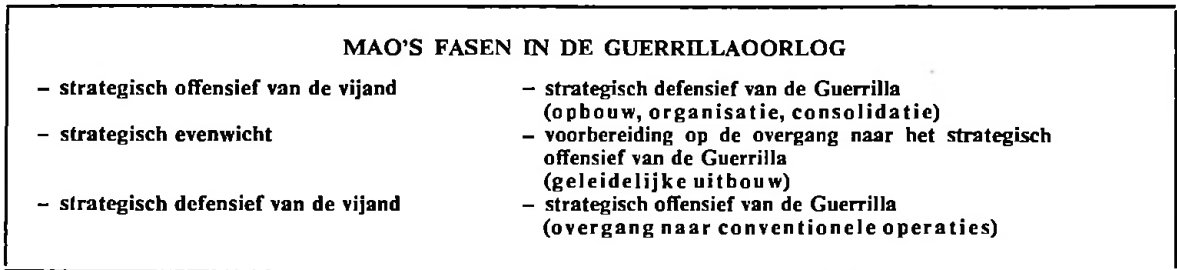
M.b.t. MaO's laatste stelling moet worden aangekend dat zijn overwinning een *totale overwinning* is:

vernietiging van de tegenstander zonder enigerlei compromis.

„De hoofdvorm van alle strijd is de oorlog – zo stelt hij. Zonder gewapende strijd geen overwinning voor de revolutie. De revolutionaire strijd moet tot het bittere einde worden gevoerd, want een compromis berust in wezen op klassebelangen, is als zodanig in strijd met het totale volkskarakter van de oorlog en derhalve onjuist”.(1). MaO verkondigt hier wat doorgaans wordt aangeduid als de „Chinese lijn”: *de onvermijdelijkheid en het primaat van de gewapende strijd.*

Volgens MaO moet een succesvolle Guerrilla een aantal fasen doorlopen. In het kader van de oorlog tegen Japan projecteerde hij deze fasen tegenover de fasen van de Grote Oorlog zelf, doch op zichzelf vormen zij het bekende 3-fasenmodel van MaO's Guerrilla:

Fig. 4



Opmerkingen bij fig. 4:

- In de eerste fase stoot de vijand diep in het land door en bezet grote gebieden. Naarmate evenwel zijn aanvoerlijnen langer worden, hij meer en meer gevechtskracht moet afspelen voor bezettings- en bewakingstaken en hij in toenemende mate wordt onderworpen aan de inwerking van de hem vijandig gezinde bevolking in het bezette gebied verliest hij aan kracht (vergelijk von Clausewitz: *de oorlog moet in het hart van het land worden gevoerd*).

De Guerrilla is in deze fase nog zwak. Hij wint evenwel aan kracht naarmate een steeds groter wordend deel van de bevolking bij de strijd wordt betrokken.

- In de tweede fase bezet de vijand wellicht het gehele land. Hij kan evenwel een uitgestrekt gebied met een hem vijandig gezinde bevolking niet volledig onder controle krijgen (discrepancie

tussen beschikbare middelen en te beheersen ruimte).

De Guerrilla treedt in deze fase *tactisch offensief* op, valt aan in 's vijands rug en op zijn flanken en overal dáár waar hij zwak is. De Guerrilla tracht *de vijand te immobiliseren* en bepaalde gebieden onder controle te krijgen, de bevolking in deze gebieden voor de strijd te organiseren en nieuwe Guerrilla eenheden te vormen.

- In de derde fase tenslotte gaat het initiatief volledig over in handen van de Guerrilla. Steeds grotere eenheden worden gevormd, er wordt overgegaan tot *conventionele operaties*, de beheerste gebieden worden uitgebreid en de vijand wordt verslagen. MaO heeft voor de Guerrilla zowel een aantal strategische- als een aantal tactische beginselen ontwikkeld.

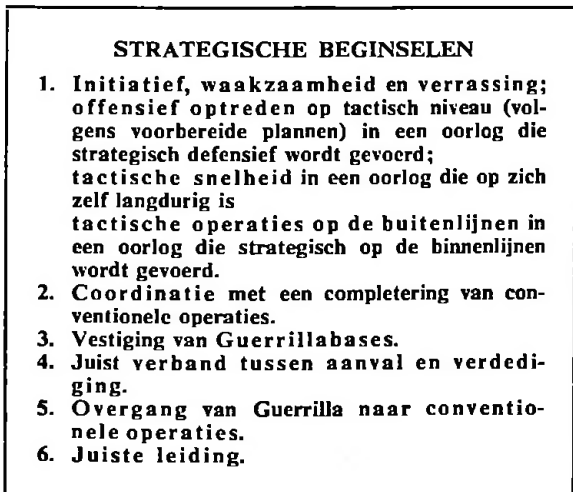
Opmerkingen bij fig. 5

- MaO staat uitgebreid stil bij de beginselen *initiatief, waakzaamheid, verrassing, offensief optreden en tactische snelheid*.

Zijn beschouwingen houden in dat het *behoud van het initiatief essentieel* is voor het behoud van de vrijheid van handelen: nimmer mag de Guerrilla zich de strijd laten opdringen of terugvallen in een passieve rol.

Bliksemsnelle en verrassende aanvallen, voortdurende verandering van positie, afwisselende verspreiding en concentratie zijn voor de Guerrilla vereist. Het *opereren op de buitenlijnen* komt in tactische zin neer op het streven naar *omsingeling van de vijand* teneinde deze te immobiliseren. Deze omsingelingsgedachte loopt als een rode draad door alle Guerrillatheorien heen en komt ook tot uiting in het karakter van MaO's Guerrilla zelf: de *Guerrilla in steden acht hij niet haalbaar*, want - zo zegt hij - de steden zijn de bolwerken van de vijand; vanuit de diepte van

Fig. 5



het land dienen eerst de dorpen te worden overmeesterd die de steden omringen en eerst nadat deze zodoende zijn omsingeld worden zij zelf ingenomen.

– Het beginsel van *coördinatie* heeft volgens MaO betrekking op de strategische samenwerking, de tactische samenwerking en de samenwerking in het gevecht. Een vb. van strategische samenwerking doet zich voor indien de Guerrilla vijandelijke troepen bindt ten gerieve van de geregelde eenheden elders.

De tactische samenwerking doet zich voor indien Guerrilla en geregelde troepen opereren in eenzelfde gevechtszone. De belangrijkste taken van de Guerrilla in de ondersteuning van de geregelde troepen liggen dan bij het ontwrichten van 's vijands verbindingen.

Bij de samenwerking in het gevecht, i.c. in directe samenhang met het optreden van geregelde troepen is de Guerrilla volledig aan eerstgenoemden ondergeschikt en ontvangt van dezen zijn instructies. De voornaamste taken van de Guerrilla bestaan dan uit het verschaffen van inlichtingen en het belemmeren van vijandelijke verplaatsingen.

– De *vestiging van bases* acht MaO in een langdurige Guerrilla essentieel, zelfs indien zij aanvankelijk maar klein zijn.

Bekend is in dit verband zijn uitspraak „A single spark can start a prairiefire”.

Onder een Guerrillabasis verstaat MaO een enclave in het door de vijand bezette gebied die door de Guerrilla wordt beheerst. In zo'n basis wordt de bevolking georganiseerd, worden nieuwe Guerrillaeenheden gevormd en wordt de politieke macht geconsolideerd.

Bergachtig en moeilijk toegankelijk terrein acht MaO het best geschikt voor de vestiging van bases.

– Het beginsel van een *juist verband tussen aanval en verdediging* onderstreept nog eens dat de oorlog in *strategisch opzicht defensief kan zijn, doch dat de Guerrilla alleen de aanval kent*.

Nimmer mag de Guerrilla zich laten verleiden tot een statisch optreden: indien geconfronteerd met een vijandelijke overmacht dient het gevecht te worden afgebroken en dient te worden teruggetrokken, teneinde elders opnieuw te kunnen aanvallen.

Anderzijds dient een aanval die de vijand tot de verdediging noopt te worden doorgezet en gecontinueerd, teneinde hem in toenemende mate in het defensief te dwingen.

– MaO's beginsel betreffende de *overgang naar*

conventionele operaties is uiteraard gerelateerd aan het behalen van een totale overwinning waarvoor conventionele operaties met geregelde troepen nodig zijn. Deze geregelde troepen kunnen evenwel uit de Guerrilla zelf voortkomen, doordat steeds grotere eenheden worden gevormd die in toenemende mate overgaan tot een conventionele strijdwijze.

MaO acht het tijdstip voor de overgang essentieel: in ieder geval is het bezit van bases hiervoor vereist, dienen bevelvoering, uitrusting en verzorging hiervoor te zijn aangepast, doch enerzijds mag het magische ogenblik niet verloren gaan en anderzijds kan een te vroegtijdige overgang vernietiging betekenen.

– Een *juiste Guerrillaleiding* vereist een *gecentraliseerde overall-leiding* en een sterk *gedecentraliseerde uitvoering* met een grote mate van zelfstandig handelen.

MaO gaat v.w.b. de Guerrillaorganisatie uit van een verdeling van het land in militaire gebieden, met aan het hoofd daarvan militaire bevelhebbers en politieke commissarissen.

Het militaire gebied is weer onderverdeeld in districten en subdistricten. Qua eenheden worden twee soorten onderscheiden: de lokale verdedigingsgroepen, met een beperkt militair karakter en een ondersteunende functie, vooral v.w.b. inlichtingen, verzorging e.d. en de eigenlijke mobiele Guerrillagroepen, georganiseerd in compagnien, bataljons en regimenten.

Alle eenheden vanaf de compagnie hebben politieke officieren.

De samenstelling van deze eenheden kan sterk variëren; de kleinste sub-eenheid wordt evenwel gevormd door de groep, bestaande uit 9–11 man. Als een greep uit MaO's opvattingen over de Guerrilla in tactisch opzicht heb ik zijn bekende 10 beginselen voor de Guerrillatactiek vastgelegd, zoals hij die formuleerde in zijn speech voor het Centrale Comité van de CP in 1947.

Om zo min mogelijk vertekening te krijgen ziet U ze hier in het Engels. Ze spreken dacht ik voor zich zelf; slechts wil ik nog wijzen op de ook hier weer blijkende beduchtheid voor de strijd in steden – zie de punten 2 en 8.

Uit het beginsel „*destroy the enemy while he is moving*” kan blijken dat de *hinderlaag een van de belangrijkste elementen van de Guerrilla* is.

Ik ben wat uitvoeriger stil blijven staan bij MaO's theorieën over de Guerrilla strijd om twee redenen:

– in de eerste plaats omdat – hoewel MaO niet zozeer iets volslagen nieuws heeft gebracht (vele

Fig. 6

TACTISCHE BEGINSELEN

1. Attack first scattered and isolated enemies, later attack strong enemy forces.
2. Take first the small towns, later take the large towns.
3. The major objective is not to hold cities, but to annihilate the enemies fighting strength.
4. Concentrate absolutely superior forces for every battle.
5. Do not fight unprepared engagements or engagements in which victory is not assured.
6. Fear neither sacrifice nor fatigue; train to fight successive engagements within a short period.
7. Destroy the enemy while he is moving.
8. Take first weakly defended cities; when conditions are favourable take those with medium defences; wait until our advantages are enhanced before you take strongly defended cities.
9. Capture arms from the enemy so as to arm yourself.
10. Use intervals between two campaigns skilfully for resting, regrouping and training troops . . . but do not let the enemy have breathing space.

van zijn stellingen en beginselen hebben wij reeds eerder aangetroffen bij anderen, o.m. bij von Clausewitz) – hem toch de eer toekomt als eerste een systematische studie te hebben gemaakt van de Guerrilla en de wereld te hebben verrijkt met een complete handleiding over het onderwerp.

– in de tweede plaats omdat zijn theoriën het patroon hebben gevormd voor vrijwel alle Guerrillaoorlogen (van een revolutionair type) tot op de dag van vandaag.

Latere denkers en schrijvers over het fenomeen van de Guerrilla als bv. Giap, Nasution en – als een der meest bekende – Guevara hebben in feite slechts op MaO's denkbeelden geparafroiseerd. Alleen zeer recentelijk lijkt de revolutionaire Guerrilla in de praktijk een eigen, deels afwijkende koers te gaan volgen.

Ik kom daar uiteraard straks nog op terug.

Als wij – Mijnheer de Voorzitter – alvorens verder te gaan met het beschouwen van recente ontwikkelingen en theorieën-MaO's Guerrilla kort samenvatten, dan kunnen wij het volgende stellen:

1. MaO gaat uit van het onvermijdelijke en van het primaat van de gewapende strijd.

Hij wijkt daarbij in zoverre af van de opvattingen van Lenin, dat deze de gewapende strijd weliswaar als onvermijdelijk aanmerkt, doch hem overigens ziet als een middel naast andere.

2. MaO's Guerrilla is van lange duur en gericht op het behalen van een totale overwinning.

3. MaO's Guerrilla kan zelf die totale overwinning niet bevechten: daar zijn conventionele operaties met geregelde troepen voor nodig, die evenwel uit de Guerrilla zelf kunnen voortkomen.

4. MaO's Guerrilla heeft een plattelandskarakter, wordt gevoerd vanuit de diepte van het land, als een totale volksstrijd, met het accent op de boeren-massa. Ook hierin wijkt MaO af van de visie van Lenin die het hield op het industriële proletariaat en het accent van de strijd zag liggen in de steden.

III. Moderne ontwikkelingen

a. Algemeen

Als ik nu toekom aan een beschouwing over een aantal na-oorlogse ontwikkelingen, dan wil ik eerst een ogenblik stilstaan bij enige opvattingen over de defensieve Guerrilla.

b. De Guerrilla in zijn defensieve functie

In WO2 heeft de Guerrilla bewezen een wezenlijke bijdrage te kunnen leveren in het kader van de totale oorlog.

Over het algemeen wordt dan ook onderschreven dat – *mits aan de voorwaarden voor het voeren van een Guerrilla in het gedachte oorlogsbeeld wordt voldaan* – deze een daadwerkelijk en integrerend deel van de nationale defensie dient te vormen. Een consequentie hiervan is dat de Guerrilla dan ook moet worden voorbereid teneinde en onmiddellijk na het uitbreken van de oorlog van de Guerrilla te kunnen profiteren en verzekerd te zijn van *eenheid van overall-leiding, doelstelling en werkwijze* (drama Michailowitz).

V.w.b. de organisatie van de Guerrilla als component van de nationale defensie doen zich daarbij naar het zich laat aanzien tweeërlei mogelijkheden voor:

– ofwel de Guerrilla wordt als deel van de krijgsmacht georganiseerd, i.c. in eerste instantie opgebouwd uit militaire elementen,

– òfwel de Guerrilla wordt als organisatie naast de krijgsmacht gecreëerd, overkoepeld door een defensieraad of iets dergelijks.

Otto Heilbrunn bepleit in zijn boek „Partisan Warfare” met name de tweede mogelijkheid op grond van een aantal overwegingen waarvan de belangrijkste wel is dat *de Guerrilla als totale volksstrijd ver uitgaat boven de militaire component alleen en in feite alle sectoren van het maatschappelijk leven betreft.*(8).

V.z.v. mij bekend doet zich overigens in de democratische landen geen geval voor van een dusdanig georganiseerde Guerrilla, maar wel treffen wij deze structuur aan in diverse communistische staten.

In dit verband zij opgemerkt dat ook de Sovjet-Partisanenorganisatie in WO2 geen deel uitmaakte van het Rode Leger zelf, doch – geënt op de partijstructuur – rechtstreeks ondergeschikt was aan de Sovjet-Defensie Raad.

Een der eerste na-oorlogse voorvechters voor de idee van de totale volksweerstand, tot uiting komend in een Guerrillastrijd, was de Zwitser von Dach.

Een der eerste na-oorlogse voorvechters voor de idee van de totale volksweerstand, tot uiting komend in een Guerrillastrijd, was de Zwitser von Dach.

In 1957 ontwikkelde hij een doctrine, bekend als „Der Totale Widerstand” die hij van toepassing acht voor een land als Zwitserland.(9).

In de doctrine van „Der Totale Widerstand” worden een 3-tal fasen onderscheiden:

- in de eerste fase wordt de strijd gevoerd door geregelde eenheden
- in de tweede fase komt de Guerrillabeweging in actie
- in de derde fase neemt de Guerrilla in omvang en intensiteit toe en *wordt voor de natie de enige drager van de strijd, die uiteindelijk uitmond in een openlijke volksopstand.*

Von Dach’s Guerrilla is totaal.

Hij gaat er van uit dat het ideologische karakter van een toekomstige oorlog voldoende motivatie vormt voor deze volksstrijd.

Voor het overige is hij van mening dat de Guerrillabeweging d.m.v. terreur aan het niet actieve deel van de bevolking moet duidelijk maken dat het minstens zo gevaarlijk is om vóór de vijand te werken als tégen hem.

M.b.t. de contra-terreur van ’s vijands zijde merkt von Dach op dat de bezetter op dit gebied in zijn mogelijkheden begrensd is, daar hij immers het bezette gebied zowel in economisch- als

in ideologisch opzicht aan zich zelf dienstbaar wil maken.

Overigens zullen repressailles van de zijde van de vijand de weerstand eerder stimuleren dan elimineren.

Ook de Joego-Slavische Gen. Kveder betoont zich voorstander van een totale volks-Guerrilla. Hij betoogt dat men in een moderne oorlog nimmer meer moet capituleren; zodra het front te velde instort dient men over te gaan tot een andere vorm van oorlogvoering i.c. de Guerrilla; bewapening van iedere man – aldus Kveder – en organisatie van de gehele bevolking vormen daarbij de beste verdediging tegen repressailles van de zijde van de vijand.

In dit verband zij opgemerkt dat Joego-Slavië na de Tjecho-Slowaakse crisis naar het schijnt wederom is overgegaan tot activering van zijn vroegere partisanenorganisaties.

Zoals bekend, hecht men trouwens in communistische landen toch veel waarde aan de voorbereiding van een Guerrilla als volksstrijd; ik noem U in dit verband ook de fabrieksmilities in Oost-Duitsland.

Al deze landen zien de Guerrilla evenwel als complementair aan en steunen in eerste instantie op omvangrijke geregelde strijdkrachten, terwijl von Dach het accent legt bij het totale volkskarakter van de oorlog en de Guerrilla een primaire taak toekent.

Het is vooral in dit opzicht dat de theorieën van von Dach en anderen die de totale volksweerstand centraal stellen, kritiek ontmoeten.

Zo schrijft bv. R. C. Walton in het ASMZ van aug. 1970 dat de theorieën van von Dach het gevaar oproepen dat men zou kunnen gaan geloven dat „Der Totale Widerstand” een soort van alternatieve vorm van oorlogvoering is die dat zou kunnen bereiken wat aan geregelde strijdkrachten niet is gelukt, met alle consequenties van dien voor politiek opportunisme, gezien de voor de belastingbetaler (ogenschijnlijk) aantrekkelijker kostenfactor.(10)

Ik wil in dit gezelschap en in relatie met de uitdrukkelijke accentuering van de volksguerrilla zoals von Dach dat doet ook wijzen op de denkbeelden van K. P. Bloema.

Bloema zoekt een alternatief voor de huidige offensieve nucleaire afschrikking en meent dat die zou kunnen worden gevonden in een defensieve niet-nucleaire afschrikking in de vorm van een geïntensiverde Guerrilla in Europese omstandigheden.(11).

Hij is van mening dat het West-Europese ter-

rein – door velen in zijn algemeenheid als ongeschikt aangemerkt voor het voeren van een Guerrilla – *geen enkele belemmering* vormt, want, zo stelt hij, een Guerrilla vereist een psychologische instelling die er op is gericht de vijand afbreuk te doen ongeacht de omstandigheden.

Dat kan overal gebeuren waar mensen zijn, of dat nu de hitte van de tropen, de ijsvlakten van Siberië of de ge-urbaniseerde gebieden van West-Europa betreft.

De Guerrilla die hij voor ogen heeft is er een die het gehele openbare leven moet verlammen, waarbij de pers onderduikt, de gehele bevolking wordt voorzien van wapens en munitie en een sfeer ontstaat waarbij de strijd om het meest primitieve bestaan op de voorgrond staat.

In zulk een sfeer van chaos – aldus Bloema – met zijn miljoenen desperate mensen, vijandig gezind jegens de agressor – is een bezetting op den duur onmogelijk.

Deze op een totale volksweerstand gebaseerde vorm van oorlogvoering vereist volgens Bloema dan wel een verenigd Europa en een Europese mentale instelling.

Het is duidelijk dacht ik dat over de theorieën van Bloema, op zijn zachtst gezegd, nog wel wat valt te zeggen.

Een zeer recent gepubliceerde gedachte van de Engelsen Pontifex en Burgess m.b.t. de mogelijkheden voor een Guerrilla in West-Europa gaat een geheel andere kant uit; *hierbij wordt niet uitgegaan van een volks-Guerrilla doch van het bedrijven van de Kleine Oorlog door militaire eenheden in directe samenhang met conventionele operaties van gemechaniseerde eenheden.*(12).

De NAVO strijdkrachten in West-Europa zo stellen zij, hebben in het kader van de „flexible response” enerzijds tot taak de verdediging zover mogelijk oostwaarts te voeren en in geval van agressie zo min mogelijk grondgebied prijs te geven, doch anderzijds tot taak de situatie zo lang onder controle te houden tot nieuwe strijdkrachten van elders zijn aangevoerd, tot de agressor tot bezinning komt of tot de noodzaak voor inzet van kernwapens onomstotelijk is vastgesteld.

De voor het uitvoeren van deze taken benodigde middelen ontbreken evenwel: in feite is slechts een vrijwel lineaire verdediging mogelijk zonder adequate reserves in de diepte.

Juist dit laatste is echter noodzakelijk om de situatie gedurende relatief langere tijd onder controle te houden.

Aannemende nu dat uitbreiding van het huidige

bestand aan kostbare conventionele middelen geen haalbare kaart is bepleiten beide schrijvers de organisatie van Guerrillagebieden oost van de Rijn. Met name achten zij o.m. de Harz, Braunschweig, het Grosses Moor en een aantal andere gebieden geschikt voor het voeren van een Guerrilla van korte duur en in samenhang met conventionele operaties.

Door de creatie van Guerrillagebieden zouden gemechaniseerde eenheden kunnen worden uitgespaard om elders i.c. op de resterende open naderingsmogelijkheden in de diepte te worden opgesteld.

De agressor moet nu kiezen: ofwel tijdrovende counter-Guerrillaoperaties om deze gebieden te zuiveren alvorens ze te kunnen benutten ofwel afzien van het gebruik van deze gebieden en zich beperken tot de meer open naderingsmogelijkheden. De gemechaniseerde eenheden kunnen bij hun operaties gebruik maken van de „*Guerrillagebieden als pivots*” van grote tactische- en politieke waarde. Pontifex en Burgess becijferen dat in eerste instantie ca. 15000 man Duitse reservisten-mede om politieke redenen aangevuld met ca. 10 lichte bataljons van andere NAVO-nationaliteit – benodigd zijn boven de huidige conventionele middelen voor de organisatie van een effectieve Guerrilla als door hen bedoeld.

De meest opvallende aspecten van hun theorie-zeker in tegenstelling tot die van Bloema-zijn wel:

1. *De Guerrilla is niet de meest geëigende strijdwijze en fungeert noch als hoofddrager van de oorlog noch als een alternatieve deterrent*, doch vormt slechts een „*ersatzmiddel*” bij het ontbreken van voldoende conventionele middelen.

2. De Guerrilla wordt in West-Europa niet gezien als een volksstrijd, doch als een *irregulier optreden van geregelde eenheden*.

3. De Guerrilla is niet van doorslaggevende betekenis, doch kan slechts gedurende *een beperkte tijd en in directe samenhang met conventionele operaties van gemechaniseerde eenheden* worden gevoerd in *enkele geschikt geachte gebieden*. Hoe het ook zij, al deze theorieën hebben hun stimulansen gekregen of zouden deze moeten hebben gekregen uit de praktijk van de revolutionaire Guerrilla; m.b.t. dit type Guerrilla beschikken wij immers over uitgebreide naoorlogse ervaring.

c. De revolutionaire Guerrilla

Zoals wij zagen blijft MaO met zijn theorieën over de Guerrilla v.w.b. de voorbereiding en start daarvan betrekkelijk op de vlakte; ook MaO's

praktijk geeft revolutionairen in spé op dit gebied betrekkelijk weinig houvast. MaO's Guerrillastrijd steunde immers op de boerenmassa en MaO haakte daarbij in op de door de eeuwen heen bestaande rebellerende mentaliteit en traditie van de boerenmassa in het feudale, versnipperde en agrarische China, waar Lenins revolutionaire toestand eigenlijk vrijwel continue aanwezig was.

Ook qua organisatie en middelen verkeerde MaO in een unieke positie. De CP beschikte reeds in de aanvang over een compleet regiment, later zelfs over een complete divisie onder communistische officieren (Gen. Tsu Teh.).

Bovendien geldt dan nog dat zijn Guerrilla eerst goed op gang kwam nadat de bevolking door de Japanse invasie werd gemotiveerd, terwijl MaO voorts profiteerde van de hieruit voortvloeiende tijdelijke coalitie met de Kwo Min Tang.(8).

Geeft derhalve MaO's theorie, noch zijn praktijk, houvast m.b.t. de voorbereiding en start van een Guerrilla, ook de revolutionaire Guerrillaoorlogen uit de tijd direct na WO2 hadden een geheel eigen ontstaan. Weliswaar werd het Maoïstisch patroon gevolgd in Indo-China (1950-1954), op Malakka (1952-1960) en op de Filipijnen (1946-1957) om er maar enkele te noemen, maar in feite kwamen al deze Guerrillabewegingen in het zadel te zitten tijdens WO2 zelf, soms met steun van de Japanners, soms met steun van de geallieerden. Bij de aanvang van de strijd beschikten zij derhalve reeds over min of meer beproefde organisaties, stoelend op de betrokken CP'n, die vaste voet hadden in bepaalde delen van het land, in wezen zelfs beschikten over de bases die MaO zo essentieel acht voor het voeren van de Guerrilla.

Het is tegen de achtergrond van het voorgaande dat een aantal Franse officieren (Chassin, Lacheroy, Nemo, Hogard, Poirier en Souyris) op grond van hun ervaringen in Indo-China en na nauwkeurige bestudering van MaO's theorie tot een conceptie kwamen voor een revolutionaire Guerrilla, die van de grond af zou moeten worden opgebouwd.

Het uitgangspunt van hun studie was daarbij dat een revolutionaire beweging een modern en superieur leger zou kunnen verslaan d.m.v. gewapende strijd van een minderheid, indien deze in toenemende mate de bevolking zou kunnen controleren, motiveren en activeren tegen de bestaande overheid die het niet (langer) als zodanig erkent.

De *Guerre Revolutionnaire*-zoals men de conceptie van deze Franse officieren aanduidt-werd en wordt in Franse kringen en elders vooral gezien als *een middel voor communistische agressie*, gericht op ondermijning en aantasting van het Westen. De doelstelling van zo'n revolutionaire Guerrilla kan daarbij aanvankelijk zeer wel nationalistisch zijn, maar in zijn effect past hij niettemin in de communistische strategie.

De Guerrilla derhalve in zijn offensieve functie als middel van agressie door derden, zoals wij bij onze inleiding zagen en welke a.g.v. zijn toepasselijkheid in deze tijd van nucleair machtsverwicht wel wordt aangeduid als de *Guerre Moderne*.

De *Guerre Révolutionnaire* gaat uit van een 5-tal fasen, die overigens een grote mate van overeenkomst vertonen met het 3-fasenmodel van MaO (8):

Fig. 7

LA GUERRE REVOLUTIONNAIRE

- fase 1 - propagandisten bewerken de bevolking (in een mogelijke Guerrillabasis) en motiveren deze voor de strijd; infiltratie in bestaande organisaties.
- fase 2 - politieke organisatie van de bevolking; de revolutionaire propaganda start in het gehele land; stakingen en betogingen breken uit; terreur.
- fase 3 - start van de eigenlijke Guerrilla.
- fase 4 - creatie van Guerrillagebieden; opzetten van een tegenbestuur; uitroeping tot bevrijd gebied; creatie van een tegenregering; overgang naar de vorming van grotere eenheden; stadium van semi-reguliere strijdkrachten.
- fase 5 - overgang naar het militair en psychologisch offensief.

De revolutionaire Guerrilla hanteert duidelijk twee „technieken”: een *destructieve techniek*, gericht op vernietiging van het bestaande bestuursapparaat en van de militaire en politieke macht van de overheid en een *constructieve techniek*, gericht op de vestiging en uitbouw van een eigen bestuur en de opbouw van eigen militaire en politieke macht.

Op het model van de Guerre Révolutionnaire bestaan diverse variaties. In de praktijk verloopt een revolutionaire Guerrilla evenwel nergens volgens een standaard patroon; Guevara bv. begon zijn Guerrilla in Bolivia direct met fase 3 i.c. met de eigenlijke Guerrilla en trachtte „en passant” de steun van de bevolking te verwerven (de „gewapende propaganda”).

De diverse fasen kunnen elkaar voorts overlappen en in vele gevallen – zoals wij nog zullen zien – behoeven ook niet alle fasen te worden doorlopen.

Dit alles neemt niet weg dat het model van de Guerre Révolutionnaire een in zijn algemeenheid toepasselijk en mogelijk beeld schildert.

Het model biedt ook aangrijpingspunten om een aantal elementen met terzijdestelling van de volgtijdelijke ontwikkeling wat meer integraal te bezien in het licht van recente opvattingen en toepassingen.

Ik wil daartoe – Mijnheer de Voorzitter – achtereenvolgens in het kort aandacht besteden aan de doelstelling en de motivatie, de functie van de terreur, het karakter van de Guerrilla en de start daarvan, de eigenlijke Guerrilla en de overgang naar conventionele operaties – in het model van de Guerre Révolutionnaire aangeduid met de „overgang naar het militair en psychologisch offensief” – om vervolgens mijn inleiding te besluiten met nog een enkel woord over de revolutionaire Guerrilla als middel van agressie.

1. Doelstelling en motivatie

Het doel van de revolutionaire Guerrilla is – volgens MaO – de vernietiging van de militaire kracht van de tegenstander i.c. het behalen van de totale overwinning.

Ook Castro en Guevara drukken zich in soortgelijke bewoordingen uit. „*Het doel van de revolutionaire strijd is de vernietiging van de militaire kracht van de vijand en de verovering van de politieke macht*” zegt Guevara. In de praktijk zien wij evenwel dat vernietiging van de militaire kracht en verovering van de politieke macht niet altijd behoeven samen te gaan. In Indo-China bv. werd de politieke macht veroverd – zonder dat

de Franse legers in feite verslagen waren – a.g.v. het gebrek aan bereidheid aan Franse zijde tot voortzetting van de strijd; in Indonesië werd de politieke macht veroverd – zonder dat het zelfs ooit tot conventionele operaties kwam – a.g.v. internationalisatie van het proces terwijl bv. Castro op Cuba een volledige overwinning behaalde – zonder dat Batista’s leger militair was verslagen – a.g.v. de zwakte van het regime.

Bovendien zijn er tekenen die er op wijzen dat er verandering komt in de opvatting dat de Guerrilla onder alle omstandigheden gericht zou dienen te zijn op het onverkort veroveren van de politieke macht en wel in die zin, dat *het lijkt of de Guerrilla in eerste instantie ook zou kunnen worden gevoerd met een beperkt politiek doel, in welk geval dan uiteraard geen sprake behoeft te zijn van vernietiging van de militaire kracht van de tegenstander.*

De revolutionaire strijd pretendeert een totale volksstrijd te zijn, hetgeen – zoals wij reeds zagen – doelstellingen vergt die het volk aanspreken, waar het zich mede kan verenigen, die het tot hulp en steun aan de Guerrilla brengen. Anders gezegd, *in vele gevallen zal de politieke doelstelling van de Guerrilla moeten worden vertaald in doelstellingen die het volk motiveren voor de strijd.*

Uiteraard gaat het er daarbij om om een zo groot mogelijk aantal medestanders en een zo gering mogelijk aantal tegenstanders te krijgen, hetgeen impliceert dat de doelstellingen vrij vaag gehouden moeten worden, terwijl voorts een klasseaspect moet worden vermeden.

Opvallend is dan ook in dit verband de klasse-loze toon van talloze manifesto's in Latijns-Amerika; zij roepen op tot omverwerping van de staat teneinde een einde te maken aan de algemene hypocrisie, het morele verval, de louches politieke methoden en de feodale verhoudingen. Hoe moeilijk het niettemin is om doelstellingen te formuleren die het volk inderdaad aanspreken blijkt wel uit het tot dusver uitblijven van volkssteun in de landen in Latijns-Amerika.

Ook bij de communistische Guerrilla op Malakka sloeg men de plank volledig mis omdat de overwegend Maleise bevolking zich niet/nauwelijks kon vereenzelvigen met de vrijwel uitsluitend uit Chinezen bestaande CP.

In de Guerrilla van de Huks op de Filipijnen – gericht op het bekende chapter landhervorming – werd de Guerrilla de wind volledig uit de zeilen genomen doordat Magsaysay deze slogan overnam en op grootscheepse wijze overging tot

landontginning en uitdeling van het gewonnen land aan de boeren.

Hieruit blijkt dat men ook geen doelstellingen dient te formuleren die gemakkelijk door de tegenpartij kunnen worden overgenomen, tenzij men (in eerste instantie) uitdrukkelijk alleen de realisatie van die doelstelling nastreeft zonder te mikken op politieke machtsovername, i.c. een beperkt politiek doel beoogt.

Een opvallend aspect bij vele revolutionaire bewegingen is dat men de bestaande overheid afschildert als een slaafse vazal van een buitenlandse mogendheid.

De vooral in de onderontwikkelde gebieden toepasselijke leuzen als anti-imperialistisch, anti-kolonialistisch e.d. slaan daarbij direct terug op het Westen in het algemeen en op Amerika in het bijzonder.

In onze bi-polaire wereld leidt dat in vele gevallen tot *aanleuning van de Guerrillabeweging bij het communistisch blok, óók in gevallen waarin de Guerrilla niet als exponent van een CP optreedt*. Het is in dit verband ook duidelijk dat tal van Guerrillabewegingen – mede overigens ook t.g.v. de afhankelijkheid van derden op het gebied van wapenleverenties, internationale politieke steun e.d. – zich tooien met een Leninistisch/Marxistisch etiket zonder dat dat in vele gevallen veel inhoud heeft.

Volgens Luis Mercier Vega, die een studie maakte van de diverse Guerrillabewegingen in Latijns-Amerika, is het karakter van de revolutionaire strijd aldaar dan ook eerder dat van de „counter-state” dan dat van de „counter-society”(14).

Waar de motivatie van het volk reeds zo'n probleem vormt voor de revolutionaire beweging is dat in nog sterkere mate het geval met de motivatie van de Guerrillastrijders zelf.

Volgens Conrad Falk, die onlangs een artikel publiceerde in het ASMZ over de psychologie van de Guerrillastrijder, komt diens motivatie in een revolutionaire Guerrilla voornamelijk voort uit ideologische doelstellingen die verandering van de bestaande maatschappij beogen, uit sociale onrechtvaardigheid en uit volkpsychologische-en rassentegenstellingen(15). Een interessante stelling van Falk is overigens dat naar zijn mening Guerrilla-eenheden slechts dáár kunnen worden gevormd waar fysieke en psychische hardheid van een volk worden gecombineerd met opstandige tendenzen en individuele gevechtsbereidheid(15).

Inderdaad wordt algemeen onderschreven dat *hoe hoger geciviliseerd en verstedelijkt een bevol-*

king is en hoe hoger de levensstandaard, hoe minder geschikt die bevolking is voor een Guerrilla-oorlog. Daarnaast wordt bovendien algemeen onderkend dat sommige volken meer neigen tot conspiratie, rebellie en revolutie dan andere.

Het voorgaande brengt mij ertoe te betwijfelen of de volgens Conrad Falk vereiste kwaliteiten en eigenschappen voor het voeren van een Guerrilla als volksstrijd wel in voldoende mate aanwezig zijn in onze welvaartsmaatschappij.

In ieder geval zou het de moeite lonen om ons op dit gebied eens wat nader te doen voorlichten; en op zijn minst zou het een punt van overweging moeten zijn bij het ontwikkelen van meer of minder concrete theorieën over de mogelijkheden van een volks-Guerrilla in West-Europa.

Guevara ziet dat overigens v.w.b. de landen in Latijns-Amerika allemaal wat eenvoudiger: sprekende over de motivatie van de Guerrillastrijder zegt hij „The Guerrilla aims directly at destroying an unjust social order and indirectly at replacing it with something new”.

The Guerrilla is a social reformer, a crusader for the peoples freedom”(13).

Aan de andere kant zijn de directe resultaten die hij met zijn Guerrilla in Latijns-Amerika heeft bereikt, of liever gezegd, de resultaten die hij niet heeft bereikt, aanleiding om het probleem van de motivatie van het volk en van de Guerrillastrijders zelf als een van de moeilijkste te blijven aanmerken waarvoor een revolutionaire Guerrilla-leider zich gesteld ziet.

2. De functie van de terreur

Het probleem van het verwerven van de nodige volkssupport of om te parafriseren op de woorden van MaO „het creëren van de juiste water-temperatuur van de Guerrillavissen” roept de vraag op naar de mogelijkheden om deze d.m.v. terreur af te dwingen.

Zowel MaO, Castro, Guevara als zelfs ook de Vietcong betuigen zich tegenstanders van het gebruik van terreur in deze functie.

Wèl accepteren zij allen het gebruik van terreur als „selective terror”, gericht tegen individuele personen bv. regeringsambtenaren of religieuze leiders die hen in de weg staan of tegen verraders met het oogmerk een voorbeeld te stellen; voorts ook als chantagemiddel om de coöperatie van bepaalde personen af te dwingen.

Castro's Guerrilla op Cuba en ook die van Guevara in Bolivia hebben zich inderdaad gekenmerkt door een minimum aan terreur, maar

voor het overige is de theorie één ding, de praktijk een tweede.

In feite worden vele Guerrillaoorlogen gekenmerkt door een hevige en veelal systematische terreur, óók en met name om de volkssupport af te dwingen, althans te bereiken dat de bevolking geen enkele steun durft te verlenen aan de tegenpartij.

En inderdaad moet worden erkend dat *terreur het snelst werkende, goedkoopste en psychologisch meest doeltreffende middel is voor het bereiken van het laatstgenoemde (beperkte) doel.*

Dat zo vele Guerrillaoorlogen worden gekenmerkt door het op grote schaal toepassen van terreur vindt echter ook wel zijn oorzaak in het feit dat aan de terreur diverse andere functies kunnen worden toegekend. Ik wil U in dit verband o.m. noemen:

– de terreur en wreedheid die het gevolg zijn van het bij de Guerrillastrijders aangekweekte vijandbeeld en het daaraan inhaerente haatcomplex

– de terreur als machtsdemonstratie voor het afdwingen van nationale of internationale erkenning

– de terreur als middel om ongecontroleerde tegenacties van de tegenstander uit te lokken, waarbij het dan zo gespeeld wordt dat deze tegenacties de bevolking treffen; *de terreur als provocatie* dus (Guevara zinspeelt hierop als hij stelt dat er onder alle omstandigheden naar dient te worden gestreefd dat de tegenpartij het eerst tot het gebruik van geweld overgaat)

– de terreur ter stimulering van het eigen Guerrillamoreel.

De terreur begeleidt in zijn veelheid van functies eigenlijk alle fasen van de Guerrillaoorlog.

In het bijzonder evenwel vervult hij een eigen rol bij het begin van de strijd (de voor de Guerrilla moeilijkste en meest kwetsbare fase) en met name in de functies machtsdemonstratie, provocatie en selectieve terror.

Een opmerkelijke ontwikkeling doet zich de laatste jaren voor door het verschijnsel van chantage op de overheid door middel van activiteiten gericht tegen buitenlanders, zoals wij dat recentelijk zien bv. in Canada en Latijns-Amerika; alleszins een machtsdemonstratie bovendien. Dit verschijnsel draagt ertoe bij dat *het Guerrilla-proces wordt geïnternationaliseerd*, zij het op wat andere wijze dan bv. in het geval Indonesië of Algerije.

Waar dit soort activiteiten tot voor kort nog beperkt bleef tot het eigen grondgebied, is hieraan uitbreiding gegeven door de Arabische Guerrilla-

organisaties, met name het Voksfront voor de Bevrijding van Palestina – duidelijk Maoïstisch van kleur – in de vorm van vliegtuigkapingen. Het gevolg hiervan is een verdere stap in de richting van internationalisatie van het proces.

(Op 1 dec. '70 is inmiddels in Den Haag door de ICAO internationaal overleg begonnen over de maatregelen die getroffen moeten worden tegen luchtpiraterij)

De toepassing van een ongediscrimineerde terreur kan voor de Guerrillabeweging evenwel op de duur – zowel in nationaal – als in internationaal opzicht bijzonder nadelige consequenties opleveren.

Een nadere beschouwing wijst dan ook uit dat Guerrillabewegingen zich over het algemeen slechts te buiten gaan aan een voortdurende, massale c.q. *ongediscrimineerde terreur, indien in feite reële mogelijkheden voor de eigenlijke gewapende strijd ontbreken* a.g.v. bij voorbeeld geografische beperkingen, een tekort aan actieve leden of een volslagen uitblijven van volkssupport. In toenemende mate doet zich overigens het verschijnsel voor dat Guerrillabewegingen niet of nauwelijks aan de eigenlijke Guerrilla toekomen. Een praktisch voorbeeld daarvan zien wij eigenlijk reeds op Cyprus, waar desondanks een beperkt politiek doel kon worden gerealiseerd, i.c. zelfbestuur onder bepaalde voorwaarden.

Maar ook de revolutionaire beweging in Canada het Volksfront voor de Bevrijding van Quebec, de Tupamaros in Uruguay en diverse andere in Latijns-Amerika vertonen dit beeld.

Het spreekt vanzelf dat een Guerrilla die zich tot terreur e.d. moet beperken en niet in staat is tot het voeren van de eigenlijke gewapende strijd zich ook moet beperken in zijn politieke doel.

Het lijkt dan ook of de revolutionaire Guerrilla zich – naast zijn totale vorm – ontwikkelt tot een vorm waarbij in eerste instantie en veelal in samenhang met andere methoden en middelen, slechts een beperkt politiek doel wordt nagestreefd. Anders gezegd zich ontwikkelt tot een middel voor praktische binnenlandse politiek.

Het verschijnsel in Latijns-Amerika waar zelfs bij het volslagen mislukken van een Guerrilla deze toch kan fungeren als katalysator voor sociale en politieke ontwikkeling geeft eveneens grond aan deze gedachte.

Het is in verband met het voorgaande zeer de vraag of voor een revolutionaire Guerrilla, die slechts een beperkt politiek doel nastreeft en dit doel tracht te bereiken d.m.v. methoden beneden het niveau van de eigenlijke gewapende strijd i.c.

volstaat met terreur e.d. nog wel de voorwaarden gelden zoals die algemeen worden onderschreven voor een totale Guerrilla.

Met name lijken de voorwaarden „groot gebied”, „gunstig terrein” en „volksupport” niet in die mate van kracht als voor de totale Guerrilla, hetgeen uiteraard de toepassingsmogelijkheden voor een beperkte Guerrilla verruimt.

3. Het karakter van de Guerrilla

In navolging van MaO hebben vrijwel alle Guerrillaoorlogen sedert WO2 een landelijk karakter vertoond; ik behoef slechts te verwijzen naar Indo-China, Vietnam, Malakka, de Filipijnen, Serawak, Algerije en Cuba.

Alleen de Guerrilla op Cyprus had ten dele een stedelijk karakter, maar dan met het accent op terreur en sabotage.

Ook Guevara hangt de idee van de plattelands-Guerrilla aan zoals blijkt uit zijn 3 fundamentele conclusies uit de Cubaanse oorlog, die hij toepasselijk acht voor geheel Latijns-Amerika.

Ik vestig in dit verband Uw aandacht op zijn derde stelling.

Fig. 8

FUNDAMENTELE CONCLUSIES VAN GUEVARA

- Popular forces can win a war against an army.
- One does not necessarily have to wait for a revolutionary situation to arise; it can be created.
- In the underdeveloped countries of the Americas, rural areas are the best battlefields for revolution.

Zijn overwegingen voor de keuze van de plattelands-Guerrilla waren de volgende:

- de noodzaak om Guerrillabases te vormen, waartoe zich het moeilijk toegankelijke binnenland het best leende
- de wenselijkheid om het accent te leggen op de boerenmassa als zijnde de sociaal meest achtergestelde groep in Latijns-Amerika en naar verwachting dan ook het meest revolutionair bereid
- de noodzaak om een revolutionair bestuur op te zetten en uit te bouwen in het binnenland, teneinde uiteindelijk de macht te kunnen overnemen.

Hoewel Guevara revolutionaire activiteiten in de steden niet uitsluit, acht hij een Guerrilla zelf in de steden onmogelijk: daar immers, zo stelt hij, kunnen de burgerlijke vrijheden gemakkelijk buiten werking worden gesteld, kan een gewapende op-

stand maar al te gemakkelijk worden bedwongen door de vijandelijke overmacht en kan de belangrijkste karaktertrek van de Guerrilla t.w. zijn beweeglijkheid a.g.v. gebrek aan manoeuvreer ruimte niet tot uiting komen, m.a.g. dat doorlopend isolatie en omsingeling dreigt.

Hoewel een basis qua creatie en instandhouding in wezen een handicap voor de Guerrilla vormt gelet op het beweeglijke en niet plaatsgebonden karakter daarvan, is en blijft een basis voor een langdurige en totale Guerrilla een noodzakelijke voorwaarde.

Het bezit van bases is immers noodzakelijk voor de organisatie van de bevolking, voor de consolidatie van de politieke macht, voor de creatie van een politiek bewind en voor de overgang naar (semi)conventionele operaties.

Wij zien dan ook dat – hoewel sommige Guerrillabewegingen aanvankelijk gebruik maken van bases over de grenzen (zoals bv in Griekenland en in Algerije) – in een vroeger of later stadium moet worden overgegaan tot vestiging van bases in het eigen land.

Het volledig falen van Guevara in Bolivia, waar hij in 1967 zelf de dood vond wordt door sommigen, waaronder E. M. Codo – blijkens diens artikel „Guerrillawarfare after Guevara” in Military Review – wel geweten aan het feit dat hij zijn basis vestigde in zeer onherbergzaam, maar daardoor ook zeer dun bevolkt gebied, m.a.g. gebrek aan volksupport.

Voorts ook aan het feit dat hij het accent volledig legde op het voeren van een plattelands-Guerrilla, terwijl per traditie het revolutionaire water in Latijns-Amerika in de steden stroomt.(16).

De kritiek van Codo v.w.b. het verwaarlozen van de revolutionaire bereidheid van de massa in de steden schijnt hout te snijden. Opmerkelijk is dat juist in de steden de revolutionaire strijd – zij het in wezen niet als Guerrilla – kortstondig heeft gebloeid.

In vrijwel geheel Latijns-Amerika steunt de revolutionaire idee trouwens in hoofdzaak op de intellectuelen in de steden, of liever gezegd op de studenten, op de jeugd en in enkele gevallen ook op dissidente militaire elementen.

De socioloog Orlando Albornoz stelt t.a.v. de revolutionaire beweging in Venezuela zelfs dat deze „a university or at least a university inspired movement” is en – zoals gezegd – is dat in feite het geval in geheel Latijns-Amerika.(14).

Dit verschijnsel dat overigens niet beperkt blijft tot dat continent, lijkt de reeks begonnen met het industriële proletariaat van Lenin – via de agrari-

sche massa van MaO – thans te sluiten met de intellectuele groepen en de jeugd.

Hoe het ook zij, e.e.a. roept voor de zoveelste keer de vraag op naar de haalbaarheid van een Guerrilla in de steden.

Wij kennen de afwijzende opvattingen van MaO en Guevara – die gedeeld worden door vrijwel alle experts op dit gebied, – waarbij gewezen wordt op de vijandelijke overmacht in de steden, het gebrek aan beweeglijkheid en manoeuvre-ruimte, het gevaar voor omsingeling, de territoriale en logistieke isolatie etc.

De praktijk geeft ook weinig reden tot optimisme in deze: in Warschau moest het verzet binnen 2 maanden capituleren, in Algiers werd de Guerrilla van de FLN met 4000 man in de kasbah in 7 maanden door Massu uitgeroeid, in Amman hielden de Arabische Guerrillas het precies

1 week uit tegen Hoesseins troepen en opvallend is ook dat de Vietcong – m.u.v. sabotage en terreurdaden – zich in Vietnam angstvallig onthoudt van een eigenlijk Guerrilla in de steden.

Hoewel ongetwijfeld een dicht bevolkte samenleving op zich kwetsbaar is, met name voor terreur, kan dan ook wel worden gesteld dat een Guerrilla in eigenlijke zin in de steden slechts voor een zeer beperkte tijd haalbaar lijkt.

Het schijnt niettemin dat men in Latijns-Amerika na het falen van Guevara een grotere aandacht is gaan besteden aan het bedrijven van revolutionaire activiteiten in de steden en de eerder genoemde Codo geeft voor de Guerrilla in steden – die hij overigens ziet in samenhang met de Guerrilla in het binnenland – een model dat ik U niet wil onthouden.

Fig. 9

MODEL VAN CODO VOOR DE GUERRILLA IN STEDEN	
- 1e fase - initiëring	- verkenning, vestiging (cellenbouw, opslag etc.) - formering en opleiding (recruterings) - vaststelling operatiezones - propaganda
- 2e fase - ontwikkeling	- stedelijke agitatie (stakingen e.d.) - verwerving financiën (berovingen) - afdwingen erkenning (machtsdemonstratie) - terreur en sabotage
- 3e fase - offensief	- straatgevechten - inzet van grotere Guerrilla-eenheden

Gelet op de eerder vermelde argumenten moet m.i. de haalbaarheid van Codo's 3e fase – aannemende dat het gaat om een revolutionaire Guerrilla tegen een krachtig en vastbesloten regime – ten zeerste worden betwijfeld.

Wellicht ten overvloede merk ik op in dit verband dat de 3e fase nergens waarneembaar is, ook en met name niet in de landen in Latijns-Amerika.

Uiteraard laat dit onverlet – zoals eerder gesteld – *de mogelijkheden voor het nastreven van een beperkt politiek doel waarvoor met terreur i.c. met ontwrichting van het maatschappelijk leven, ergo met de fasen 1 en 2 zou kunnen worden volstaan.*

4. De start van de Guerrilla

Een enkel woord over de start van de revolutionaire Guerrilla.

Zoals wij ons herinneren stelde Lenin als voor-

waarde dat hiervoor de revolutionaire toestand moet zijn bereikt.

Voor MaO's Guerrilla in China was die toestand eigenlijk doorlopend aanwezig en voor de van ongeduld trappelende revolutionairen in diverse koloniale gebieden gaf het communistisch orakel in de persoon van Zdanov kort na WO2 zijn fiat en „go” toen hij stelde:

„WO2 heeft de crises van het kolonialisme verscherpt. Overal verschijnen bewegingen voor nationale bevrijding. De koloniale overheersende klassen in de imperialistische landen zijn niet in staat hun koloniën volgens het vroegere systeem te regeren”.(7).

E.e.a. betekende het startsein voor tal van Guerrilla-oorlogen, van communistische zijde wel aangeduid als „nationale bevrijdingsoorlogen”. Op grond van zijn ervaringen in Cuba formuleerde Guevara evenwel zijn tweede funda-

mentele stelling, dat het in de landen in Latijns-Amerika niet nodig is om te wachten tot de revolutionaire toestand is bereikt; de Guerrilla kan deze zelf creëren(13).

In feite komt Guevara's theorie er op neer dat de militaire actie of liever gezegd, dat militair succes kan fungeren als katalysator voor het bereiken van de revolutionaire toestand; volkssupport komt vanzelf zodra militaire successen worden behaald.

Vandaar dan ook dat hij in Bolivia regelrecht startte met de eigenlijke Guerrilla zoals wij reeds zagen.

Deze opvatting – waarvan als geestelijke vader moet worden genoemd Regis Debray, de theoreticus in het trio Castro-Guevara-Debray – heeft in de praktijk zijn juistheid niet bewezen, integendeel!

In tal van landen in Latijns-Amerika is een Guerrilla gestart op basis van het Guevara-Debray patroon, in diverse gevallen met rechtstreekse steun vanuit Cuba en in Bolivia onder aanvoering van de grote meester zelf.

Maar het resultaat is bekend: de Guerrilla in Bolivia is volledig mislukt en in feite is geen enkele Guerrilla in Latijns-Amerika m.u.v. die in Cuba tot dusver met succes bekroond.

Reeds tijdens zijn leven ondervond Guevara trouwens reeds de nodige kritiek m.b.t. deze stelling.

Zo stelde de Trotskiïstische Revolutionaire Beweging in Peru:

„De Guerrilla kan niet los gezien worden van het politieke ontwikkelingsproces van een bepaald land en nog minder van de sociale vooruitgang, daar immers de gewapende strijd voortkomt uit het revolutionaire proces, dat zelf weer door deze factoren wordt bepaald.

De keuze van het tijdstip voor de start van de Guerrilla wordt daarom niet bepaald door militaire factoren, maar door een strikt politieke analyse van de situatie”(14).

De Trotskiërs is door de praktijk in het gelijk gesteld.

Vergeet U evenwel niet dat zowel zij als Guevara uitgaan van de compromisloze langdurige strijd, gericht op het behalen van de totale overwinning i.c. de verovering van de politieke macht, waarvoor o.m. de steun van het volk is vereist.

5. De eigenlijke Guerrilla

Over de ontwikkeling van de Guerrilla als Kleine Oorlog, i.c. de eigenlijke gewapende strijd wil ik kort zijn.

In feite hebben zich daarin geen principiële wijzigingen voorgedaan en MaO's theoriën houden op dit gebied onverkort stand.

Lin PiAO met zijn onderscheid tussen de mussenoorlog, de mijnenoorlog, de tunneloorlog, de sabotageoorlog en de Guerrilla op rivieren en meren(6), Giap met zijn ervaringen uit de strijd in Indo-China, Nasution, Grivas, Castro, Guevara en anderen hebben in feite op dit gebied weinig nieuws gebracht.

Wel is de eigenlijke Guerrillastrijd, de techniek en tactiek van de Guerrilla dus, in hoge mate geperfectioneerd en het summum daarvan wordt uiteraard bereikt in de nu reeds jarenlange strijd in Vietnam.

De Amerikaan D. Pike, die in zijn boek „Viet-Congh” een gedetailleerde studie maakt van de Vietnamoorlog tot 1965 – het jaar waarin het karakter van de strijd duidelijk wijzigde a.g.v. de massale intrede van zowel Noord-Vietnamese als Amerikaanse grondtroepen – onderscheidt de eigenlijke Guerrilla activiteiten in 5 groepen(17):

Fig. 10

GUERRILLA-ACTIVITEITEN IN VIETNAM

- aanvallen op militaire posten en het optreden tegen militaire eenheden in het terrein (geheel volgens het MaO patroon: als de vijand oprukt, trek dan terug, als hij verdedigt-stoor hem, als hij vermoeid is – val hem aan, als hij terugtrekt – achtervolg hem),
- hinderlagen (tot een cultus ontwikkeld v.w.b. verrassing en misleiding; qua techniek nog immer gebaseerd op de afsluitingsgroep, de aanvalsgroep, de dekkingsgroep en de opvanggroep),
- systematische intimidatie van de bevolking (gericht op het ondermijnen van het vertrouwen in de regeringsstrijdkrachten),
- sabotage en subversieve acties (waaronder mede te verstaan de mijnenoorlog),
- acties tegen individuele personen (selective terror).

Opvallend is bij dit alles het grote belang dat in het kader van het eigenlijke Guerrillaoptreden wordt gehecht aan het psychologisch effect op de bevolking.

Zoals elders wordt ook in Vietnam weer bewezen dat de revolutionaire Guerrilla niet primair een militair – doch vooral een politiek-probleem vormt met zijn ideologische, psychologische, sociale en economische elementen.

6. De overgang naar conventionele operaties

De overgang naar conventionele operaties – als noodzakelijke fase in de totale revolutionaire strijd – vormt voor de Guerrilla in velerlei opzicht een moeilijk probleem.

Daar is in de eerste plaats het prijsgeven van zijn ondergronds en niet plaatsgebonden, veelal onvoorspelbaar karakter.

In dit verband betoogt Teitler in de Internationale Spectator van juli 1970 dat deze overgang voor de Guerrilla het prijsgeven van een deel van zijn machtsbasis inhoudt(19), daar immers de partij wiens optreden het minst voorspelbaar is een belangrijke machtsbasis bezit.

De overgang naar conventionele operaties met grotere eenheden en van een bovengronds karakter – om het zo maar eens uit te drukken – impliceert voor de Guerrilla mede de behoefte aan een grotere controle, een bredere organisatie en een centrale leiding, hetgeen een grotere voorspelbaarheid inhoudt en de tegenstander meer aangrijpingspunten biedt.

In de tweede plaats is daar het psychologisch aspect: de ideologische instelling en het individualistische karakter van de Guerrillaleiders op lagere niveaus leiden ertoe dat zij zich moeilijk in een strakker verband van geregelde eenheden laten onderbrengen.

Mogen de hiervoren vermelde problemen reeds de nodige moeilijkheden opleveren, een groot probleem doet zich voor de Guerrilla ook voor t.a.v. het tijdstip waarop tot conventionele operaties moet worden overgegaan. MaO waarschuwde daar reeds voor en terecht: in Indo-China leed Giap een bijna fatale nederlaag toen hij – kennelijk te vroeg – in 1951 bij Vin Yen in de delta van de Rode Rivier overging tot een massale aanval in divisieverband op de Franse stellingen onder De Lattre.

Deze nederlaag leidde ertoe dat de zaak werd teruggedraaid naar de fase van de eigenlijke Guerrillaoperaties en het duurde nog 3 jaar eer opnieuw een poging werd gewaagd, ditmaal met meer succes, bij Dien Bien Fu.

Dien Bien Fu wordt dan ook wel gezien als het klassieke voorbeeld van de overgang naar conventionele operaties.

Ook in Vietnam zelf heeft e.e.a. weer de nodige problemen opgeleverd.

Nadat de fase van de conventionele operaties werd ingeluid met de slag bij Bin HoA in jan. 1965, waarbij een aantal Zuid-Vietnamese bataljons werd vernietigd, wijzigden de krachtsverhoudingen zich andermaal a.g.v. de intrede van Amerikaanse grondstrijdkrachten op grote schaal hetgeen in Noord-Vietnam leidde tot een jarenlange discussie tussen Giap en de Noord-Vietnamese Gen. Than, bevelhebber in het zuiden, over de wenselijkheid de zaak terug te draaien naar de eigenlijke Guerrillafase, dan wel de aangevangen conventionele operaties te continueren. Zoals bekend zijn in feite beide strijdwijzen naast elkaar blijven voortbestaan, door Giap wel aangeduid als de „onafhankelijke Guerrillastrijdwijze” en de „gecoördineerde-conventionele strijdwijze”.

Als wij in de geschiedenis nagaan in welke gevallen zich in een revolutionaire Guerrilla een overgang naar conventionele operaties heeft voorgedaan, dan blijkt dat het geval te zijn geweest in China, in Indo-China, in Griekenland en in Vietnam, terwijl men ook Joego-Slavië hier nog bij zou kunnen rekenen.

In al deze gevallen is sprake geweest van groot-scheepse buitenlandse steun. MaO zowel als Guevara mogen dan al gewagen van de vestiging van Guerrillaïndustrieën maar *het is evident dat een revolutionaire Guerrilla die overgaat naar conventionele operaties, hiervoor op grote schaal de steun van derden behoeft.*

7. De revolutionaire Guerrilla als midden van agressie

Het is dit laatste, Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heren, dat mij aanleiding geeft om tot slot nog een enkele opmerking te maken m.b.t. de revolutionaire Guerrilla als middel van agressie door derden.

Want het is o.m. juist de afhankelijkheid van buitenlandse steun, variërend van wapenleveranties tot internationale politieke steun en het beschikbaar stellen van bases toe, die de aangrijp-punten biedt voor de aanwending van de revolutionaire Guerrilla als middel van agressie.

Velen – en waarlijk niet alleen de grondleggers van de theorie van de Guerre Révolutionnaire – zijn van mening dat de aanwending van de revolutionaire Guerrilla als middel van agressie momenteel ook daadwerkelijk en op grote schaal

toepassing vindt en met name deel uitmaakt van een wereldwijde communistische strategie of anders gezegd van een revolutionaire wereldpolitiek van communistische en i.h.b. van Chinese zijde.

Tekenend zijn in dit verband de woorden van Lin PiAO die – sprekende over het bekende thema van MaO m.b.t. de Guerrilla die vanuit de diepte van het land is gericht op de omsingeling van de steden – stelt dat, wereldwijd gezien, Amerika en Europa de steden zijn die door het platteland i.c. Azië, Afrika en Zuid-Amerika worden omsingeld.

Het succes van de wereldrevolutie – aldus Lin PiAO – hangt daarbij af van het welslagen van de revolutionaire Guerrilla in deze gebieden.

Sprekend zijn in dit verband ook de woorden van Guevara die gewaagt van de creatie van twee, drie, vele Vietnams, teneinde het Amerikaanse imperialisme te verlammen. Feiten die voor zichzelf spreken zijn daarnaast de Chinese bemoeienissen met en steun aan diverse Guerrillabewegingen in de wereld.

IV. Slotwoord

Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heren,

Mijn tijd is meer dan om. Ik besef ten volle dat mijn inleiding – zoals ik in de aanvang reeds stelde – slechts een onvolledig beeld heeft kunnen schilderen van de Guerrillaoorlogvoering.

Als ik er niettemin in mocht zijn geslaagd U duidelijk te maken dat in onze wereld van nucleaire dreiging en van technisch gecompliceerde wapensystemen óók en vooral – hoe paradoxaal het ook moge klinken – rekening dient te worden gehouden met dat ogenschijnlijk primitieve fenomeen dat Guerrilla heet, dan heb ik het door mij gestelde doel van mijn inleiding volledig bereikt.

LITERATUURREFERENTIES

1. Guerrilla Warfare (1962) – MaO Tse Toeng
2. Guerrillas (1967) – Arthur Campbell
3. KL lijst van standaardtermen en begripsomschrijvingen-deel I (1969) – VS 2-7203/1
4. Forms of Peoples Wars-Army Quarterly (jul 1970) – Elliot-Bateman
5. Guerrillas in the 1960's (1961) – P. Paret and J. W. Shy
6. Krieg ohne Fronten (1968) – W. Hahlweg
7. The Roots of Guerrilla Warfare (1968) – Douglas Hyde
8. Partisan Warfare (1962) – Otto Heilbrunn

9. Der Totale Widerstand – von Dach (1958)
10. Der Kleinkrieg und der Totale Krieg-ASMZ (aug 1970) – Robert. C. Walton
11. Moderne Politieke Strategieën (1968) – K. P. Bloema
12. A New Concept of Land-operations in Europe – D. M. Pontifex and E. A. Burgess
The British Army Review – (aug 1970)
13. Guerrilla Warfare (1961) – Che Guevara
14. Guerrillas in Latin America (1969) – Luis Mercier Vega
15. Psychologie des Guerrillas-ASMZ (jul 1970) – Conrad Falk
16. Guerrilla Warfare after Guevara-Military Review (jul 1969) – E. M. Codo
17. Viet Cong (1966) – D. Pike
18. Visions of Victory (1969) – P. J. McGarvey
19. Conflict, militaire organisatie en samenleving-Intern. Spectator (jul 1970) – G. Teitler

DISCUSSIE

Voorzitter:

Er zijn zes heren, die in discussie willen treden met Overste Felix.

Dr. Snapper:

Mijnheer de voorzitter, ik wou aan de inleider een paar korte vragen stellen, nl. deze: Is het niet zo, dat ik rustig de conventionele, laten we zeggen ,de grote oorlog zal blijven voeren, zolang mijn vuurkracht en mobiliteit sterker zijn dan die van de tegenstander. Wanneer mijn vuurkracht en mobiliteit minder zijn dan die van de tegenstander, zal ik hem naar een gebied trachten te lokken, waar zijn betere vuurkracht en mobiliteit hem van geen nut is. Vandaar, dat men deze afgelegen gebieden altijd moet uitzoeken om deze guerrilla te gaan voeren. En dat is dan ook, en ik geloof dus dat ik hier zijn beoogde ondersteun, de reden waarom men in West-Europa met zijn uitstekende verbindingen, die men ook in oorlogstijd zal moeten handhaven om de stedelijke bevolking althans van een minimum aan levensbehoeften te voorzien, de guerrilla niet zal kunnen voeren. Zwitserland is een uitzondering volgens mij; de stedelijke bevolking is gering, er zijn daar inderdaad gebieden die afgelegen zijn en waar de mobiliteit van de tegenstander tot een uiterste

wordt beperkt. Daarom verbaas ik mij er ook niet over, dat het juist een Zwitser is, die tot de gedachte van een absolute guerrilla komt. Wanneer we het over de mogelijkheden van een guerrilla hebben, dan geloof ik dat de mobiliteit altijd het meest belangrijke criterium is.

Inleider:

Mijnheer de Voorzitter,

Als ik bij de beantwoording van dhr Snapper dan mag beginnen met diens tweede opmerking, waarin hij stelt dat het voeren van een Guerrilla in het Westen – ik neem aan dat hij hiermede o.m. Nederland bedoelt – weinig mogelijkheden biedt.

Welnu, ik ben het hiermede geheel eens. Het is ook een van de redenen waarom ik van mening verschil met dhr Bloema, met name vwb diens theorie dat het terrein nimmer een belemmering zou vormen voor het voeren van een Guerrilla. Als beginselen van deze vorm van oorlogvoering zou ik o.m. willen noemen *initiatief*, *verrassing* en *beweeglijkheid*. Het zijn juist deze beginselen die de Guerrilla in staat moet stellen om op een gekozen tijd en plaats een tijdelijk overwicht op te bouwen om de vijand te kunnen aangrijpen en vervolgens weer te verdwijnen. Dat betekent dat voor het voeren van een Guerrilla als absolute voorwaarde moet worden gesteld *gedekt terrein*, dat mogelijkheden biedt voor *snelle concentratie en verspreiding*.

Dat houdt dus ook in mogelijkheden voor snelle en gedekte verplaatsingen, hetgeen m.i. een *overwegend open terrein uitsluit*.

Immers dáár zal de vijand beschikken over een superieure beweeglijkheid en ontbreekt het aan dekking. Maar het *sluit m.i. ook het voeren van een Guerrilla in een klein gebied uit*, omdat dat gebied gemakkelijk kan worden geïsoleerd met als gevolg dat mogelijkheden voor een beweeglijk optreden en voor initiatief komen te vervallen.

Het *sluit m.i. eveneens het voeren van een Guerrilla in een stedelijke bebouwing uit* omdat daar de Guerrilla eveneens in zijn geheel of partieel kan worden geïsoleerd, nog daargelaten dat de bevolking – en dat spreekt in het bijzonder voor een revolutionaire Guerrilla – aldaar bijzonder moeilijk door de Guerrilla kan worden gecontroleerd (element verraad). Tot slot zou ik nog willen opmerken dat een Guerrilla in een stedelijke bebouwing mede ook a.g.v. logistieke be-

perkingen (voeding, geneeskundige verzorging etc.) slechts gedurende een korte tijd haalbaar zal zijn.

Nu de eerste opmerking van dhr Snapper.

Het voeren van een conventionele oorlog – in de betekenis van een reguliere oorlog – houdt o.m. in het inachtnemen van een bepaald frontverloop en een eigen achterland en is op zich zelf zeer wel mogelijk ondanks een ongunstige krachtverhouding. In voorkomend geval zal men dan wel zijn heil moeten zoeken in overwegend defensieve operaties, eventueel met het oogmerk tijd te winnen tot een gunstiger situatie is ontstaan a.g.v. slijtage van vijandelijke gevechtskracht of aanvoer van versterkingen van elders, die t.z.t. de overgang naar een meer offensief optreden mogelijk moet maken. Het is hierbij overigens wel degelijk denkbaar dat men in een bepaalde sector of gedeelte van het operatietoneel zich beperkt tot overwegend defensieve operaties ten einde – met inachtnaam van de beginselen beweeglijkheid en concentratie van middelen – elders een meer offensieve wijze van optreden mogelijk te maken, waarvoor een overwicht aan gevechtskracht is vereist. Ik neem aan dat hiermede de opmerkingen van dhr Snapper zijn beantwoord.

Voorzitter:

Ik dank u zeer.

Overste Herweijer:

Voorzitter, allereerst mijn respect aan de inleider voor de wijze, waarop hij dit onderwerp heeft gebracht.

Ik zou niet zozeer in debat willen treden, dan wel hem een vraag stellen die ik als volgt zou willen benaderen.

Een van de moeilijkste zaken bij de begrippen revolutie en guerrilla is aan deze begrippen een bepaalde inhoud en een bepaalde begrenzing te geven. Een complicerende factor hierbij is, dat – en dat heeft de inleider ook al gesteld –, beide begrippen veelal in elkaar overvloeien. Revolutie zie ik als een politiek gebeuren met als doel de besluitvaardigheid van de overheid te beïnvloeden. Een guerrilla zie ik als een militair gebeuren met als doel de vijand zoveel mogelijk afbreuk te doen, tijdwinst te behalen, kortom een uiterste vorm van verdediging, zodat in een later stadium de vijand in een offensief kan worden verslagen.

Nu is het zo, dat het succes van een revolutie en een guerrilla afhankelijk is van de reactie van de wereld en van de bevolking. En nu komt mijn vraag: Is de inleider het met mij eens als ik stel, dat de beïnvloeding van de publieke opinie de belangrijkste factor is voor het slagen van een revolutie of van een guerrilla?

Inleider:

Mijnheer de Voorzitter,

Ik sluit mij geheel bij de zienswijze van de Overste Herweijer aan. Ter verduidelijking nog dit.

Een bekend Engels schrijver heeft eens zeer kernachtig gesteld dat de Guerrilla primair een strijd is om de harten en de geesten van de mensen. Dat betekent dat er *een zeer groot belang moet worden toegekend aan de psychologische oorlogvoering*, de propaganda, de indoctrinatie en het streven naar motivatie van het volk. Het is niet voor niets – dacht ik – dat ook MaO, met zijn meer dan 20-jarige praktijkervaring op dit gebied, stelt dat een Guerrilla alleen kans van slagen heeft als hij een exponent is van het volk, als de massa daar met hart en ziel achter staat.

Een revolutionaire Guerrillabeweging zal er naar moeten streven om in toenemende mate deze harten en geesten van de mensen voor zich te winnen. Ik meen dat het Abdelkader Chanderli was, van het FLN, die eens zei – en ik parafraseer wellicht op zijn woorden – : „Er kunnen in een oorlog geen veldslagen gewonnen worden, als de psychologische slag om het volk wordt verloren”. Ik dacht dat deze uitspraak in het bijzonder van toepassing is op de Guerrilla, met name en vooral op de revolutionaire Guerrilla, maar daarnaast ook zeker voor de defensieve Guerrilla geldt, want het zijn uiteindelijk de mensen, het volk, die de daadkracht moeten opbrengen voor de gewapende strijd.

Voorzitter:

Dank U wel.

Mijnheer Herweijer, uw vraag is beantwoord?

Mag ik dan de volgende verzoeken; Majoor Smit.

Majoor Smit:

Overste Felix heeft een aantal bestaande opvattingen weergegeven, omtrent doelstellingen, die aan een guerrilla ten grondslag kunnen liggen en maatschappelijke ontwikkelingen die tot een situatie kunnen leiden waarin een guerrillastrijd

kan worden aangevangen en kan worden gevoerd. Hij heeft een aantal mogelijke vormen van guerrilla beschreven waarbij mij opvalt, dat bij al die vormen van guerrilla de overeenkomst te constateren valt, dat ze moet steunen op de volkswil, m.a.w. er moeten krachten in het volk gemobiliseerd worden, die later, als de doelstellingen bereikt zijn, toch ook weer door diezelfde krachten moeten worden beheerst. N.m.m. heeft de geschiedenis aangetoond, dat vele guerrillaoorlogen uiteindelijk resulteren in een situatie, waarin zich een totalitair systeem ontwikkelt of waarin op z'n minst een situatie ontstaat van een gegerelde onvrede.

Nu is mijn vraag aan de Overste Felix: onderkennen de auteurs die hij aanhaalt niet de noodzaak van het òf vervolgen van een guerrillastrijd door een pacificatieprogramma enerzijds òf door bestrijden van een guerrillastrijd, die ze zelf oproepen?

Inleider:

Mijnheer de Voorzitter,

Het beheersen van het proces dat men als revolutionaire beweging met de Guerrillastrijd heeft opgeroepen, concludeer ik als kernvraag uit het betoog van dhr Smit.

Twee van de grootste Guerrillaoorlogen die in de afgelopen tientallen jaren zijn gevoerd – t.w. die in China onder MaO en die in Indo-China onder Ho Tsi Minh en Giap – hebben zich o.m. gekenmerkt door het feit dat de revolutionaire strijd aldaar voortkwam uit de communistische partij. Nationale bevrijdingsoorlog en politieke partij waren één. Het systeem van politieke commissarissen zoals MaO dat heeft aangegeven en zoals trouwens ook door Giap wordt beleden blijktens het gestelde in diens boek „Volksoorlog-Volksleger”, verschaft hierbij de grip op het machtsapparaat i.c. op de gewapende Guerrillaeenheden. Anders gezegd, *de Guerrilla is de gewapende exponent van de partij*.

Een afwijkend verschijnsel zien wij ontstaan bij de theorieën van Debray die betoogt dat de Guerrillagroep zelf de revolutionaire voorhoede van het volk vormt, waarbij de Guerrillaleider de toekomstige politieke leider van het volk is, en die daaruit concludeert dat militaire en politieke leiding één behoren te zijn.

Debray wijst in zijn bekende boek „Revolution in the Revolution” dan ook het systeem van politieke commissarissen af. Bekend is in dit

verband zijn stelling „*de Guerrilla is de partij in wording*”.

Of e.e.a. een overtuigd aangehangen theorie vormt, dan wel een aanpassing aan een praktisch verschijnsel valt moeilijk te zeggen.

Zeker is dat bv. bij de revolutionaire ontwikkelingen in Latijns-Amerika nergens politieke commissarissen voorkomen en de gewapende strijd nergens de exponent vormt van een bepaalde politieke partij.

Integendeel, de revolutionaire bewegingen in Latijns-Amerika zijn overwegend opgebouwd uit dissidente elementen afkomstig van diverse politieke groeperingen en veelal ook uit partijlozen. Wellicht wordt een verklaring hiervan ook gevormd door het feit dat de linkse wereld in Latijns-Amerika zeer versplinterd en verdeeld is en varieert van Trotzkiïstisch via MaOïstisch tot alleen (links)nationalistisch.

E.e.a. leidt er evenwel toe dat beheersing van het proces niet tot uiting komt in de vorm zoals MaO die heeft gepropageerd: door en vanuit de partij zelf. Niet ontkend kan dan ook worden dat sommige guerrillaleiders en met name bv. Guevara zich op dit gebied toch wel zorgen maakt. Hij wijdt in zijn bekende werk „Guerrilla Warfare” (Appendix „Defending that which has been won”) beschouwingen aan het bevestigen, het consolideren, van de revolutie nadat het proces is voltooid en filosofeert daarbij in het bijzonder over maatregelen die moeten worden getroffen tegen een eventuele contra-revolutie. Een van de belangrijkste voorwaarden daarbij is volgens Guevara dat ieder overblijfsel van het vroegere regime, in het bijzonder van het militaire apparaat daarvan, volledig wordt uitgeroeid.

Daarnaast is heropvoeding en politieke indoctrinatie vereist.

Een praktisch voorbeeld van de „rücksichtlose” eliminatie van potentiële contra-revolutionaire elementen zien wij bv. op Cuba, waar tot jaren na het behalen van de revolutionaire overwinning processen hebben plaatsgevonden die tot doel hadden ieder overblijfsel uit de vroegere tijd dat nog enig gevaar kon bezitten te elimineren.

Ik wil voorshands de beantwoording van dhr Smit hiertoe beperken.

Voorzitter:

Majoor Smit voldaan?

Generaal De Boer:

Mijnheer de Voorzitter,

Ook ik wil graag in de eerste plaats m'n waarderend uitspreken voor de wijze, waarop de inleider deze bijzonder gecompliceerde materie voor ons heeft uiteengezet en daarbij leg ik de nadruk op het woord gecompliceerd.

Het is me o.m. opgevallen, dat de verschillende genoemde systemen, grondstellingen en schema's voor het voeren van een guerrilla veelal min of meer en soms zelfs in zeer sterke mate georiënteerd waren op de situaties in het land, waar ze in de eerste plaats voor bedoeld waren. Ik denk aan Mao, ik denk aan de Zuid-Amerikaan Guevara en aan enkele anderen. Het meest aangesproken hebben mij nog wel de opvattingen van de Zwitserse schrijver von Dach. Met verbazing heb ik gehoord de opvatting van de twee Engelse schrijvers, die zich een guerrilla in West-Duitsland voorstellen met vijftienduizend man. Ik kan er enigszins inkomen als ze denken aan duizend groepjes van vijftien man, als ze maar niet denken aan vijftien groepen van duizend man; de zes lichte bataljons, die daarbij werden genoemd, lijken me niet reëel; denkt u alleen maar aan de verzorging van dergelijke eenheden.

Een tweede en laatste punt: in het betoog van de inleider heb ik eigenlijk gemist de afweer, de verdediging tegen de guerrilla. Nu is die indirect wel enigszins af te leiden uit de verschillende factoren, die genoemd zijn voor de wijze waarop een guerrilla moet worden gevoerd. De voornaamste factor is naar mijn idee reeds bij de vorige sprekers tot uitdrukking gekomen: wil een guerrilla succes hebben, dan is de steun van een goed deel van de bevolking vereist om de guerrillastrijders te vrijwaren voor verhongering en verraad, terwijl de burgerbevolking bereid dient te zijn de represailles van de vijand te verduren. Naar mijn idee ligt hierin een hoofdfactor voor de bestrijding van de guerrilla, die ook zo typisch in de Filippijnen tot uiting is gekomen. Neem de guerrilla's de wind uit de zeilen en zorg dat bepaalde wensen en doeleinden, die ze zich stellen, zo enigszins mogelijk vervuld worden. Ik heb het nu over de Filippijnen, we zouden ook dichterbij huis kunnen blijven als we aan onze eigen bezettingstijd denken, toen hier vooral in het laatste jaar een uitgebreid verzet bestond. Als het Duitse beleid niet gepaard was gegaan met onderdrukking, met uitbuiting, met Jodenvervolgingen, met het afvoeren van werkslaven naar Duitsland en met zoveel andere maatregelen, die iedereen eigenlijk het bloed onder de nagels deden kruipen, maar als de Duitsers hadden getracht de bevolking voor zich te winnen, dan ben

ik ervan overtuigd, dat het verzet hier bij lange na niet die afmetingen had aangenomen, die het in feite bezat. Dit dus als eerste factor, de houding van de overheid tegen wie de guerrilla is gericht.

In de tweede plaats geloof ik als factor te moeten noemen, dat, zowel voor een bezettende macht als voor een bedreigde overheid een zorgvuldig overwogen afweer, variërend van de meest keiharde maatregelen tot zeer soepele vergeldingsmaatregelen toe, noodzakelijk is om een guerrilla efficiënt te bestrijden. Deze twee factoren lijken mij zeer belangrijk. Ik zou de inleider willen vragen, of hij daarmee accoord kan gaan en of hem wellicht ook andere factoren voor ogen staan.

Inleider:

Mijnheer de Voorzitter,

Op de opmerking van Generaal De Boer, dat hij wel veel ziet in de theorieën van von Dacht zou ik in eerste instantie niet willen ingaan.

Persoonlijk zie ik *niets* in die theorieën, maar ik dacht dat dat wel tot uiting zal komen in de nog ongetwijfeld volgende gedachtenwisseling met dhr. Bloema.

V.w.b. de theorieën van Pontifex en Burgess, die Generaal De Boer onbegrijpelijk vindt moet ik U zeggen dat beide genoemde heren hun theorieën uiteraard wel verder hebben uitgewerkt dan ik tot dusver in slechts grote lijnen heb aangegeven. Om daar wat dieper op in te gaan, zij zien met name het optreden van de Guerrilla in de door hen daarvoor geschikt geachte gebieden in de vorm van kleine groepen van ca. 6 man, die opereren in een gebied van enkele vierkante kilometers ieder.

Deze groepen dienen te zijn uitgerust met pantserbestrijdings- en luchtdoelbestrijdingsmiddelen (voor lage hoogten) van een draagbare vorm en overigens logistiek zelfstandig te zijn voor minimaal 14 dagen. V.w.b. dit laatste vestig ik er nog eens Uw aandacht op dat de conceptie van Pontifex en Burgess uitgaat van een Guerrilla gedurende een beperkte tijdsduur.

Tot zover de gedachte van beide heren.

Uw opmerkingen m.b.t. de bestrijding van de Guerrilla kan ik eigenlijk niet in enkele zinnen beantwoorden. Het is U ongetwijfeld opgevallen, dat het aspect van de Guerrillabestrijding geen deel uitmaakt van het onderwerp van vanavond; het zou n.m.m. zelfs een complete voordracht op zich zelf wettigen.

Ik wil niettemin toch wel – zij het in enkele grote lijnen – reageren op Uw hetgeen U naar voren heeft gebracht.

Ik conformeer mij geheel aan Uw mening dat *contra-terreur nimmer de oplossing* kan zijn voor de Guerrillabestrijding. Ik zou als belangrijkste beginsel van de counter-Guerrilla willen zien de *opsporing en eliminatie van de oorzaken* daarvan. In het militaire vlak is isolatie van de Guerrilla (met name van het volk waarin hij leeft) en afsluiting van buitenlandse hulp noodzakelijk. *Eigenlijk behoren er bij de counter-Guerrilla twee technieken* (als ik het zo eens mag zeggen) te worden gehanteerd, dezelfde die ook in een (revolutionaire) Guerrilla zelf naar voren komen, t.w. *een destructieve- en constructieve techniek*.

M.a.w. een destructieve techniek gericht op isolatie en eliminatie van Guerrillagroepen en een constructieve techniek c.q. programma dat is gericht op eliminatie althans verzachting van de grieven die er kennelijk in de samenleving bestaan en die de motivatie voor de Guerrilla vormen. Ik wilde het hierbij voorlopig laten.

Voorzitter:

U krijgt behandeling van het eerste deel van uw vraag dus nog straks in de dialoog tussen de heer Bloema en de heer Felix.

Generaal De Boer:

Ik mag nog wel even opmerken, dat ik gesproken heb over geselecteerde tegenmaatregelen, variërend van keihard tot zeer soepel. Afhankelijk van wat er gebeurd is, afhankelijk ook van de wijze waarop de acties van de guerrilla's zijn ontvangen en beoordeeld door de bevolking zelf. Dus bepaald niet een contra-terreur zoals wij hier in de bezettingstijd verschillende malen hebben gekend, integendeel, zeer gevarieerde tegenmaatregelen.

Voorzitter:

Kapitein Geerts.

Kapitein Geerts:

Mijnheer de voorzitter, ik zou een korte vraag willen stellen aan de Overste Felix, maar deze vereist een korte inleiding.

Na de publicatie van de zienswijze van de heren Pontifex en Burgess, is in de Duitse pers een kaart verschenen die een geheim NAVO-document zou zijn, waarop de gebieden stonden aan-

gegeven van Oost-Europa, waarin in een toekomstig conflict mogelijk een guerrilla zou worden gevoerd. Korte tijd later heeft de Franse chef van de luchtmachtstaf, Generaal Fourquet, de Franse zienswijze m.b.t. een toekomstige oorlog bekend gemaakt en daarin een rol gezien aanvankelijk voor zijn Divisions Motorisées, vervolgens voor de strategische strijdmacht en tenslotte, wanneer ook deze inzet mocht zijn mislukt, het overgaan tot een guerrilla met name in die gebieden van Frankrijk waar dat op grond van de geografische gesteldheid van het terrein mogelijk zou zijn en hij noemde daarbij met name een drietal gebieden o.a. het Massif Central.

Tijdens de regering Kennedy is in Amerika een korps opgericht, wat momenteel bekendheid geniet onder de naam: „Special Service” of ook wel „Groene Baretten”. Deze zijn befaamd vanwege hun optreden o.a. noord van de grens met Zuid-Vietnam. Ik zou aan de Overste Felix nu willen vragen, of hij mij zou kunnen zeggen of er op het niveau van de NAVO-top een bepaalde policy bestaat, om in geval van een gewapend conflict ergens in Europa over te gaan tot het voeren van een guerrilla.?

Inleider:

Ik zou v.w.b. de vraagstelling van dhr Geerts natuurlijk wel kunnen reageren met het antwoord dat het mij om der wille van de geheimhouding niet dienstig lijkt om hierop in te gaan. De waarheid gebiedt mij echter om te antwoorden dat ik m.b.t. het al dan niet bestaan van een policy van NAVO zijde niet over gegevens beschik. Toch geloof ik wel dat een benadering van e.e.a. mogelijk is, door te wijzen op de eigen territoriale- en politieke verantwoordelijkheid van de lidstaten.

Dit overwegende dacht ik niet dat er van NAVO zijde op dit gebied dirigerend kan worden opgetreden of zelfs maar aanbevelingen zouden kunnen worden gegeven.

Wel is het zo dat enkele NAVO leden de nodige aandacht besteden aan de organisatie van een Guerrilla, of liever gezegd, aandacht besteden aan de organisatie van hun territoriale verdediging waarbij in laatste instantie ook in het voeren van een Guerrilla wordt voorzien.

V.z.v. mij bekend doet zich dat geval voor, v.w.b. West-Europa, in Frankrijk en in Noorwegen.

In beide landen is de Guerrilla (voorbereiding) geïncorporeerd in de militaire organisatie.

Uiteraard sluit dit de mogelijkheid dat t.z.t. volkselementen hierin kunnen worden opgenomen niet uit, m.a.w. blijft de mogelijkheid open voor wat uiteindelijk een totaal volksverzet zou kunnen worden.

Om concreet op de vraagstelling van dhr Geerts te antwoorden, moet ik – M.d.V. – echter herhalen dat ik geen weet heb van enigerlei directief, doctrine of pakket van aanbevelingen van NAVO zijde m.b.t. de voorbereiding c.q. het voeren van een Guerrilla.

Voorzitter:

Ook uw voorzitter weet het niet.

Is dat voldoende beantwoord mijnheer Geerts? Mag ik dan nu Overste Bloema vragen om zijn vraag naar voren te willen brengen?

Overste Bloema:

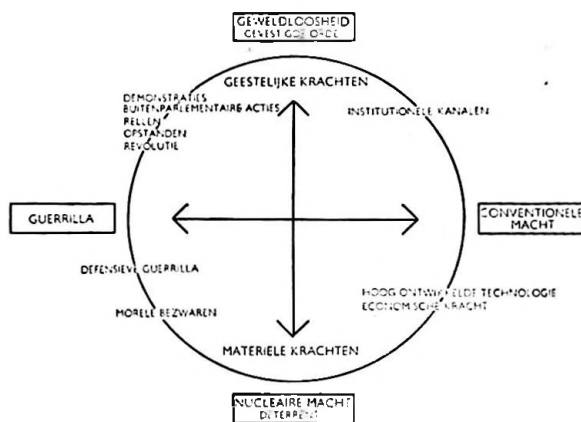
Mijnheer de voorzitter, mijne heren, ook van mijn kant wil ik graag beginnen, met blijk te geven van mijn waardering voor de grondige studie van de Overste Felix. Ik zou haast zeggen het werd hoog tijd, dat dit onderwerp wat meer werd uitgediept. Maar ondanks deze grondigheid heb ik toch nog wel een opmerking. En wel de volgende. De Overste Felix geeft een overzicht over hetgeen diverse schrijvers hebben gesteld t.a.v. de guerrilla, en komt zelf ook tot een indeling nl. in de revolutionaire en in de defensieve guerrilla. Een indeling overigens waar ik zeer veel begrip voor kan opbrengen. Maar bij zijn overzicht is toch, mijns inziens, het accent teveel gelegd op de landelijke guerrilla. Misschien omdat deze zo uitgebreid door Mao beschreven is. Maar er is volgens mij te weinig nadruk gelegd op de guerrilla van de bevolking in steden en dorpen, de guerrilla van de fabrieksbevolking, van het proletariaat, waaraan Lenin zoveel waarde hechtte. In de beschouwingen van de inleider heeft het hele gebeuren van de Russische revolutie, één van de belangrijkste gebeurtenissen van deze eeuw, dan ook een bijzonder kleine plaats gekregen. Met andere woorden, er is volgens mij iets te weinig aandacht besteed aan de mogelijkheden van de guerrilla in de dichtbevolkte gebieden. En hierop valt toch ook wel de aandacht. In de voorbeelden die zijn aangehaald over de hele wereld, is er nou uitgerekend de gevaarlijke aanrollende revolutionaire beweging

zoals bij de „Zwarte Panters” en zo, in de *steden*. Die hebben we ook dan niet gehoord.

Nu heb ik een beetje de indruk, dat door de inleider reeds tevoren een zeker ongelooft is ingebouwd in deze laatste mogelijkheid. Dat is een vóór- onderstelling, die dan ook vooral ook tot uiting komt waar nogal de aandacht gevestigd is, op de *militaire* waarde van de guerrilla. En ik vraag me dan ook af of dit in z'n totaliteit een juiste benadering is. Of men de guerrilla wel zo sterk mag zien, vanuit de militaire hoek. Mijns inziens dient de *politieke* waarde in de eerste plaats te worden benadrukt. In dit opzicht, dacht ik, dat er een verschil is tussen mij en de Overste Felix. Mijn uitgangspunt is ook dan niet de waarde van de guerrilla bij het uitbreken van een, laat ik het noemen: conventioneel of regulier conflict, maar de waarde van de guerrilla als politiek middel, ook in een ge-urbaniseerd gebied als Europa. En dit in verband gebracht met de nucleaire systemen, de deterrent-systemen, van deze tijd.

Ook dit aspect is naar mijn mening iets te weinig uit de doeken gekomen. Er is bijv. geen melding gemaakt van het mogelijke dilemma tussen de *nucleaire vernietiging* als mogelijkheid voor verdediging, of de *voorbereide chaos*. Mijnheer de voorzitter in verband met deze positiebepaling van mij, van de guerrilla tot andere machts-exponenten, zou ik deze willen voorstellen als het ware als een cirkel. Aan één kant (laten we zeggen: bovenaan), staat de geweldloosheid en de betrekkelijke rust van de gevestigde maatschappij. Als we de cirkel dan volgen, dan komt de maatschappij via normale institutionele kanalen makkelijk tot een conventionele macht. Dat gebeurt in elke reguliere staat. Is er dan sprake van een hoge technologie en een grote economische capaciteit, dan ontstaat verder het begrip nucleaire macht. En in deze visie is ook die nucleaire macht weer beperkt door grote morele remmingen. Ik wijs op Vietnam. Deze kan daardoor in aanraking komen met een guerrilla. Het verband tussen nucleaire macht en guerrilla is daarmee als het ware gelegd. Terwijl als men de bovenkant van die cirkel weer aan de andere kant vervolgt, dan ziet men in de geordende maatschappij de demonstraties, de buiten-parlementaire opposities, U ziet het begin van de rellen en barricades, en komt dan uit bij revolutie en guerrilla. Dit is een voorstelling als het ware in cirkel, schema. Dit schema is nog nimmer gepubliceerd, maar ik geef het hierbij

als bijdrage in de discussie met mijnheer Felix. Dank u wel.



Inleider:

Het is een beetje moeilijk om in het bredere verband van het betoog van dhr Bloema de concrete punten aan te grijpen voor de bestrijding van zijn opvattingen. Ik wil dan ook liever partieel reageren op zijn betoog. Hij heeft o.m. gememoreerd de mogelijkheden van een op rassen-discriminatie gebaseerde revolutionaire strijd of althans revolutionaire ontwikkeling in Amerika, waarbij dan bv. de Zwarte Panters als drager van deze strijd zouden kunnen optreden.

Nog daargelaten dat een revolutionaire strijd of -ontwikkeling nog niet identiek hoeft te zijn met Guerrilla - wil ik in dit verband wijzen op een onlangs verschenen boekwerkje, getiteld „Urban Guerrilla Warfare” van Oppenheimer, waarin uitgebreid op deze zaak wordt ingegaan en de schrijver zoals zovelen voor hem wederom de vraag aan de orde stelt of een stedelijke Guerrilla een haalbare grootheid is dan wel een utopie.

Hij heeft daarbij in het bijzonder de mogelijkheden van rassenonlusten in de grote steden van Amerika voor ogen. Hoewel hij deze bepaaldelijk niet uitgesloten acht conformeert hij zich aan de mening van de overgrote meerderheid dat een *Guerrilla in de eigenlijke betekenis van het woord*, dus een strijdwijze die uitgaat boven terreur, sabotage, die gevechtshandelingen omvat, die een offensief en agressief optreden tegen de vijandelijke militaire macht impliceert, in een stedelijke bebouwing niet reëel mogelijk is. Hij merkt in dit verband op dat een stedelijke Guerrilla ten hoogste enige kans van slagen heeft indien hij gevoerd zou worden als - wat hij

noemt – een inter-stedelijke Guerrilla: d.i. een Guerrilla die zich in vele steden tegelijk voor- doet of indien de gewapende macht niet zou mogen of willen optreden.

Ik dacht, M.d.V., dat in het kader van mijn in- leiding wel degelijk aandacht besteed was aan de opvattingen van een enkeling die een stedelijke Guerrilla wèl haalbaar acht, zoals bv. Codo, maar ik wil nog wel een voorbeeld noemen, t.w. de Braziliaan Marighela, ook wel genoemd de *theoreticus* van de stedelijke Guerrilla, die overigens de praktijk evenmin heeft overleefd (als Guevara). Marighela heeft een model ont- worpen voor een stedelijke Guerrilla, dat vrijwel congruent is aan het model van Codo.

Hij onderscheidt alleen in de derde fase de over- gang naar de totale volksoorlog, anders gezegd de overgang naar een totale burgeroorlog. Als wij deze theoreticus van de stedelijke Guerrilla op de voet volgen dan blijkt dat hij een groot aantal activiteiten ziet die kunnen worden be- dreven in een stedelijke bebouwing, maar als wij ze op de keeper beschouwen dan komt e.e.a. neer op (bank) berovingen, bestorming van ge- vangnissen, bezetting van gebouwen, beto- gingen, sabotage, ontvoering en in het algemeen op terreur en sabotage. Ik wil echter nogmaals opmerken dat dit terrorisme nog geen Guerrilla is, al maakt het er in vele gevallen deel van uit, en dat een Guerrilla in de eigenlijke betekenis van het woord n.m.m. niet haalbaar is in een gebied, dat gemakkelijk door de tegenpartij kan worden omsingeld en geïsoleerd, waardoor de wezens- kenmerken van de Guerrillastrijd verloren gaan. Als ik thans weer terugkeer tot de uitspraken van dhr Bloema, die als een alternatief voor de nucleaire deterrent de *gecultiveerde chaos* ziet, die het gevolg zou zijn van wat hij noemt „een strijd van miljoenen desperate mensen om het naakte bestaan” en *die de functie van afschrikking zou kunnen vervullen*, dan wil ik daarbij het volgende opmerken.

In de eerste plaats geeft dhr Bloema blijk van een *onjuiste inschatting van de factor terrein*, waar- voor ik moge verwijzen naar mijn beantwoor- ding van dhr Snapper.

Als tweede bezwaar tegen zijn theorie geloof ik niet in de *haalbaarheid van de vereiste volks- motivatie*. Hoe dacht hij eigenlijk de bevolking te kunnen motiveren voor een zodanige „alles of niets” strijd? Ik vraag mij af of dat soms moet gebeuren *d.m.v. terreur, uitgeoefend door de eigen Guerrilla-organisatie*, min of meer op basis van de theorieën van von Dach?

Dan wil ik daarbij toch wel aantekenen M.d.V., dat e.e.a. in de geschiedenis nog nimmer is ge- presteerd. Nog nimmer heeft men met het be- drijven van terreur zelfs van systematische ter- reur, méér bereikt dan dat de bevolking zich passief opstelde en alle cooperatie met de tegen- stander weigerde. Als men kijkt naar Vietnam of naar Algerije, dan constateert men dat noch de Viet-Cong noch het FLN ooit méér heeft bereikt dan alleen dat.

Of is het soms *de contra-terreur van 's vijands zijde* die de volksmotivatie moet creëren, de contra-terreur die zou kunnen worden opge- roepen door het bedrijven van bepaalde activi- teiten door een kleine groep, waar het toch mede zal moeten starten?

Wel, M.d.V., als wij kijken naar een ideologisch conflict als WO2 toch ongetwijfeld was en waar- in wij toch ook niet te klagen hadden over de (contra) terreur van de zijde van de bezetter, zoals zojuist Gen. de Boer nog memoreerde, en die varieerde van het platbranden van dorpen tot genocide toe, dan moet ik toch constateren dat e.e.a. er niet toe heeft geleid, althans niet in het Westen, dat de bevolking op grote schaal werd gemotiveerd voor participatie in de strijd.

Als U mij niet aan enkele tienden van procenten houdt, dan zou ik willen zeggen dat WO2, die bovendien nog lang genoeg duurde ook om twijfelende figuren uiteindelijk kleur te doen be- kennen, er toch nimmer toe heeft geleid dat meer dan $\frac{1}{3}\%$ van de bevolking actief ging deelnemen aan het verzet. Ik zou m.b.t. mijn *twijfel aan de haalbaarheid van een voldoende motivatie en ge- vechtsbereidheid* van de bevolking willen op- merken dat dhr Bloema n.m.m. in zijn theorieën bovendien wel erg gemakkelijk voorbijgaat aan het volkskarakter en aan de consequenties van de welvaartsmaatschappij waarin wij leven. Samen- vattend wil ik derhalve zeggen, dat ik geen ver- trouwen heb – en zulks op grond van de over- wegingen die ik heb gegeven – in de motivatie van het volk, die nodig is om te kunnen geraken tot een totale, massale volksweerstand – zoals hij die propageert – als een mogelijk alternatief voor een nucleaire deterrent.

Ik wil bepaaldelijk niet ontkennen dat er een zekere politieke waarde wordt gecreëerd indien wij kans zouden zien de bevolking massaal en homogeen te motiveren, pal te doen staan, op de bres te doen staan voor de (nationale) onaf- hankelijkheid.

Een bepaalde politieke waarde zeg ik. Ik ontken ook niet – integendeel – dat de Guerrilla veeleer

een politieke aangelegenheid dan een sec militaire zaak is. Maar als e.e.a. werkelijk als deterrent zou moeten fungeren – nog daargelaten de haalbaarheid ervan –, m.a.w. als deze massale bereidheid tot verdediging van de onafhankelijkheid een tegenstander moet afschrikken, dan moet e.e.a. niet alleen *geloofwaardig* zijn maar bovendien ook als *machtsexponent een zodanige waarde* worden toegekend, dat inderdaad een agressor zich tweemaal zou bedenken eer zich in een avontuur te storten.

Ik kom daarmee op mijn derde bedenking tegen de theorieën van dhr Bloema. Ik wil stellen dat een Guerrilla als *machtsexponent* per definitie *inferieur* is aan conventionele operaties van geregelde troepen. In dit verband moge worden opgemerkt dat nog nimmer in de geschiedenis iemand naar de Guerrilla heeft gegrepen zolang zich nog andere mogelijkheden voordeden.

Daarbij komt dat, als het ooit in uiterste instantie nodig mocht zijn, dan kunnen geregelde troepen zeker zo goed, zo niet beter, een irreguliere oorlog voeren dan bij elkaar geraapte civiele elementen.

Ik realiseer mij dat het toch nog een lang verhaal is geworden, maar ik zou het nu hierbij willen laten.

Overste Bloema:

Jawel mijnheer de voorzitter, dan wil ik toch nog wel wederom de nadruk erop leggen, dat ik toch aanvoel dat de heer Felix het weer in een militair verband trekt, terwijl ik juist de politieke betekenis van de guerrilla op de voorgrond stel. Het is een middel om op zeer indringende wijze de geestelijke weerstand van een bevolking te beïnvloeden. Door intensieve voorbereiding kan deze weerstand een bijzondere grote invloed hebben op het gebeuren bij, maar vooral ook vóór, een conflict-situatie. Ik sluit mij graag aan bij Beaufre, wanneer deze stelt dat een volksverzet niet meer te stuiten is, als een bepaald punt bereikt is. En welnu, dit punt kan mijns inziens door een gedegen voorbereiding veel en veel sneller worden bereikt, dan in de Tweede Wereldoorlog het geval was. Het is als het ware een kwadratische functie waarnaar deze guerrilla kan worden opgevoerd in vergelijking tot wat er in het verleden gebeurd is.

T.a.v. de geografische omstandigheden zou ik dan willen benadrukken, dat het in Europa niet gaat om een aantal dappere mannen in bosjes of in de uitgestrektheid van een Maoïstisch landschap,

maar het gaat om de totale volkswil, die dan misschien wel een tijdlang kan worden onderdrukt door een overmachtige bezetter, zoals de Russen tegenover een klein land (Hongarije, Tsjecho-Slowakije), maar niet wanneer het gaat om een land als Rusland met een potentieel van 190 miljoen inwoners, tegenover een 250 miljoen W-Europeanen. Daarbij moeten ze dan ook nog eens een 90 miljoen Oost-Europeanen onder de duim houden. Dat is het begrip geografische omstandigheden. En voorwat betreft de beslissende waarde tenslotte. De Overste Felix heeft het oog op de mogelijkheid dat een guerrilla de militaire bezetting niet kan tegenhouden. Maar hier zien we dan een typisch militaire benadering. De aandacht is dan gevestigd op het gevecht en het isoleren van bepaalde kernen. Als het hier alleen om gaat, dan zou de Overste Felix gelijk hebben.

Maar, ik vestig nogmaals de aandacht op de guerrilla als exponent van de geestelijke strijd, een politieke strijd, die zich niet laat inkapselen in het militaire denkpatroon. De vele gebeurtenissen na 1945 wijzen toch duidelijk op de toenemende kracht van de guerrilla. Zo is toch langzamerhand ook in Vietnam wel duidelijk gebleken, dat het politieke middel van de guerrilla ongrijpbaar is voor militaire oplossingen. Dit wilde ik nog naar voren brengen, mijnheer de voorzitter.

Inleider:

Ik zou willen afzien van een wederwoord, mijnheer de voorzitter.

Voorzitter:

Dan rest mij nu de taak om deze bijzonder geslaagde bijeenkomst te sluiten. Ik zal dit met een kort woord doen, gezien de gevorderde tijd. Het onderwerp guerrilla is enige keren binnen de Vereniging ter discussie geweest. De eerste keer noemde luitenant-kolonel Heslinga de guerrilla in zijn voordracht „Gedachten over het oorlogsbeeld”. Een jaar later, in 1965, brachten de majoors Dijkstra en Numan hetzelfde vraagstuk ter sprake in hun voordracht „het optreden van guerrilla's en het bestrijden daarvan”. Hedenavond heeft luitenant-kolonel Felix de discussie over het onderwerp „guerrilla” voortgezet in een voortreffelijke, goed gedocumenteerde voordracht. Uit deze voordracht wil ik nog even de grote lijn halen. Deze grote lijn is de

snelle groei van de guerrilla van een locale vorm van spontaan volksverzet tegen een bezetter tot een vorm van militaire macht, die over de nationale grenzen heen macht kan uitoefenen. Wijlen President Kennedy zei in 1961 tot het Congres: Niet alleen de kernwapens bedreigen de wereld, maar de vrije wereld wordt langzaam aangevreten – ondanks onze kracht – door subversieve acties, door infiltratie en door diplomatieke chantage. Inleider heeft deze stelling in zijn betoog nog eens onderstreept door te wijzen op de guerrilla-activiteiten als middel van pressie op de binnenlandse politiek, maar door in het bijzonder de vinger te leggen op de ontwikkeling van de guerrilla als middel voor pressie op buitenlands politiek gebied zoals men dit kent b.v. in de vorm van de nationale bevrijdingsoorlogen. Het ziet er naar uit dat de guerrillaoorlog het alternatief voor een kernoorlog kan worden: de industrieel zwakke kan verhinderen – onder bepaalde voorwaarden – dat de industrieel sterke hem op de knieën krijgt. Deze zaken dwingen ons tot een nieuw inzicht in gevestigde begrippen als militaire macht en militair overwicht. Vele

mensen zullen er moeite mee hebben, wanneer ze moeten denken aan de nieuwe consequenties van wat militaire macht en militair evenwicht is. Ik ook, zeker nadat de heer Bloema in dit verband nog even het begrip „ongewapend verzet” noemde. Ik meen dat het deze grote lijn is die Overste Felix zo knap in zijn voordracht heeft gelegd, die de waarde aan deze avond heeft gegeven en die mij weer eens de vraag heeft gesteld, of onze traditionele opvattingen over strategie niet aan het verouderen zijn. Iedereen die hiermede te maken heeft, zal zich hierover moeten bezinnen, zeker na de duw, die we hedenavond hiertoe hebben gekregen.

Ik wil het hier eigenlijk bij laten. Het probleem is interessant genoeg om erop door te kunnen gaan, maar het is op 't ogenblik tien over elf. Ik dank alle heren voor hun aanwezigheid. Ik dank nogmaals Overste Felix voor zijn bijzondere goede voordracht. Ik dank de zes discussianten en debaters voor hun bijdrage aan deze discussie en deze bijzondere waardevolle bijeenkomst. Ik wens U allen goede reis naar huis.

Bijeenkomst dinsdag 19 januari 1971

te Apeldoorn

Voorzitter:

Heren, ik heet u van harte welkom op deze avond. Een gedenkwaardige dag vandaag, de verjaardag van H.K.H. Prinses Margriet. Ik wil, behalve u allen, heel in het bijzonder oud-voorzitter en ereid Lt. Gen. Couzy gaarne hier verwelkomen. Ik ben blij, dat u hier in ons midden bent. En natuurlijk ook de inleider van vanavond: Overste Felix. Ik wil de legerkorpscommandant bedanken voor het feit dat hij ons in de gelegenheid heeft gesteld om vanavond hier de lezing te houden en met name de mess- president voor de gastvrijheid geboden ook aan het bestuur, aan tafel.

Er is één huishoudelijk punt vanavond aan de orde, in verband met het aftreden als bestuurslid van Commandeur Roest, inmiddels Schout bij Nacht Roest, in verband met zijn benoeming tot commandant van „Smaldeel V”.

Door het bestuur is kandidaat gesteld als opvolger de inmiddels tot Commandeur benoemde Kapt. ter Zee Heckman, sous-chef Marinestaf. Er zijn geen tegenkandidaten. Ik meen daaruit te mogen concluderen, dat de leden, hebben ingestemd, of alsnog zullen instemmen met het voorstel van het bestuur in deze. Kunt u daarmee accoord gaan? (Applaus).

Dan is hiermee Commandeur Heckman benoemd tot bestuurslid en wil ik van deze plaats Schout bij Nacht Roest bedanken voor het werk dat hij, jammer genoeg slechts een betrekkelijk korte tijd voor ons heeft kunnen doen. Zeer veel enthousiaste ideeën heeft hij te berde gebracht, nieuwe ideeën dikwijls, en we hebben daar tot dusverre met bijzonder veel plezier gedeeltelijk al gebruik van kunnen maken. Andere dingen staan nog op stapel. We wensen hem een goede vaart. Dan is aan de orde de voordracht van Overste Felix over de guerrilla, een zeer in de belangstelling staand onderwerp op het ogenblik. Met name ook buiten de strikt militaire kring, waar het onderwerp vroeger uitsluitend bij thuis hoorde, en ik kan u zeggen, dat de voordracht al een keer gehouden is in Den Haag. Ik heb die tot

mijn spijt zelf niet kunnen bijwonen, maar ik heb er zeer goede berichten over gehoord. Ik wens Overste Felix veel sterkte bij het uitspreken ervan.

Nog even een klein punt. Hij zal, omdat de tekst betrekkelijk lang is, eerst ongeveer drie kwartier spreken; we zullen daarna een korte pauze houden. Daarna zal hij de lezing voltooien en vervolgens, na een tweede korte pauze zullen we in discussie kunnen komen.

Ik geef gaarne het woord aan Overste Felix. (Voordracht Guerrilla).

PAUZE

Voorzitter:

Overste Felix moge zelf zijn lezing onvolledig en summier noemen, ik zou hem voorlopig willen bedanken voor het interessante, grondige betoog, dat moet gebaseerd zijn op zeer uitgebreide studies en een grote belesenheid.

Heren, ik zou willen voorstellen gezien de tijd ook om een minuut of zes te pauzeren en willen vragen aan degenen die met de inleider in discussie willen treden, nadere vragen zouden willen stellen, om zich bij mijn linker buurman, de heer Albarda op te geven. Dank u wel.

PAUZE

DISCUSSIE

Voorzitter:

Er hebben zich vier heren opgegeven voor de discussie. Dat zijn Cadet Sergeant der Cavalerie de Vries, Overste Lith, Cadet Sergeant der Infanterie Jochems en de Brigade Generaal van Ardenne.

Ik zou de heren willen vragen in deze volgorde het woord te willen voeren. Overste Felix zal de vragenstellers afzonderlijk beantwoorden. Dus eerst graag Cadet Sgt. de Vries voor deze microfoon.

Cadet Sergeant de Vries:

Mijnheer de voorzitter, ik heb een vraag aan de

inleider omtrent terreur. Hij gaat uitvoerig in op het toepassen van de terreur door de guerrilla, uitsluitend geïnitieerd dóór de guerrilla. Hij gaat mijns inziens voorbij aan het feit, dat de guerrilla als contra-terreur kan worden gebruikt. Ik kan mij nl. voorstellen, dat door het optreden van guerrilla's vooral in de eerste fase, om de steun van de bevolking te winnen, een terreur wordt ontketend door de bestaande structuren om toenemende invloed van de guerrilla te bestrijden. Als antwoord op deze terreur zou de guerrilla een contraterreur kunnen voeren. Dat is mijns inziens een aspect, waar hij aan voorbij is gegaan. Hij benadrukt vooral de initiëring van de terreur door de guerrilla.

Inleider:

Voor de goede orde wil ik opmerken dat de counter-guerrilla geen deel uitmaakt van het onderwerp van deze inleiding en derhalve ook de contra-terreur als mogelijk element daarvan onbesproken is gebleven.

Ik ben overigens van mening dat voor de behandeling van het onderwerp Guerrillabestrijding een complete en aparte voordracht op zijn plaats zou zijn.

Ik wil n.a.v. de vraagstelling van de heer de Vries niettemin wel een enkel woord zeggen over de contra-terreur.

Contra-terreur is nog nimmer het geëigende antwoord gebleken op Guerrilla-activiteiten en Guerrillaterreur.

Bij de Guerrillabestrijding staat voorop de vraag naar de achtergronden en oorzaken van de Guerrilla, de vraag naar de grieven en doelstellingen die uiteindelijk de motivatie voor de Guerrilla vormen.

Eerst als deze bekend zijn kan een effectieve Guerrillabestrijding plaatsvinden.

Evenals bij de revolutionaire Guerrilla zelf zal ook bij de Guerrillabestrijding gebruik gemaakt moeten worden van een tweetal technieken, t.w. een constructieve techniek en een destructieve techniek.

De constructieve techniek dient te zijn gericht op het wegnemen van de grieven of althans het verzachten daarvan, die de oorzaak of achtergrond van de Guerrilla vormen en die de Guerrilla van de steun van het volk verzekeren (Magsaysay – Hukbalahaps!); zij is dus gericht op het volk zelf.

De destructieve techniek is gericht op de Guerrilla zelf en beoogt de Guerrilla te scheiden van

het volk, te isoleren van buitenlandse hulp en de Guerrillabeweging te vernietigen. Voor contra-terreur is in dit beeld geen plaats.

De geschiedenis wijst trouwens – zoals ik reeds opmerkte – uit dat een op de bevolking gerichte contra-terreur nog nimmer de spontane coöperatie van de bevolking heeft opgeleverd. Hoogstens heeft zo'n contra-terreur tot gevolg dat het volk, dat immers tussen twee vuren komt te zitten, zich – zoals dat n.m.m. in Vietnam het geval is – passief gaat opstellen, terwijl voorts contra-terreur de motivatie voor de Guerrilla versterkt en hem meer actieve medestanders oplevert. Ik wilde het hierbij laten Mijnheer de Voorzitter.

Voorzitter:

Ik neem wel aan dat de heer de Vries tevreden is. Dank U zeer voor Uw commentaar. De overste Lith graag.

Overste Lith:

Mijnheer de voorzitter, ik ben bijzonder geboeid geweest door het betoog van de inleider en ik moet oppassen, dat mijn vraag niet te ingewikkeld wordt. Want hij heeft zoveel opgebracht, waardoor je eigenlijk zonder meer bij een heleboel van het gestelde een ogenblik stil zou willen staan. Waar het mij eigenlijk om gaat is dit: Uitgaande van de stelling van Mao, dat de steun van het volk nodig moet zijn om succes te hebben, ziende naar de ontwikkeling in de historie en eindigend bij de dimensie die de inleider op het eind van zijn lezing geeft m.b.t. de mogelijkheid van een omvatting van het Westen, vraag ik mij af of het wel nodig is en of het ook wel zeker is, dat de steun van het volk altijd aanwezig moet zijn om succes te hebben. Of dat voor onze westerse samenleving ook als voorwaarde zou moeten gesteld voor degene die deze westerse samenleving omver zou willen werpen. Of dan niet op zijn minst door nuancering in doelstelling van de guerrilla een paraliserende invloed kan uitgaan op onze technisch kwetsbare samenleving, waardoor zelfs door de doelstelling beneden het niveau te houden, toch niet die doelstelling uitgroeit, ongewild, tot succes. Ik hoop, dat ik het niet te ingewikkeld heb gesteld.

Voorzitter:

Ik durf Overste Lith dit niet te laten herhalen,

want ik weet niet of er dan precies hetzelfde uit zal komen. Maar ik neem aan, dat Overste Felix begrepen heeft waar de heer Lith naar toe wilde.

Inleider:

Het is misschien wel gewenst dat ik in mijn eigen woorden de vraagstelling van de heer Lith nog eens weergeef, teneinde te verifiëren of wij op dezelfde frequentie zitten.

Ik heb uit de woorden van de heer Lith begrepen dat hij zich afvraagt of een Guerrilla, die zich beperkt tot terreur, in onze Westerse samenleving niet een soort van algehele verlamming en ontwrichting zou kunnen oproepen met als gevolg dat deze als „beperkt” gevoerde en niet noodzakelijkerwijs op het volk steunende Guerrilla niettemin met een volledige verovering van de politieke macht kan worden bekroond.

Dat is een bijzonder moeilijke vraag, die zich eigenlijk niet zo zeer richt op de Guerrilla zelf doch veeleer als strekking heeft: „Zijn de geestelijke waarden in onze Westerse samenleving en is ons gehele maatschappelijk bestel eigenlijk niet bijzonder kwetsbaar voor terreur?”

Mijnheer de Voorzitter, misschien dat een socioloog hier een concreet antwoord op zou kunnen geven, maar ik weet het niet.

Wel zou ik willen wijzen op de visie van Oppenheimer, zoals die tot uiting komt in zijn onlangs verschenen boek „Urban Guerrilla”. Oppenheimer stelt hierin wederom – zoals zovele schrijvers vóór hem – de vraag aan de orde of een stedelijke Guerrilla kans van slagen heeft, waarbij hij in het bijzonder de Amerikaanse samenleving en de daarin optredende rassen- tegenstellingen als mogelijke bron voor revolutionaire activiteit beschouwt.

Hij komt tot de conclusie dat een dergelijke gewapende revolutionaire strijd zal worden uitgevochten in de steden – indien de situatie tot explosie mocht komen – doch is tezelfdertijd van mening dat een stedelijke Guerrilla geen kans van slagen heeft.

Hooguit doen zich mogelijkheden voor indien zo'n Guerrilla interstedelijk d.w.z. in meerdere steden tegelijk wordt gevoerd en/of indien de gewapende macht van de overheid niet mag of wil optreden tegen de Guerrillas.

Overigens – en hoewel hij spreekt over de Amerikaanse samenleving is dit in het verband van de vraagstelling van de heer Lith bijzonder interessant – is hij van mening dat een gewapende strijd van Guerrillas in de steden heel zeker tot een

reactie zou kunnen leiden van rechtse elementen. Mijnheer de Voorzitter, veel meer zou ik er op dit ogenblik niet over kunnen zeggen.

Cadet Sergeant Jochems:

Mijnheer de voorzitter, in het betoog van de inleider kwam het volgende misschien en passant ter sprake, dat mij nogal fundamenteel voorkwam. In het noemen van de guerrillabeweging in Latijns-Amerika werd vermeld, ik weet niet meer of een onderscheid gemaakt werd of dat het als synoniemen genoemd werd, „counter-state” en het begrip „counter-society” voor wat betreft voorwaarden voor een succesvolle guerrilla in Zuid-Amerika. Ik meende, dat Guevara het genoemd heeft.

Zou de inleider dat nog eens wat nader kunnen uitleggen? Althans definiëren wat hij onder „counter-state/counter-society” verstaat?

Inleider:

De uitspraak dat de revolutionaire Guerrillabewegingen in Latijns Amerika eerder het karakter vertonen van de „counter-state” dan dat van de „counter-society” is afkomstig van Luis Mercier Vega en niet, zoals de vragensteller veronderstelt, van Guevara.

Op grond van zijn analyse van de structuur en doelstellingen van de diverse Guerrillabewegingen in Latijns-Amerika komt Vega tot de conclusie dat zij geen van allen exponent zijn van een bepaalde politieke partij, al tooien zij zich veelal – zoals ik in mijn voordracht reeds opmerkte – met een Leninistisch/Marxistisch etiket. In hun manifesten komt nergens een concrete schildering van een alternatieve maatschappijvorm naar voren; het vraagstuk van de maatschappijvorm blijft onbesproken, zij het dat men zich als antifeodaal bekent.

Men kan het dusver – aldus Vega – ook constateren dat er nergens sprake is van een poging tot bewustmaking van de massa in politiek opzicht, zoals dat van een zuiver Marxistische beweging zou kunnen worden verwacht.

Kort en goed: de Guerrillabewegingen zijn gericht op omverwerping van de staat en verovering van de politieke macht, zonder dat een eigen maatschappijvorm wordt geschilderd. Ergo is het karakter van de Guerrillabewegingen in Latijns-Amerika dat van de „counter-state” en niet dat van de „counter-society”.

Dat laatste was met name wel het geval bij de

twee grootste Guerrillaoorlogen die wij tot dusver in deze eeuw hebben gekend, t.w. de strijd in China en die in Indo-China.

In beide gevallen stelde de revolutionaire strijd op de communistische partijen en was zowel gericht op machtsovername als op maatschappijherstructurering.

De grip die de partij d.m.v. politieke commissarissen volgens het systeem van MaO en Giap doorlopend had op de gewapende exponent van de partij, i.c. op de Guerrillaorganisatie zelf, verzekerde bovendien dat met deze herstructurering van de maatschappij reeds werd aangevangen gedurende de strijd zelf.

Geheel anders is de situatie in Latijns-Amerika. Daar hebben – tot voor kort althans – vooral de theorieën van Debray de grondslag gevormd voor de revolutionaire activiteiten in tal van landen. In zijn bekende werk „Revolution in the revolution” betoogt Debray dat de Guerrillabeweging zelf en niet een politieke partij de ware revolutionaire voorhoede van het volk is en dat de Guerrillaleider van nu de toekomstige politieke leider van straks is.

Zoals gezegd zijn de Guerrillabewegingen in Latijns-Amerika geen exponent van een bepaalde politieke partij.

In het merendeel van de gevallen zijn de revolutionaire bewegingen opgebouwd uit dissidente elementen van diverse politieke partijen, zij het dan van een overwegend linkse signatuur.

Debray gaat zelfs zover dat hij stelt dat de Guerrilla de partij in wording is en wij zouden dan ook kunnen zeggen dat zijn theorie er eigenlijk op neer komt dat pas na de gewapende strijd gestalte zal worden gegeven aan de maatschappijvorm middels een alsdan te creëren politieke partij, stoelend op en voortkomend uit de Guerrilla zelf. In dit verband zou ik willen opmerken dat ook de communistische partij van Castro op Cuba eerst gestalte kreeg na zijn overwinning en dat er ten tijde van zijn revolutionaire strijd in wezen geen sprake was van een duidelijke politieke kleur of maatschappijvisie; de strijd was – ik zou haast willen zeggen eenvoudigweg – gericht tegen het regime van Batista met zijn uitbuiting, corruptie en dictatuur.

Debray's theorie – zoals gezegd ten grondslag liggende, althans tot voor kort, aan het merendeel van de Guerrillabewegingen in Latijns-Amerika – kenmerkt zich dus door „onderplanning”: de gewapende strijd staat voorop, indien deze succesvol verloopt betekent dit propaganda voor

de revolutie („de gewapende propaganda”), de ideologie komt later wel.

Ergo: van een „counter-society” karakter is in eerste instantie geen sprake.

Brigade Generaal van Ardenne:

Mijnheer de Voorzitter, niet aan mij, om over dit uitgebreide, heldere betoog te gaan debatteren. Maar ik had graag wel twee vragen gesteld.

De eerste is gebaseerd op, misschien gezien door, de bril van de aanvaller; de tweede door de bril van de verdediger en wel in het bijzonder de NAVO-verdediger. Ik wil vragen of het mogelijk is om de slide nog eens te laten zien, waarin de drie fasen staan van de guerrillastrijd. Het „Rode Boekje”. Dat bespaart misschien een lang verhaal. Eén plaatje is beter dan duizend praatjes.

U ziet hier drie fasen: het strategisch offensief van de vijand, waarbij strategisch defensief van de guerrilla-opbouw-organisatie. Dan komt de fase van strategisch evenwicht en dan komt het strategisch defensief. Als ik deze fasen bekijk en deze fasen worden door vele guerrillabewegingen inderdaad letterlijk gevolgd, dan vraag ik me af: als ik tot de aanvallende partij hoor, of mijn conclusie gerechtvaardigd is, dat als ik niet tegelijk in de eerste fase, dus in de fase van mijn eigen strategisch offensief, als ik daar niet tegelijk de nodige anti-guerrilla-maatregelen tref, of ik dan niet te laat ben om er ooit iets aan te kunnen doen. Mijn tweede vraag, bezien, zoals ik zei, door de bril van een NAVO-verdediger. Ik meen dat de inleider gezegd heeft, dat in vreedstijd de guerrilla reeds moet worden voorbereid en dit is natuurlijk een pracht situatie. Maar hij heeft ook gezegd, dat de guerrilla gebaseerd is, of de steun moet hebben liever gezegd, van het volk. Nu vechten wij allemaal in Navo-verband en we hebben een stuk of veertien volkeren die vechten. Ik wil de vraag stellen aan de inleider: hoe ziet hij dit nu; moet ik deze guerrilla die gebaseerd is, of moet zijn, op de steun van het volk, moet ik die nationaal voorbereiden, of moet ik die zoals in West-Europa in ons geval, in NAVO-verband gaan voorbereiden, waarbij ik eigenlijk in strijd ben met het principe, dat ik de steun moet verwerven van het volk? Want ik kan me nl. niet voorstellen, dat het Nederlandse, Belgische of welk volk een uitgebreide steun zal verwerven van het Duitse volk, als daar de guerrilla moet worden gevoerd. En een Amerikaan die bij wijze

van spreken in Frankrijk moet gaan vechten? Dat waren mijn twee vragen.

Inleider:

De vragen van Generaal van Ardenne zijn wel duidelijk geformuleerd, maar dat betekent nog niet dat de beantwoording ervan een eenvoudige zaak is.

Laat ik beginnen met de eerste vraag.

Ik wil de suggestie die daarin ligt besloten volledig onderschrijven: inderdaad is vereist dat de voorbereiding voor het strategisch offensief en de voorbereiding van maatregelen in het kader van de counter-Guerrilla hand in hand gaan.

Een aanvaller zal op voorhand de waarschijnlijkheid van volksverzet en de mogelijkheden daarvan in de vorm van een Guerrillaoorlog in zijn beoordeling van de toestand moeten incalculeren.

Hij zal zich daarbij moeten realiseren in hoeverre de hem ter beschikking staande middelen toereikend zijn om een bepaald gebied blijvend te controleren en hij zal zich naast de tezamen met het ontwikkelen van zijn militaire strategie moeten bezinnen op een politieke strategie die er o.m. op gericht is in eerste instantie het ontstaan van een Guerrilla te voorkomen c.q. een doelmatige (politieke)bestrijding daarvan mogelijk te maken.

Een belangrijke basis voor zo'n strategie wordt m.i. veelal gevormd door de maatschappelijke toestand in het te bezetten gebied: er zijn altijd wel elementen die voor de eigen zaak kunnen worden gewonnen en er zijn altijd wel toestanden of verhoudingen die voor verbetering vatbaar zijn.

Het in het vooruitzicht stellen van zulke verbeteringen, het doen van beloften en het treffen van maatregelen waardoor men het volk of belangrijke delen ervan aan zich verplicht en voor zich wint, zijn m.i. belangrijke facetten van zo'n politieke strategie.

Praktijkvoorbeelden hiervan zijn er overigens volop.

Ik roep U in herinnering Subhas Chandra Bose, de Indiase Quisling, en diens op Japanse toezeggingen steunende leuzen die appelleerden aan het nationalisme van de volken in India.

Ik behoef ook slechts te verwijzen naar de Japanse policy in Indonesië waar men zich van de coöperatie van Soekarno c.s. verzekerde door beloften van onafhankelijkheid.

Velen zijn van mening dat ook het volksverzet in

de lage landen hier in Europa nimmer de vorm/omvang zou hebben aangenomen die het thans heeft aangenomen indien de Duitsers zich hadden ingespannen om het volk voor zich te winnen en zeer zeker hadden er enorme kansen voor de Duitsers gelegen in Rusland indien zij het verstandiger hadden aangepakt.

Tenslotte de tweede vraag van Generaal van Ardenne.

Ik stelde in mijn inleiding reeds dat algemeen de opvatting wordt aangehangen dat – mits aan de voorwaarden voor het voeren van een Guerrilla in het gedachte oorlogsbeeld wordt voldaan – de Guerrilla reeds in vredetijd dient te worden voorbereid en dient te worden geïncorporeerd in de nationale defensie.

Voordat wij evenwel ons kunnen afvragen of de gewenste voorbereiding van een Guerrilla ook toepasselijk is voor Nederland en of zo'n Guerrilla dan nationaal dan wel in NAVO verband moet worden voorbereid, zullen wij ons eerst moeten afvragen of inderdaad aan de voorwaarden voor het voeren van een Guerrilla in West-Europa wordt voldaan.

Ik heb U in dit verband een tweetal opvattingen geschilderd: één van de heren Pontifex en Burgess, die ik zou willen noemen de militaire visie, en één van de heer Bloema.

Pontifex en Burgess achten het West-Europese terrein in het algemeen niet geschikt voor het voeren van een langdurige Guerrilla; zij achten slechts een Guerrilla van korte duur mogelijk en dan nog slechts in een beperkt aantal gebieden en gevoerd door militaire eenheden.

Bloema gaat daarentegen uit van een totale volksstrijd en acht het terrein in wezen onbelangrijk. Maar zelfs hij erkent dat zo'n totale volksstrijd slechts mogelijk is in een verenigd Europa – in welk verband hij wijst op de 250 miljoen Europeanen en de 190 miljoen Russen, hetgeen een discrepantie zou impliceren tussen de middelen van de vijand en de door deze te beheersen ruimte – en voorts indien er sprake is van een waarlijk Europese mentale instelling (wat dat dan ook precies moge zijn). Hoe hij zich overigens voorstelt het volk massaal te motiveren voor een volksstrijd blijft een vraagteken. Ik heb hem in de discussie na afloop van onze eerste inleiding in Den Haag ook gevraagd hoe hij denkt die volksmotivatie, die voor het voeren van een totale volksstrijd nodig is, tot stand te brengen: soms door de volksinzet af te dwingen d.m.v. terreur met een kleine groep fanatiekelingen? moet die volksmotivatie a.h.w. automa-

tisch tot stand komen als reactie op de terreur van 's vijands zijde? of moet e.e.a. reeds in vreedstijd worden bereikt d.m.v. propaganda?

Nog daargelaten dat ik het West-Europese terrein in het algemeen niet geschikt acht voor het voeren van een Guerrilla, geloof ik bovendien niet in de haalbaarheid van een in vreedstijd d.m.v. propaganda – of indoctrinatie zo U wilt – aan te kweken volksmotivatie voor een bij het opgaan van de ballon te voeren volksstrijd.

N.m.m. hebben wij onze handen al vol aan het enigmatische neutraliseren van vijandelijke – de wil tot weerstand ondermijnende – propaganda. Het zal duidelijk zijn dat ik dan ook evenmin vertrouwen heb in de rol die zo'n in vreedstijd voorbereide volksstrijd zou moeten spelen als alternatief voor een offensieve nucleaire afschrikking.

In concreto thans de tweede vraag van Gen. van Ardenne beantwoordend moet ik zeggen dat ik de voorbereiding van een volksguerrilla voor Nederland noch in nationaal verband, noch in NAVO verband zinvol acht omdat n.m.m. aan de voorwaarden voor het voeren van zo'n volksguerrilla in West-Europa in zijn algemeenheid niet wordt voldaan.

Voorzitter:

Dank u zeer. Ik mag misschien – ik ben gekomen tot het afsluiten van deze avond – nog even inhaken op de laatste vraag van Gen. van Ardenne en het antwoord daarop van Overste Felix en de leden hier aanwezig nog eens wijzen op de voordracht, die verleden jaar is gehouden door Majoor Herweijer over geweldloze weerbaarheid. Het is niet mijn bedoeling om te gaan herhalen, maar ik geloof, dat het nuttig is om in één van de oudere nummers van „Mars in

Cathedra” dat nader nog eens te bestuderen en straks te leggen naast het betoog van Overste Felix, dat we naar wij hopen in april kunnen lezen. Ik wil niet proberen zelfs ook maar iets van de stof van vanavond samen te vatten. Ten eerste is de stof daar veel te uitgebreid voor, maar bovendien heeft Overste Felix ook in het debat, de discussie, die gevolgd is – en mijn dank daarvoor aan degenen, die de vragen hebben willen stellen en opmerkingen hebben willen maken – doen blijken waar het om gaat. Hij heeft een opmerking gemaakt aan het eind van zijn eerste gedeelte (neen het was het tweede gedeelte geloof ik) waar hij zei, dat het zo'n summier en kort of onvolledig betoog was. Ik begrijp er iets van, nu, gezien het feit, dat hij iets van zijn bijzonder ruime kennis heeft kunnen demonstreren, m.n. in de discussie ook. Zelf heeft hij ook enkele voorbeelden aangehaald van onderwerpen, die tot een nadere bestudering zouden moeten leiden en een onderwerp genoemd, dat stof voor een nieuwe lezing zou kunnen zijn, b.v. de bestrijding van guerrilla, wat ons allen toch ook moet interesseren. Wat ook weer niet uitsluitend een militair onderwerp is, maar toch een onderwerp waar wij misschien in de toekomst eens toe kunnen komen. Of we dan weer Overste Felix kunnen bereid vinden, weet ik niet. Maar in ieder geval zal degene, die zo'n voordracht zal houden zich moeten en kunnen baseren, geloof ik, op de ondergrond, die hem thans gegeven is.

Ik wil tenslotte Overste Felix nog eens danken voor het vele werk, dat hij gedaan heeft en voor de bijzonder grondige, ik mag wel zeggen, brilante manier, waarop hij het hier heeft willen brengen. (Applaus) Ik wens u allen wel thuis en ik sluit deze vergadering.

De bestuursvorm van het Nederlandse defensie-apparaat

Een antwoord op het artikel:

**„Beter ten halve gekeerd dan ten hele
gedwaald”**

door S. D. Duyverman

Het hierboven vermelde artikel werd gepubliceerd in nummer 8 van 15 oktober 1970 van dit blad. Het heeft terecht ruime aandacht gekregen, daar het hoofdzakelijk een onderwerp behandelt dat bij herhaling tot discussies heeft geleid in de beide kamers der Staten Generaal, in politieke partijen en binnen de krijgsmacht zelf, te weten de organisatievorm van het Nederlands defensie-apparaat.

Beoordelingsbevoegdheid kan de heer Duyverman zeker worden toebedeeld; de moderne en originele benadering moeten beslist worden gesignaleerd.

Dat neemt niet weg dat een aantal bezwaren tegen de redenering is in te brengen die ons insziens niet mogen worden verzwegen.

De heer Duyverman neemt, tot op zekere hoogte terecht, aan dat de lezers van Mars in Cathedra op de hoogte zijn van de bestaande organisatievorm van het ministerie van defensie.

Daar echter ook minder terzake kundigen zich in dit probleem zijn gaan verdiepen lijkt een korte uiteenzetting van de huidige organisatievorm geboden.

Indertijd is gekozen voor de verticale organisatievorm; dat wil zeggen ieder krijgsmachtdeel staat op zichzelf onder een eigen staatssecretaris, met een „overkoepelende” minister aan het hoofd. Elk krijgsmachtdeel heeft derhalve een eigen staf, eigen afdelingen personeel en materieel, en voert een eigen financieel beheer.

De keuze van de verticale organisatie is juist

omdat elk der organisaties meewerkt naar een duidelijk eigen produkt, te weten: slagkracht op zee, te land en in de lucht.

Indien deze produkten vergelijkbaar waren, zou een horizontale organisatievorm, met een opsplitsing naar het functie-criterium doelmatig zijn.

Zoals echter in het verleden herhaaldelijk is uiteengezet – en ondermeer ook in een recente nota van de PvdA inzake een doelmatig defensiebeleid is opgemerkt – zijn de middelen die nodig zijn om het produkt slagkracht te verzekeren dermate verschillend ter zee, te land en in de lucht, dat een duidelijk onderscheid noodzakelijk is.

Bovendien zijn de taken der krijgsmachtonderdelen vanuit deze invalshoek beschouwd wel zeer uiteenlopend al zou een tweedeling (in stede van de traditionele driedeling) in „continentale” slagkracht enerzijds en „maritieme” slagkracht anderzijds een nadere analyse waard zijn.

Dat neemt niet weg dat waar mogelijk een horizontale binding van soortgelijke activiteiten moet plaats vinden, alleen al om te voorkomen dat de drie krijgsmacht delen als eigen organisaties neiging tot uiteengroeien zullen vertonen. Er bestaan reeds een aantal belangrijke horizontale bindingen, terwijl er voorts een aantal volledig geïntegreerde activiteiten zijn aan te wijzen.

De meest belangrijke horizontaal gestructureerde organen zijn:

1. de *defensieraad* bestaande uit:

de minister en staatssecretarissen;
de secretaris generaal en de plv. secretaris generaal;
de voorzitter comité verenigde chefs van staven;
de voorzitter personeelsraad;
de voorzitter materieelraad;
een voorlichtings-ambtenaar.

2. het *comité verenigde chefs van staven* bestaat uit:

een voorzitter en de drie stafchefs;

3. de *personeelsraad* bestaande uit:

een voorzitter en de drie opper/vlagofficieren personeel;

4. de *materieelraad* bestaande uit:

een voorzitter en de drie opper/vlagofficieren materieel;

5. de *financiële raad* bestaande uit:

de secretaris generaal;

de drie plv. secretarissen-generaal;

het hoofd van de hoofdafdeling comptabiliteit;

het hoofd van het bureau algemene en internationale financiële aangelegenheden;

6. het *comité administratieve automatisering*; het *comité operationele automatisering defensie*. Daarnaast bestaan nog een tiental andere permanente overleg- en samenwerkingsorganen van de drie krijgsmachtdelen.

Van de volledig geïntegreerde eenheden, in het totaal 18 stuks, noemen we de directie juridische zaken, en het bureau inspekteur-generaal apart. De hierboven vermelde gecoördineerde of geïntegreerde activiteiten zijn daarom expliciet genoemd omdat zij *dezelfde taken* vervullen in de horizontale samenwerking als de zes door de heer Duyverman geponeerde directoren.

Het voornaamste verschil tussen de voorgestelde en de huidige organisatie is dat het zesmanschap van Duyverman niet alleen een beleidsbepalende taak heeft, maar dit beleid ook nog moet uitvoeren met een kleine „hoogwaardige” staf. Gezien het verschil in „produkt” zal zich binnen deze kleine staf een uitkristalliseringsproces ontwikkelen met als gevolg dat een deel van de staf zich bezig houdt met marineaangelegenheden een ander deel met landmachtzaken en weer een ander deel met luchtmachtproblemen; het „ministerie Duyverman” zal in feite „vergroeien” tot de huidige organisatie maar met veel minder mensen, die echter kwalitatief van „hoogwaardig” niveau zijn. Wij zijn fervente voorstanders van een gedegen analyse van de huidige personeelsbezetting van het ministerie van defensie en wij zijn ervan overtuigd dat een dergelijke analyse, mits grondig verricht, een verrassend nuttig effect zal sorteren, maar het

plan om zowel de beleidsbepaling als de uitvoering daarvan te laten overnemen door een ministerieel bestuur van 100 personen lijkt ons wat ambitieus.

Reeds eerder werd gezegd dat wanneer men uitgaat van een verschillend produkt, de vertikale organisatie als meest juiste moet worden aangemerkt. In deze vertikale organisatie worden de eisen gesteld door de staf, getoetst op de uitvoerbaarheid, rekening houdend met de consequenties welke door de afdelingen materieel, personeel en financiën, met het oog op die plannen, worden gesignaleerd.

Men kan zich een naar functie onderscheiden beleidsvormend toporgaan nauwelijks als adequate organisatie voorstellen.

Met enige moeite kunnen wij ons daar een voorstelling van maken wanneer wordt uitgegaan van de praemisse die de heer Duyverman heeft gemaakt, nl. het ultimatief bondgenootschap als grondslag voor de Nederlandse Defensie.

Wij gaan hier graag wat nader op in.

De gedachte van een ultimatief bondgenootschap is niet geheel nieuw doch zeker het overwegen waard.

De belangrijkste consequentie van een ultimatief bondgenootschap is een diepgaand ingrijpen op de souvereiniteit der lidstaten. Niet alleen zal een lidstaat een samenstelling van zijn krijgsmacht moeten aanvaarden zoals dit wordt opgelegd door het bondgenootschap, zij zal bovendien ook de taak moeten aanvaarden welke het bondgenootschap betrokken lidstaat meent te moeten toebedelen. Het zou b.v. denkbaar zijn dat een land uitsluitend een luchtmachttak krijgt en geen bondgenootschappelijke legerfunctie meer krijgt toebedeeld.

Nationale taakstellingen kunnen met de conceptie van het ultimatief bondgenootschap in strijd zijn of verschillen.

Lidstaten, die buiten de NAVO ook andere substantiële verplichtingen hebben, worden met een gecompliceerde situatie geconfronteerd.

Controle op de juiste uitvoering door de lidstaten is buitengewoon moeilijk en grijpt, wil deze grondig zijn, zeer diep in op de nationale verantwoordelijkheden.

Een wijziging in strategie of een hervorkaveling van taken behoeft niet gelijkelijk van invloed te zijn op elk der lidstaten; bondgenoten die overbodig geworden of te moderniseren materieel bezitten zullen echter op enigerlei wijze financieel moeten worden bijgestaan als vervanging of modificatie nodig is.

In een ultimatief bondgenootschap kan men derhalve niet ontkomen aan een bondgenootschappelijk budget; in de huidige politieke constellatie van West-Europa wordt dit echter een nauwelijks haalbare kaart geacht.

Wellicht heeft ook de heer Duyverman deze consequenties overzien – al blijken zij vrijwel niet uit zijn scriptie – en baseert hij daarop de top van 100 „BRAINS” die in staat zou moeten zijn het beleid te bepalen.

Indien hiervan echter vrijwel alles is gedelegeerd naar het bondgenootschappelijke defensie-bestuur kan het wellicht met nog minder. Over de inbreng in dit bondgenootschappelijke bestuur en in de controle- en financieringslichamen wordt dan maar gezegen.

Het zou van meer realiteitszin getuigen wanneer de heer Duyverman de eerste pogingen tot INTER-NAVO-NALE samenwerking had gesignaleerd zoals de Standing Naval Force Atlantic bestaande uit schepen van diverse NATO-partners en een pleidooi had gehouden voor INTER-NAVO-NALISERING van bepaalde strijdkrachten die daarvoor in aanmerking komen; wij denken hierbij aan b.v. de onderzee-dienst en andere strijdkrachten waarbij de opleiding van het personeel en de afregeling der apparatuur toch al geheel of gedeeltelijk in NAVO-verband of in samenwerking met een of meerdere NAVO-partners geschiedt.

De heer Duyverman geeft aan dat de door hem voorgestelde zakelijke verplichtingen moeilijk te realiseren zullen zijn. Doch, stelt hij: „onverkort moeten zij nationaal de grondslag vormen voor de Nederlandse defensie”.

Gesteld dat Nederland onverhoopt deze grondslag zou accepteren dan geven wij daarmee een ingrijpend deel van de zeggenschap over de vorm, inbreng, grootte, inzet der strijdkrachten uit handen, en wordt de nationale verantwoordelijkheid omgezet in „dagelijks beheer”. Hoezeer wij ook onderstrepen dat een grotere duidelijkheid en openheid inzake het nakomen van de NAVO-verplichtingen geboden is, en dat het veelal in verband met andere nationaal politieke overwegingen, minder urgent stellen van de juiste nakoming van deze verplichtingen met kracht moet worden tegengegaan, de waardemeting moet o.i. toch primair een aangelegenheid zijn en blijven van het betrokken volk zelf en kan niet door een overkoepelend lichaam worden gedicteerd.

Een zo groot mogelijke INTER-NAVO-NALE horizontale samenwerking achten wij realistischer en ware te prefereren boven Duyvermans droom.

Met het afwijzen van de praemisse valt ook de voorgestelde defensietop.

De discussie zou daarmee ook kunnen worden beëindigd, doch er zijn nog enige opmerkingen gemaakt in het onderhavige artikel welke een nadere beschouwing verdienen.

De schrijver begeeft zich op glad ijs wanneer hij in het laatste deel van zijn artikel aanbevelingen voor verbeteringen doet en een exploitatiebeeld uitwerkt. De stellingen zijn geformuleerd in algemene bewoordingen als „veel beperkter”, „hoge mate van intensivering”, „uiterst efficiënt” zonder aan te duiden waarom dat thans niet het geval zou zijn of ook maar enigszins aan te geven hoe dat zou moeten worden gerealiseerd.

Uit eigen ervaring kunnen wij stellen dat door het sterk verminderde budget op allerlei terreinen optimalisering heeft plaats gevonden welke zelfs zo diepgaand is doorgevoerd dat de werksfeer dreigt te worden aangetast en het eindproduct slagkracht duidelijk in het gedrang komt. Bovendien is het vastleggen van een investerings- en exploitatiepercentage volstrekt af te wijzen.

In de eerste plaats omdat de hoogwaardige apparatuur welke in de krijgsmacht nodig is zeer kostbaar is, waardoor de investeringskosten sterker stijgen dan het bruto nationaal product. De personeelkosten zullen relatief gezien eerder toenemen daar als gevolg van de technische ontwikkeling en de voortschrijdende automatisering, bij gelijkblijvende personeelssterkte, personeel van hogere kwaliteit (uiteraard tegen een adekwate beloning) zal moeten worden aangehouden.

De personeelsexploitatiekosten zullen dan ook in de komende jaren voortdurend stijgen volgens een beduidend hogere index dan de stijging van het huidige budget toelaat.

De oplossing zou dan kunnen worden gezocht in een verminderde vredessterkte, waardoor de exploitatiekosten zouden dalen zoals de heer Duyverman suggereert. Doch wat blijft er dan over van de taak die de krijgsmacht meer dan ooit te voren heeft, n.l. het zijn van een geloofwaardig instrument voor de crisisbeheersing? Juist deze geloofwaardigheid vormt een conditio sine qua non om – via het overleg – tot geleidelijke ontwapening te komen.

Commentaar op de opmerkingen

De wettelijke regelingen met betrekking tot de financiering, de rechtspositie van het militaire en burger-personeel, de aanschaffing van materieel, de dienstplicht, de pensionering en tal van andere zaken zijn, evenals de meeste uit die wettelijke regelingen voortvloeiende ministeriële beschikkingen, gelijkelijk bestemd voor *alle* krijgsmachtdelen.

Het organisatorische antwoord hierop is dat, evenals in de toporganisatie van verscheidene onzer Navo-partners reeds lange(re) tijd tot uitdrukking is gebracht, het topbestuur van de Nederlandse defensie horizontaal behoort te zijn. Daardoor wordt eenheid in departementaal, interdepartementaal en internationaal beleid gewaarborgd; het „eigen product” is onderworpen aan hogerbedoelde regelingen en zal door eenheid van opvatting en interpretatie geenszins worden geschaad, integendeel.

De dzz. voorgestane organisatie van de top is op deze situatie volledig afgestemd t.w.: één bevelsman, geassisteerd door zeer hoog gekwalificeerde deskundigen. Hun taak bestaat uit het voorbereiden van nieuwe cq. aanvullende regelingen en het voortdurend toetsen van bijzondere regelingen per krijgsmachtdeel aan de algemeen geldende regels. Zij, de deskundigen, doen zich door de krijgsmachtdelen rapporteren langs de modernste wegen en op basis van „management by exception”. Zij zijn gehouden „bij te sturen” en hebben daardoor een executieve taak op het hoogste niveau en bevelsbevoegdheid binnen het kader hunner opdracht.

Het instituut van de „staatssecretarissen” is daartoe niet geëigend – noch in de verticale, noch in de horizontale organisatievorm; terzake worde verwezen naar de „eisen” welke aan de directeuren-generaal worden gesteld. Mits de krijgsmachtdelen zich bewegen binnen het raam der algemeen geldende regelingen, hebben zij een grote mate van vrijheid in gedelegeerd handelen.

Zij vormen – nogmaals binnen het gestelde raam – in hoge mate autonome agentschappen, zoals het Zweedse landsbestuur reeds sinds jaren voor *alle* departementen van algemeen bestuur in praktijk brengt.

In de geschetste opzet wordt het hoogste beleid gevrijwaard van talloze uitvoeringswerkzaamheden, en worden de krijgsmachtdelen gevrijwaard van hinderlijke, dikwijls belemmerende, inmenging van bovenaf. Naar dzz. opvatting is het in omvang zeer beperkte, maar ook zeer hoogwaardige centrale bestuur een beleidsorgaan belast met een strakke controle op de zeer ruime delegatie aan de krijgsmachtdelen van uitvoerende bevoegdheden.

Het noemen van tal van thans en sinds reeds lange tijd bestaande raden heeft alleen zin, wanneer daarbij wordt aangegeven wat de reële inbreng van deze raden is. Ik ken de werkwijze van dergelijke lichamen door en door en heb daarvan op grond van het *niet* decisieve karakter van het daar plaatsvindend overleg (ik sluit de defensieraad daarvan uit), – niet-decisief wegens het ontbreken van voorzitters met *beslissingsbevoegdheid* – geen grote dunk.

Immers in de huidige verticale structuur beslist geen enkele raad, doch kan het overleg ten hoogste leiden tot een compromis tussen de staatssecretarissen of een Salomo's oordeel van de minister bij blijvend verschil van opvatting.

Het Canadese ministerie van defensie is in de eerste helft van de zestiger jaren daaraan bijna te gronde gegaan, al lijkt de thans daar besloten „merger” mij te ver gaan.

Dat een stuk nationale zelfstandigheid wegvalt, ligt in de aanvaarding van het huidige bondgenootschap voor de hand.

Ik zou gaarne zien dat zulks ook in de logistieke sector wordt erkend en toegepast.

In oorlogstijd zal, naar ik schat, 90–95% van onze operationele strijdkrachten „assigned” zijn

aan een internationaal commando. Het hoogst gevoelige, welhaast belangrijkste facet van een dergelijke samenwerking is de aanvoer van materiële behoeften. Al erken ik de moeilijkheden in economisch opzicht van een vergaande integratie en standaardisatie, nationale logistiek zoals thans toegepast, leidt tot een gevaarlijke ondoelmatigheid en is bovendien kostbaar.

Daaruit ontstaat voor kleine landen zeker geen onmondigheid, mits de allerbekwaamsten internationaal worden ingezet.

Evenmin als de nagenoeg volledige inbreng van eigen strijdkrachten in internationale commando's thans leidt tot volledige internationalisering, evenmin is dat het geval als de logistiek daarvan deel uitmaakt.

Ook mij is vanzelfsprekend bekend, dat de permanente toedeling van gelden op basis van een zeker percentage van het nationale inkomen geen gelijke tred oplevert met het steeds kostbaarder wordende materieel; toch ben ik van oordeel dat, nadat van dat principe in 1964 is afgestapt, zonder er iets goeds voor in de plaats te stellen, de Nederlandse krijgsmacht er in vergelijking tot de jaren 1950 t/m 1963 uiterst bekaaid vanaf gekomen is, zulks ten detrimente van de investeringen.

Iedere insider zal moeten erkennen dat mijn voorstellen leiden tot ca. 2 miljard investeringsmogelijkheid per jaar tegen nauwelijks 700 miljoen in de huidige situatie.

Een dergelijk percentage inbouwen in een anders geconcipieerd Navo-verdrag zou de verdediging van de vrije wereld, met name van de kleine landen, een hoogst inspirerend karakter geven. Dat hierdoor iets zal worden prijsgegeven aan nationale souvereiniteit acht ik zo zeer liggen binnen het kader van de ontwikkeling en bovendien zo bevorderend voor de efficiency van de Navo-strijdkrachten dat de aanvaarding daarvan welhaast gebiedend is.

Overigens is het ultimatieve karakter van het bondgenootschap duidelijk beperkt tot het stellen van, in vrijheid overeen te komen, minimale grenzen op financieel gebied en m.b.t. de personeelsinbreng en voorts tot regelingen op het terrein van de economische compensatie en de research. Een bondgenootschappelijk budget is daartoe geenszins noodzakelijk en wordt ook niet bepleit.

Dat controle op de nakoming van de aangeane

verplichtingen moeilijk kan zijn, erken ik; echter moeten wij moeilijkheden uit de weg gaan om tot een zinniger realisatie te geraken van de Navo-inspanning?

Ik vergeef de schrijvers gaarne dat dit en de nieuwe bestuurlijke vorm door hen tot een „droom” wordt teruggebracht. Zij bereiken door dat te stellen niet dat aan de krijgsmacht datgene wordt gegeven, zonder hetwelk ze steeds meer bestaansrecht verliest, terwijl zij voor wat de nieuwe bestuursvorm betreft, geheel zijn voorbijgegaan aan de verlichte denkbeelden en uitvoering daarvan in het Zweedse landsbestuur waar *alle* departementen tezamen (11) slechts ca. 1500 ambtenaren tellen (Defensie 86 bestuurders en 23 administratieve staf en dat in een land waar de krijgsmachtdelen *niet* op een bondgenootschap kunnen terugvallen). Het is dan ook terecht dat „The Economist” van 24 oktober 1970 hiervoor een lans breekt voor eigen land.

Ik voel mij geenszins op glad ijs indien ik de woorden „veel beperkter”, „hoge mate van intensivering” en „uiterst efficiënt” gebruik en ik wil ze ditmaal nog onderstrepen. De vergaande doublures – en meer dan dat – in de administratieve processen, in het financiële en materiële beheer, de inefficiency van de dienstplicht, het eindeloos vergaderen zonder directe beslissingsbevoegdheid en de gedeeltelijke verlamming van de daadkracht daardoor, kunnen aan de hand van tal van voorbeelden worden gestaafd (in beperkte kring ben ik daartoe bereid).

Dat op vele plaatsen wordt getracht door optimalisering het sterk verminderde budget „op te vangen” moge waar zijn, echter optimalisering is in iedere budgettaire situatie geboden.

De voorgestelde oplossingen zullen daartoe leiden.

De huidige achterstand in de investeringen – een steeds verder doorgretend proces – bevordert de geloofwaardigheid als waarover in de laatste alinea van het commentaar van de heren Alting von Geusau, Bindels en Leeflang wordt gerept, allerminst.

Tenslotte is erkentelijkheid voor de reacties op zijn plaats.

Waarom formeert de Vereniging van Krijgswetenschappen niet een aantal werkgroepen om dit voor ons land zo belangrijke onderwerp verder uit te diepen? Ik wil daaraan gaarne medewerken.

Boekbesprekingen

Europese veiligheid. Rapport van een commissie van het Centrum voor Staatkundige Vorming, 36 blz. 's-Gravenhage, prijs f 2,50.

Het rapport „Europese veiligheid” is uitgebracht door een commissie onder voorzitterschap van Dr. S. W. Couwenberg en is op 28 november 1970 aanvaard door het partijbestuur van de Katholieke Volkspartij.

In de aanbiedingsbrief van het ter recensie toegezonden exemplaar werd gesteld dat dit rapport de eerste publicatie van een Nederlandse politieke instelling is over het vraagstuk van de Europese veiligheid. Hoewel recensent deze uitspraak niet kan bevestigen zou het hem niet passen dit te betwijfelen.

Het onderhavige rapport is ingedeeld in een viertal hoofdstukken, voorafgegaan door een ten geleide van de hand van Prof. Mr. A. A. M. van Agt en gevolgd door een literatuurlijst en een lijst van documenten.

Het eerste hoofdstuk behelst het begrip Europese veiligheid en de ontwikkelingen sinds 1945.

Europese veiligheid wordt gedefinieerd als een toestand in Europa waarin de kans op het uitbreken van gewapende conflicten zo gering mogelijk is en de nu nog min of meer gespannen relatie tussen de landen van Oost- en West-Europa plaats heeft gemaakt voor een klimaat dat wordt gekenmerkt door een vreedzaam naast elkaar bestaan en een zich uitbreidende samenwerking op vele terreinen. Het proces dat tot deze toestand leidt acht de commissie eveneens te behoren tot het begrip Europese veiligheid. Opvallend is dat aan deze definitie ontbreekt het „behoud van de vrijheid in de West-Europese landen”. Of acht men dit inherent aan het begrip „voorkomen van uitbreken van gewapende conflicten”?

Verder behelst het hoofdstuk 1 de op deze veiligheid betrekking hebbende ontwikkelingen van 1945 tot nu. Naar mening van recensent had men deze ontwikkelingen na 1945 geheel weg kunnen laten dan wel – beter nog – aanmerkelijk uitgebreider behandelen. Bijvoorbeeld is niet vermeld de zeer snelle Amerikaanse demobilisatie in 45/46 (zulks in tegenstelling tot de Sovjet-Unie); de absolute suprematie van het Amerikaanse nucleaire wapen in de veertiger en begin vijftiger jaren, waarvan de Amerikanen geen gebruik hebben gemaakt; de gebeurtenissen in Hongarije en Polen en de Suez kwestie in 1956. Al deze gebeurtenissen hebben een duidelijk Europees veiligheidsaspect. Of de wereld in oktober 1962 tijdens de Cubaanse raketten crisis aan een nucleair inferno is ontsnapt, zoals in onderhavig rapport wordt gesteld is nog een vraagpunt. Wel staat vast dat de Sovjet-Unie daarna haar zeestrijdkrachten enorm heeft uitgebreid. Ook dit wordt niet vermeld.

Het eerste hoofdstuk besluit met een punt „de huidige stand van zaken”. Zoals in vrijwel het gehele rapport is de commissie er in geslaagd een en ander genuanceerd te stellen. Bijvoorbeeld: – „De Sovjet-Unie zal misschien gebruikmaken van de in West-Europa heersende onlustgevoelens over de Amerikaanse toestanden en handelwijzen”. Steller dezès gelooft te weten dat de Sovjet-Unie van deze onlustgevoelens ten volle gebruikmaakt en deze naar vermogen zal aanwakkeren.

Het tweede hoofdstuk behandelt een aantal verschijnselen die men als obstakels kan beschouwen voor de totstand-

koming van nieuwe verhoudingen in Europa. Deze obstakels zijn:

- de Bondgenootschappen (de NAVO en het Warschaupact),
- het Duitse vraagstuk,
- de Sovjet-Russische hegemonie over Oost-Europa,
- de ideologische en economische aspecten van de Oost-West-verhouding,
- een Westeuropese kernmacht.

Voor wat betreft de bondgenootschappen is men er in geslaagd een kort en duidelijk overzicht te geven.

De aandacht verdient de zinsnede „dat de Amerikaanse troepen in Europa primair dienen als belichaming van de Amerikaanse nucleaire garantie voor West-Europa”.

Met betrekking tot het Duitse vraagstuk toont de commissie zich een onverbloemde voorstander van de „Ost-politik” van de huidige West-Duitse regering.

Dat deze regering het Russisch-Westduitse verdrag van 12 augustus nog niet wil, kan of durft te laten ratificeren wordt echter niet vermeld. Overigens wordt verwezen naar een nog uit te brengen publicatie van het Centrum voor Staatkundige Vorming die geheel aan het Westduitse vraagstuk is gewijd. In de verhandeling over de Sovjet Russische hegemonie in Oost-Europa komt men tot de uitspraak, via een simpele argumentatie, „dat de Sovjet-Unie geen bezetting van West-Europa op het oog heeft en dat het lange tijd geduurd heeft voordat het Westen bereid was dit toe te geven”. Het wordt langzamerhand een doorzichtig trucje om te doen alsof een in een bepaalde kring heersende opvatting ook algemeen wordt gedeeld. Het zou overigens voor de gemoedrust van steller dezès prettig zijn indien hij deze opvatting – de SU wil het Westen niet bezetten – zou delen.

Verder wordt gesteld dat de communistische regimes in de meeste Oost-Europese landen op economisch en sociaal gebied vooruitgang hebben gebracht vergeleken met de toestand tussen de twee wereldoorlogen. Zelfs indien het waar zou zijn dat er vooruitgang is geboekt zou het wel eens *ondanks* de Sovjetinvloed kunnen hebben plaatsgevonden.

De zinsnede „Men mag er gerust vanuit gaan dat de huidige situatie in Oost-Europa niet strookt met de wil van de daar levende volkeren” is een schoolvoorbeeld van een eufemisme. Voor aanhangers van een Christelijke partij had men wat meer bewogen bewoordingen verwacht om het leed en de onvrijheid van inwoners van deze landen tot uitdrukking te brengen.

Hoewel dit punt overigens niet geheel consequent is bevat het veel waardevols.

Ook het volgende punt – ideologische en economische aspecten – geeft een duidelijke en zakelijke uiteenzetting. In het laatste punt – een Westduitse kernmacht – somt de commissie de bezwaren tegen een dergelijke kernmacht op. Men gaat er daarbij van uit dat het Amerikaanse nucleaire potentieel in het belang van West-Europa een blijvend karakter zal hebben. Enige twijfel hieromtrent is wel gerechtvaardigd. Verder is de teneur van dit punt, evenals op verschillende plaatsen elders in onderhavig rapport, dat men vooral niet de wrovel van de Sovjetunie moet opwekken. De vraag is of men zich dan zelf op den duur niet in een chantagepositie manoeuvreert.

In het derde hoofdstuk, getiteld: „Overleg” geeft de com-

missie een beschouwing over achtereenvolgens „vorm en deelnemers“, „te vermijden valkuilen“ en „mogelijke resultaten“. Het tweede punt „te vermijden valkuilen“ is zeer belangwekkend en getuigt van een realistische visie. In het bijzonder de waarschuwing tegen de neiging van een aantal Westelijke landen om hun defensieinspanning te verlagen hetgeen tot gevolg zal hebben dat de Sovjetunie onderhandelingen over troepenreducties uit de weg zal gaan, de z.g. „wait and see“ politiek. Ook het stevig cultiveren van de Amerikaans-Westeuropese betrekkingen ziet men terecht als noodzakelijk. Het laatste punt „mogelijke resultaten“ van dit hoofdstuk is een mengsel van realisme en idealisme en geeft aan hoe de ontwikkeling in Europa zou kunnen c.q. moeten verlopen.

Het vierde en laatste hoofdstuk, „conclusies“, behelst een min of meer systematische samenvatting van de belangrijkste punten uit voorafgaande hoofdstukken.

Tegen het gestelde in dit hoofdstuk is weinig in te brengen. Het lijkt er op dat bij het samenstellen hiervan de realisten in de commissie sterk in de meerderheid waren. Voor wat betreft de indeling van dit hoofdstuk ware een duidelijke splitsing in samenvatting, conclusies en aanbeveling wellicht beter geweest.

Met betrekking tot de praktische politieke uitvoering van dit door het partijbestuur van de K.V.P. aanvaarde rapport dient te worden gesteld dat dit overwegend ligt op het terrein van Buitenlandse Zaken. Slechts een enkel punt ligt duidelijk op het terrein van Defensie:

„Een van de manieren om een gesprek over vermindering van de strijdkrachten te torpederen is het verder toegeven door een aantal Westelijke landen aan de neiging om hun defensie-inspanningen eenzijdig te verlagen. In dat geval kan de Sovjetunie namelijk een politiek voeren van „wait and see“ en de onderhandelingen over troepenreducties uit de weg gaan“.

Wat houdt dit in, geprojecteerd op de Nederlandse strijdkrachten? Blijft het gedurende de laatste jaren voor Defensie beschikbare budget gehandhaafd ter hoogte van de huidige guldens-waarde? Dit zou reeds heel spoedig geheel geen ruimte laten voor investeringen en zou bovendien – gezien de kennelijk niet te stoppen inflatie – steeds verder gaande bezuinigingen vereisen en een verdere uitholling van de gevechtskracht tot gevolg hebben. Of houdt dit in dat de huidige en toekomstige gevechtskracht van de thans bestaande sterkte aan strijdkrachten op peil dient te worden gebracht en gehouden en aangepast aan de huidige en toekomstige wapentechnische en andere ontwikkelingen. Zulks zou met de huidige defensie begroting uiteraard niet mogelijk zijn.

Een nadere uitwerking van de duidelijke stellingname „geen eenzijdige verlaging van de defensie-inspanning“ ware naar de mening van recensent op zijn plaats geweest. Lezing van deze brochure geeft in kort bestek een goed overzicht van vele aspecten van de Europese veiligheid. Men kan deze brochure bestellen door f 2,50 over te maken op postrekening 379333 van de KVP te Den Haag, met vermelding van de titel.

A. STATIUS MULLER,
Kol Art (gsb).

Sir Robert Thompson, *Revolutionary War in World Strategy 1945–1969*, Secker and Warburg, Londen, 1970.

Sir Robert Thompson, een van de Engelse bevelhebbers die in de vijftiger jaren de communistische guerrilla in Malakka wisten te bedwingen, is ongetwijfeld een groot expert op het gebied van de „counter insurgency“; of hij

de „grootste“ is zoals in de flap tekst staat wordt in het midden gelaten. In zijn vorige boeken „Defeating Communist Insurgency“ en „No Exit from Vietnam“ heeft Thompson zich vnl. beziggehouden met de daadwerkelijke guerrilla en contra-guerrilla in Vietnam, waarvan hij als hoofd van de British Advisory Mission in Vietnam uiteraard uitstekend op de hoogte was. In dit boek plaatst hij de guerrilla als onderdeel van de revolutionaire oorlog in het bredere raam van de Russische en Chinese buitenlandse politiek gedurende de laatste 25 jaar. Hij vat partisan warfare, guerrilla warfare, brush fire war, rebellion en insurgency samen onder het begrip revolutionaire oorlog, die hij definieert als: „a form of warfare which enables a small ruthless minority to gain control by force over the people of a country and thereby to seize power by violent and unconstitutional means“. Het doel van een dergelijke oorlog is dus altijd een politiek doel, de „small ruthless minority“ over het algemeen de plaatselijke communistische partij. Hij wijst er op, dat het doel altijd ongewijzigd blijft, maar dat de methoden om dit doel te bereiken steeds aan de situatie worden aangepast.

Thompson geeft dezelfde drie fasen-indeling voor een dergelijke oorlog als Mao Tse Toeng.

- fase 1: opbouw van de partijorganisatie binnen de bevolking. Deze fase kan betrekkelijk lang duren.
- fase 2: nadat de ondergrondse organisatie goed is georganiseerd, begint de guerrilla. Eerst op kleine schaal met het oogmerk de controle over de bevolking te vergroten, grotere militaire eenheden te formeren en de regeringsstrijdkrachten zoveel afbreuk te doen, dat zij niet meer effectief kunnen optreden. Nadat er een soort evenwicht bereikt is, treedt fase 3 in.
- fase 3: de revolutionaire partij gaat over tot het offensief, tot een meer openlijke oorlogvoering, totdat de regering in elkaar klappt en de macht wordt overgenomen.

Thompson maakt verder nog onderscheid tussen de guerrilla sec en de revolutionaire oorlog. De eerste treedt uitsluitend op in samenhang met de operatiën van regelde strijdkrachten (door andere schrijvers vaak de defensieve guerrilla genoemd). De guerrilla, meestal gericht tegen een bezetter, kan op zich zelf geen beslissing bereiken (zie Spanje 1808–1814, Lawrence of Arabia en de verzetsbewegingen in Europa gedurende de Tweede Wereldoorlog). Revolutionaire oorlog daarentegen is gericht op het zelfstandig bereiken van het doel, waarvoor een conventionele militaire overwinning niet altijd noodzakelijk is.

De schrijver analyseert vervolgens verschillende factoren op hun merites voor een succesvolle guerrilla en komt tot de conclusie, dat deze wordt bevorderd door:

- moeilijk terrein,
 - een agrarische maatschappij,
 - een niet te dichte maar ook niet te geringe bevolking. Het voorkomen van een revolutionaire oorlog in rijke en dichtbevolkte landen of in open woestijn c.g. steppe-land met een arme, verspreid levende bevolking acht hij niet waarschijnlijk,
 - de fysieke en mentale gesteldheid van de bevolking.
- Het is dan ook waarschijnlijk, dat de beste voedingsbodem voor revolutionaire oorlogen te vinden is in Azië, Afrika en Latijns-Amerika.
- Nu is het zo dat juist in deze landen economische ontwikkeling en modernisatie de grootste aandacht hebben. Het traditionele patroon wordt daarbij noodgedwongen doorbroken, hetgeen tot sociale spanningen aanleiding zal geven en zodoende een gunstig revolutionair klimaat

schept. Troebel water waar het communisme gaarne in zal willen vissen. Vele met revolutionaire oorlog bedreigde ontwikkelingslanden wenden zich voor hulp tot het Westen, waar men evenwel een aversie heeft tegen het bestuderen en begrijpen van de strategie en technieken van de revolutionaire oorlog. Schrijver haalt een niet nader genoemde Fransman aan, die verklaart, dat „... because conventional armies and professional soldiers have rarely succeeded in defeating guerrilla movements of any size in the past, there has been a tendency for Generals (and staff colleges) to minimize the role of guerrilla operations as one way of concealing their own impotence, and that, in this, the Generals have been abetted by the military historians ...”

Thompson constateert dat, aangezien de twee supermachten geen directe confrontatie wensen uit vrees voor mogelijke escalatie tot een „grote” nucleaire oorlog, de revolutionaire oorlog voor Rusland en China een „low risk war” is. De doeleinden van de communistische politiek zijn enerzijds wereldoverheersing en anderzijds bescherming van de communistische bases, te weten Rusland en China. De instrumenten hiertoe zijn:

- de strijdkrachten,
- diplomatie, waaronder gerekend het beïnvloeden van de binnenlandse politiek door lokale communistische partijen. (B.v. deelname aan een coalitieregering zoals in Tsjecho-Slowakije in 1948),
- de handel,
- economische en militaire hulp,
- de revolutionaire oorlog.

Geprojecteerd tegen de achtergrond van deze doelstellingen en middelen geeft de schrijver een beknopt en daardoor een te gesimplificeerd historisch overzicht van de communistische politiek en de diverse revolutionaire oorlogen na 1945, welke bijna alle door Rusland en/of China werden geïnspireerd. Van deze oorlogen laat hij die in Griekenland, Korea, Malakka, Philippijnen, Burma, Indo-China, Algiers, Mozambique en Cuba de revue passeren en wijdt hij een geheel hoofdstuk aan de oorlog in Vietnam.

Hij komt tot vele interessante gevolgtrekkingen, waarvan er enkele hier volgen:

- Voor de bestrijding is het antwoord op de vraag: „Wat is het belangrijkste, de oorzaak van de revolutionaire oorlog of de organisatie van de revolutionaire partij”, van essentiële waarde i.h.b. bij het bereiken van fase 2. Is de oorzaak het belangrijkste, zoals b.v. in de Filipijnen, waar de opstandige Hukbalahaps landhervorming wensten, dan kan de oorlog worden beëindigd door deze oorzaak te elimineren. In dit geval door de uitgifte van land aan de ontevreden boeren, hetgeen door President Magsaysay werd gerealiseerd. Is het hoofdelement evenwel de partijorganisatie, dan zal deze moeten worden vernietigd zoals in Griekenland in de jaren 1948-1950 geschiedde.
- Prioriteit moet worden gegeven aan de bescherming van de bedreigde bevolking boven het opzoeken en vernietigen van de guerrillabanden.
- Voor de bestrijding moet een alternatief politiek doel worden gesteld. Een zuiver militaire contra-guerrilla zoals door de Fransen in Indo-China en Algiers werd gevoerd geeft geen oplossing.
- De revolutionaire oorlog wordt vergemakkelijkt, indien naburige landen hiermede tenminste sympathiseren.
- Verschil tussen Russische en Chinese wijze van optreden. De eerste treedt „bedachtzaam” op, heeft geen haast, steunt ook revolutionaire acties welke niet door

communisten worden geleid. In eerste instantie economische hulp. In tweede instantie militaire hulp. China treedt veel roekelozter op, steunt elke communistische partij, die een revolutie wil starten, is agressief. Dit laatste heeft dan ook geleid tot de uitwijzing van Chinese „Missies” in Kongo en Burundi. Daarna is de fase van de z.g. „Freedom Fighters” gekomen, waartoe China o.m. een guerrilla warfare school heeft opgericht in Algiers. Hier worden guerrilla's voor Angola en Mozambique opgeleid, die in de praktijk hun bases buiten deze gebieden hebben en weinig steun van de eigen bevolking ontvangen.

- De Castro-revolutie in Cuba is de best geslaagde maar inefficiëntste revolutie geweest welke ooit is gevoerd. De Castro partij-ideoloog Che Guevara heeft uit deze revolutie tegen het vermolmde Batistaregime drie conclusies getrokken: guerrilla's kunnen het van een geregeld leger winnen; men hoeft niet te wachten, totdat de omstandigheden gunstig zijn voor de revolutie (zie Lenin), want de revolutie creëert zelf deze gunstige voorwaarden; guerrilla moet op het platteland beginnen. Hij heeft dit later in Bolivia in praktijk willen brengen met het voor hem fatale gevolg in 1967. In het laatste hoofdstuk „No more Vietnams”, geeft Thompson een prognose voor de toekomst:
- Rusland zal Amerika proberen te isoleren (een „nederlaag” in Vietnam zou Amerika isolationistisch kunnen maken).
- Rusland zal West-Europa zwak en verdeeld willen houden.
- Streven van Rusland om invloed te krijgen in het Midden-Oosten zijnde de sleutel voor Noord- en Oost-Afrika, de Perzische Golf en de Indische Oceaan.
- Streven van Rusland om invloed te verkrijgen in Zuid-Oost-Azië, teneinde China fysiek en ideologisch te isoleren en in bedwang te houden. Vietnam is dus niet alleen een testcase tussen Oost- en West maar ook tussen China en Rusland. Door de zeer omvangrijke steun in materieel opzicht aan Noord-Vietnam krijgt Rusland daar steeds meer invloed. Het is derhalve een Russisch belang het Vietnam-conflict zolang mogelijk te laten duren, aangezien de Russische invloed op de Chinese Zuidflank hierdoor vanzelf groter wordt, nog afgezien van de erosie van het Amerikaanse moreel en die van haar militaire en economische capaciteit. China daarentegen wenst om precies tegengestelde redenen een snelle Noordvietnamese zege.
- Mogelijke beperkingen m.b.t. de strategische nucleaire systemen (SALT), maar zeker van Russische zijde geen reductie van conventionele strijdkrachten of een wijziging in de locaties daarvan. Dit zijn immers de strijdkrachten, waarmede politiek in „low level conflicts” kan worden bedreven. Rusland wil in de zeventiger jaren „managed instability within the illusion of detente”. Mede gelet op de labiele politiek-sociaal-economische situatie in de meeste landen van de Derde Wereld en het buiten-parlementaire optreden van (militante) minderheden in Westerse landen kan deze politiek vruchten afwerpen. Hierbij dient te worden bedacht, dat zodra een land eenmaal een communistische regering heeft, de Brezjnef-doctrine zou kunnen worden toegepast. Overigens verwacht de schrijver niet dat beide supermachten nogmaals een „Vietnam” zullen laten ontstaan.
- Vietnamisering van de Vietnamese oorlog kan succesvol zijn. Faalt deze politiek, dan is het niet onwaarschijnlijk

dat Amerika tot haar 19e eeuwse isolationisme terugkeert.

Het lezen van dit vlot geschreven boek van 165 bladzijden wordt van harte aanbevolen op grond van de actualiteit van het onderwerp; de heldere en belangwekkende analyse m.b.t. de revolutionaire oorlog en de bestrijding daarvan en niet in het minst om te logenstraffen dat er in het Westen in het algemeen en onder de „reguliere” militairen in het bijzonder geen belangstelling voor revolutionaire oorlogen zou zijn.

DRS. B. VAN DIJKEN
Luitenant-Kolonel der Infanterie (gsb)

Urban guerrilla door Martin Oppenheimer, Penguin Books Ltd., Harmondsworth, Middlesex, England, 1970. Eerder verschenen bij Quadrangle Books, Chicago, 1969 en in het Nederlands in 1970 onder de titel Guerrilla in de steden. Uitgegeven door Boom te Meppel.

Martin Oppenheimer, een veertigjarige professor in de sociologie aan de Lincoln University in Pennsylvania, gaat er van uit dat de rassentegenstelling in Amerika een potentiële bron voor revolutie is. Mocht de situatie tot explosie komen dan zal deze revolutie worden uitgevochten in de steden.

Oppenheimer maakt aanvankelijk geen eigen analyse maar vergelijkt, bij gebrek aan relevante sociologische theorieën, de verschillende revolutie theorieën van Marx, Lenin, Mao Tse Toeng, Che Guevera, Regis Debray, Marcuse en Franz/Fanon waarbij hij speciaal het guerrilla aspect beziet, dat hij de para-militaire oorlogvoering noemt. Hij gaat in het bijzonder in op de doctrinaire vraag: guerrilla in de steden of op het platteland. Een vraag die zoals bekend na de Bolivia escapade van Che Guevera en het optreden van Carlos Marighela in Brazilië weer volop in de belangstelling staat. Hij vergelijkt daartoe o.m. de structuur van het Marxisme/Leninisme en dat van de theorie van Guevera/Debray en komt tot de uitspraak, dat de eerste deductief is, geneigd tot overplanning, sterk ideologisch gericht, geweld is een afhankelijke variabele alleen te gebruiken indien andere mogelijkheden zijn uitgeput. Debray is inductief, de militaire actie gaat voorop, indien deze succesvol is betekent dat propaganda voor de revolutie, de ideologie komt later wel.

Het belangrijkste is de wil tot verandering, begin direct met de guerrilla die creëert dan de voorwaarden voor de revolutie. Hoe er moet worden veranderd zien wij daarna wel. Dus sterk opportunistisch, gekenmerkt door onderplanning. Geweld is bij dit systeem een onafhankelijke variabele. Debray wil om represailles ten aanzien van de burgerbevolking te voorkomen de guerrilla in het eerste stadium geheel geïsoleerd van de burgerbevolking houden. Pas na de vernietiging van de strijdkrachten van de onderdrukker wordt contact met de bevolking opgenomen. Hij is hiermede in strijd met al de grote denkers en practici m.b.t. het guerrillavraagstuk, die allen een guerrilla alleen een kans geven wanneer die kan steunen op de grote massa van het volk. Met uitzondering van Marx en Lenin zijn allen voorstanders van aanvang met de guerrillavoering op het platteland. Oppenheimer analyseert vervolgens een groot aantal opstanden in steden. Behalve in Petrograd in 1917 waar de gewapende macht gemene zaak met de opstandelingen maakte zijn al deze rebellies in korte tijd variërend van enkele dagen tot enkele maanden door de strijdkrachten van de desbetreffende regering of de bezettende macht bedwongen.

Guerrilla in de steden is dan ook volgens Oppenheimer bij voorbaat een hopeloze zaak door de territoriale- en logistieke geïsoleerdheid van steden, die bovendien extra kwetsbaar zijn door snel te verwachten gebrek aan levensmiddelen en geneeskundige verzorging. Een dergelijke guerrilla heeft alleen een kans indien zij gelijktijdig in vele steden wordt gevoerd en/of de legale gewapende macht niet mag of niet bereid is tot optreden tegen de guerrilla's.

Toch sluit Oppenheimer een gewapende opstand uit wanhoop in zwarte ghetto's in Amerika niet uit. Hij geeft een scenario van het verloop van een dergelijke fictief gebeuren en ook een draaiboek van een wat hij noemt interstedelijke guerrilla. In dit laatste ziet hij wel mogelijkheden maar dan op de lange termijn.

Door terrein en sabotagedaden wordt in een dergelijk geval getracht een algemeen gevoel van onbehagen te scheppen overgaande in sociale ontwrichting, ja zelfs aanleiding gevende tot het vestigen van een politiestaat. Indien deze toestand lang genoeg duurt bestaat er kans op het ontstaan van een dusdanig klimaat van ontevredenheid met het bestaande regiem dat een greep naar de macht mogelijk zou kunnen worden. Overigens ziet Oppenheimer dat elk gewapend optreden van guerrilla's de rechtse elementen in de overheid de gelegenheid geeft de guerrilla's te vernietigen.

Hij acht dan ook een geweldloze revolutie van grotere betekenis, waarbij hij enkele kanttekeningen plaats zoals:

- Geweldloze revolutie brengt „creatieve wanorde” in tegenstelling tot guerrilla optreden, dat destructieve wanorde teweegbrengt;
- Geen massale diffuse acties maar vele acties van kleine goed geïnstrueerde en opgeleide groepen die doelgericht te werk gaan.
- Universiteiten zijn de ideale plaatsen om geweldloze weerbaarheidsleiders op te leiden (zie de gebeurtenissen aan de universiteiten van Berkely en Columbia in het recente verleden);
- Combinatie van geweldloze met geweldadige acties heeft tot resultaat, dat ook tegen de deelnemers van de geweldloze acties met geweld wordt opgetreden, waardoor weer het ongewenste stadium van de guerrilla wordt bereikt;
- Geweldloze weerbaarheid is alleen mogelijk in een omgeving die dezelfde morele en ethische maatstaven heeft.

Oppenheimers conclusies:

- a. een geïsoleerde stedelijke opstand is rekening houdende met de moderne „counter-insurgency warfare” technieken tot mislukken gedoemd.
- b. een langdurige guerrilla kan op zich zelf geen revolutie teweegbrengen. Integendeel een revolutie is juist het product van maatschappelijke spanningen;
- c. in een moderne geïndustrialiseerd en dus geurbaniseerd land zullen revolutionaire pogingen als gevolg van sociale spanning al dan niet gesteund door guerrilla activiteiten met grote kans van waarschijnlijkheid eindigen in een rechtse contra-revolutionaire dictatuur;
- d. indien een dergelijke al dan niet geweldadige revolutie succesvol zou zijn is er toch nog een zeer grote kans dat deze revolutie een actieve minderheid aan het bewind brengt, dus een nieuwe elite gevormd door de technici van de revolutie;
- e. tot nog toe is het Amerikaanse „establishment” in staat geweest „black protest” te absorberen voordat het een ernstige revolutionaire bedreiging werd.

Oppenheimer voorziet, dat de huidige situatie nog geruime tijd zal voortduren waarbij geweld niet zal worden geschuwd. Momenteel is er een interne bewapeningswedloop aan de gang. Negers en blanken bewapenen zich. De politiemachten besteden kapitalen aan middelen voor het beteugelen van woelingen zoals helicopters, gas, pantserwagens, electronica en dergelijke. De „security industry” doet goede zaken.

De enige goede oplossing is de werkelijke oplossing van de problemen en dat gebeurt niet op bovenstaande wijze. Hij propageert een partij of beweging die op alle niveaus, in alle instituten en onder alle lagen en groepen van de bevolking werkt langs „anti-establishment” lijnen; die alternatieve mogelijkheden laat zien; die de „kwaliteit” van het leven wil verbeteren.

Deze beweging moet niet door een „top” worden georganiseerd maar aan de basis ontstaan en vandaar naar boven toe werken. Op die manier kunnen eventueel veranderingen worden afgedwongen. Lukt dit niet en ontstaat er mettertijd toch een revolutionaire toestand dan zal deze beweging inmiddels voldoende omvangrijk moeten zijn om een keuze mogelijk te maken tussen („non-violent”) revolutie en contra-revolutie, tussen democratie en dictatuur.

In kort bestek zijn slechts enkele gedachten uit dit boekje van slechts 150 bladzijden enigszins uitgewerkt. Hopelijk genoeg om velen van U tot het lezen hiervan te stimuleren. Het is geen handleiding voor straatgevechten of voor het houden van geweldloze demonstraties, maar het plaatst wel het „revolutionaire” optreden in steden in een politiek-sociologisch kader zodanig dat het tot denken prikkelt.

Het is een merkwaardig geschrift met interessante, vaak controversale, gedachten en gericht op de toekomst en situaties welke ook in Nederland kunnen voorkomen.

DRS. B. VAN DIJKEN
Luitenant-Kolonel der Infanterie (gsb)

Regis Debray, *Strategy for Revolution, Ed. bij Robin Blackburn, Jonathan Cape, London, 1970.*

Dit boek van circa 250 blz. bevat verzameld werk van de 29-jarige Debray over het recente revolutie-verleden van Latijns Amerika. Debray verwierf vooral publiciteit door zijn veroordeling tot dertig jaar gevangenisstraf in 1968 in Bolivia naar aanleiding van zijn bezoek te velde aan de guerrillaleider Che Guevara in 1967.

Debray's werk i.h.b. „Revolutie binnen de revolutie” (160 blz.) uitgegeven door A. W. Bruna & Zn. in 1967 heeft veel invloed (gehad) op het denken van studenten in zowel Amerika als West-Europa en heeft nieuwe impulsen gegeven aan de Black Power beweging. Overal waar het portret van Che Guevara op de barricades verschijnt wordt hulde gebracht aan Debray.

Het eerste werk is van een uitstekende inleiding voorzien door Robin Blackburn, die enige tijd met Debray samenwerkte in de filosofische faculteit van de Havana Universiteit en geeft in „Castroïsme: the long march in Latin America”, een overzicht en analyse van de diverse revoluties en pogingen daartoe in Latijns Amerika van 1959 tot 1965. Hiertoe rekent hij niet de voor dit werelddeel traditioneel geworden coups d'état van de zijde van militaire bevelhebbers. In het tweede essay „Report from the Venezuelan Guerrilla”, gaat Debray in op de organisatie en werkwijze van een guerrilla-groep in Venezuela en de sociale omstandigheden in dit land. In „Problems of Revolutionary Strategy in Latin America” probeert Debray

een antwoord te geven op de vraag: heeft de Cuba revolutie meer gedaan voor de revolutie op het Latijns Amerikaanse continent of juist voor de contra-revolutionaire krachten aldaar? Hij hekelt het Amerikaanse „imperialisme” versterkt door de economische hulpverlening via de „Alliance for Progress”; onderzoekt de politieke en sociale omstandigheden in Brazilië, Venezuela, Chili en Columbia en concludeert tot zijn spijt dat de Cuba-revolutie inderdaad de contra-revolutionaire krachten meer heeft versterkt dan die van de revolutie. Voorts bevat het boek nog enkele artikelen en brieven van Debray.

Zijn piece de résistance wordt evenwel gevormd door de Revolutie binnen de revolutie. In dit boek, dat samen met het eerst besproken boek het revolutionaire oeuvre van Debray m.b.t. Latijns Amerika omvat, geeft de schrijver een synthese van de Cuba-revolutie, welke hij als een nieuwe revolutionaire theorie presenteert, de foco theorie. Deze komt in het kort neer op het omkeren van de relatie: gunstige omstandigheden voor een revolutie geeft de mogelijkheid tot het beginnen van een revolutie tot die: begin met een revolutie, welke dan die gunstige omstandigheden kan creëren en zodoende „self sustaining” wordt. Hij werd hiertoe geïnspireerd door de verklaring van de Tweede Havana declaratie (1962) waarin o.m. staat: „It is not for the revolutionaries to sit in the doorways of their houses waiting for the corpse of imperialism to be carried by. It is the duty of every revolutionary to make the revolution”. Hij vindt steun bij Che Guevara: „It is not always necessary to wait until all the conditions for revolution are fulfilled – the foco can create them.”

Onder „foco (insurrectionnaire)” wordt verstaan een verzetshaard, een mobiele guerrilla opererend in een daartoe qua bevolking en terrein gunstig gebied.

Inplaats van passief af te wachten wil Debray actief revolutie maken. Hij wil oude ingeslapen revolutionairen van professie een nieuwe injectie geven: een revolutie binnen een revolutie. Hij heeft nog een vernieuwing. Het in Latijns Amerika bestaande systeem waarbij politieke en guerrilla leiding gescheiden zijn nl. de politieke leiding in de steden en die van de guerrilla in de bergen werkt niet. De politieke en militaire leiding moeten gezamenlijk optreden en zich bevinden bij de guerrilla's. De guerrilla is tevens de politieke voorhoede van de partij in wording. Samenvattend: Debray ziet de armoede en sociaal onrecht in Latijns Amerika voornamelijk als gevolg van het Amerikaanse imperialisme. Een politieke omwenteling is noodzakelijk, welke alleen met geweld kan worden bereikt. Geweld dat moet worden geïnitieerd door guerrilla's, die als politieke voorhoede optreden voor de nog te formeren partij. Hoewel het Bolivia-experiment van Che Guevara mislukte, wil dit niet zeggen dat dit onmogelijk is (zie het voorbeeld Cuba). In elk geval hebben Debray's theorieën bijgedragen tot revolutionaire bewegingen overal in de wereld en mogelijk de regeringen in Latijns Amerika gedwongen tot het doorvoeren van een versnelde sociale revolutie.

Helaas heeft Debray zich niet gehouden aan zijn eigen kritiek, nl. dat men geneigd is het heden tegemoet te treden met het masker van het verleden op. Hij heeft de menselijke fout begaan uit een historisch feit (Cuba) een universeel geldende theorie, althans één voor Latijns Amerika, te willen extraheren.

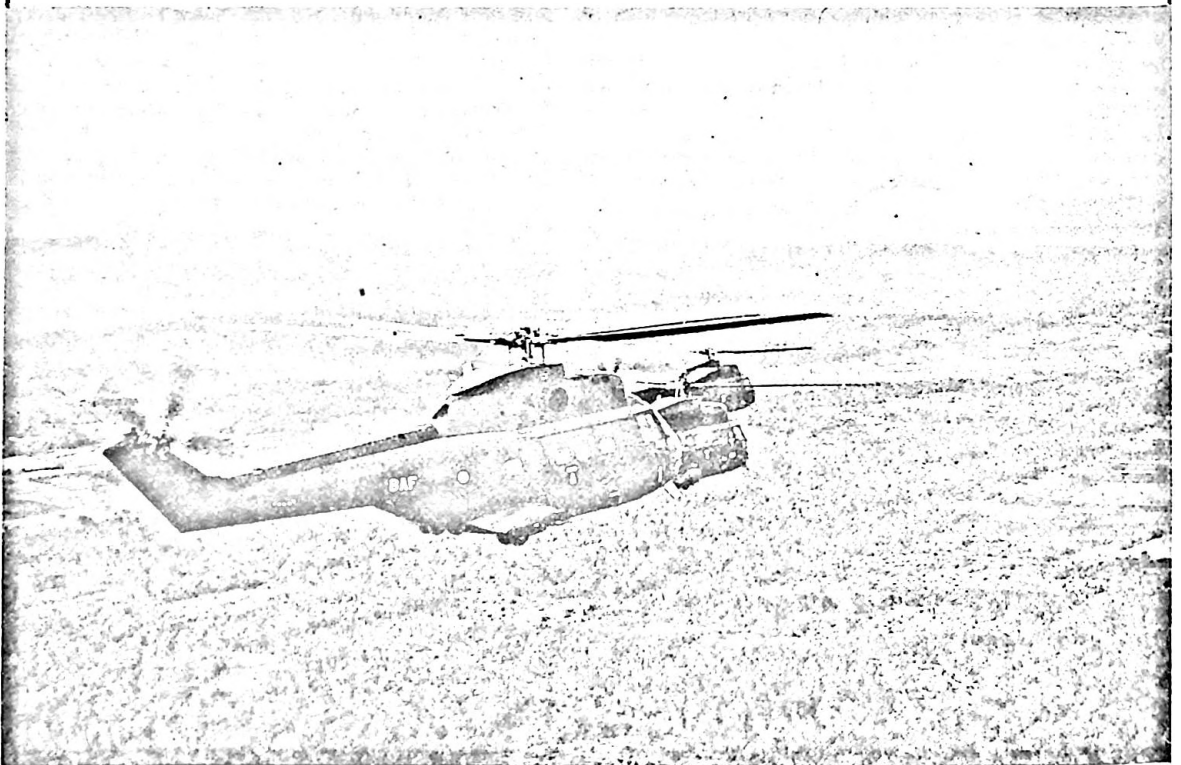
Aanbevolen literatuur voor allen die geïnteresseerd zijn in militante minderheidsbewegingen.

DRS. B. VAN DIJKEN
Luitenant-Kolonel der Infanterie (gsb)

- Its large power reserve
- Its all-weather capability
- Its high transportation efficiency
- Its ability to operate even with one engine stopped

make PUMA

a highly dependable and long-life machine of outstanding operational availability.



SCHREINER and Co. N.V.
Keizerstraat 2, hoek Zeekant
DEN HAAG

aerospatiale

DIVISION HÉLICOPTÈRES, 2 à 20 Av.M.Cachin-93-La Courneuve (France)



The best that can be defended
can only be defended by the best!

SIGNAAL

radar,- vuurleiding,- 'data-handling'- en luchtverkeersleidingsystemen
N.V. HOLLANDSE SIGNAALAPPARATEN, HENGELO